

Ćwiczenia dla klas 7–8

ROZU MIEM, CO CZY TAM

gdańskie
wydawnictwo
oświatowe

Agnieszka Łuczak
Anna Murdzek

ROZU MIEM, CO CZY TAM

Ćwiczenia dla klas 7–8

gdańskie
wydawnictwo
oświatowe

Redakcja: Teresa S. Renk, Magdalena Pagińska

Korekta: Elżbieta Pałasz

Ilustracje: Bartłomiej Brosz

Skład: Jarosław Zakrzewski

Okładka: Sławomir Kilian

Zdjęcia: Shutterstock: s. 10, 13, 15, 26, 27, 29, 39, 47, 49, 60, 61, 72, 77, 78, 81, 84, 94, 98, 110, 122, 123; Cyfrowa Biblioteka Narodowa POLONA: s. 18, 54;

The Library of Congress: s. 23; Shutterstock/ Everett_Collection: s. 53;

Publikacja dzięki uprzejmości Fundacji Przekrój – przekroj.org: s. 120;

Muzeum Narodowe w Krakowie: s. 125

ISBN 978-83-8118-765-7

© Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe,

Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-309 Gdańsk, al. Grunwaldzka 413

Gdańsk 2024. Wydanie pierwsze

Druk i oprawa: Normex, Gdańsk

Niniejsza publikacja podlega ochronie przewidzianej w przepisach Ustawy z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Każdy przypadek kopiowania lub zwielokrotniania fragmentu lub całości publikacji stanowi niedozwolone naruszenie praw twórcy lub wydawcy, o ile nie odbywa się zgodnie z przepisami wyżej wymienionej ustawy.

Wszystkie książki Wydawnictwa są dostępne w sprzedaży wysyłkowej. Zamówienia można składać w księgarni internetowej www.ksiegarnia.gwo.pl lub nadsyłać listownie pod adresem:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

80-305 Gdańsk 5, skrytka pocztowa 80

tel. 801 643 917, 58 340 63 63

fax 58 340 63 61, 58 340 63 66

www.gwo.pl e-mail: handel@gwo.pl

Spis treści

Rozdział 1

Kolory	5
Prezenty	8
Próbka pisma	12
Co kupić?	13
Czaszka	16
Trofeum	19
Klątwa sprzed wieków	22
Luksusowy materiał	26
O średniowiecznych ucztach	28
Poszukując prawdy	32
Bez przemocy	34
Z historii imion	36
Od Arachne do Spidermana	39
Piękny dzień?	42

Rozdział 2

Gotowanie i miłość	44
Zakupy	45
Jaka szkoła, jaka nauka?	46
Czytnik i czytanie	47
Pierwsza pomoc	48
Nasi domowi przyjaciele	50
Jakie korzyści wiążą się z aktywnym trybem życia?	52
Nowa biografia	53
Zdrowe czy niezdrowe?	57
Bezpieczna droga	60
Sztuczna inteligencja	64

Rozdział 3

Młodość i pasja	68
Mowa kwiatów	72
Jakie mamy notowania	77
Wypowiadać się z szacunkiem	81
O ważnych problemach współczesnego świata	85
Jeśli świst wiatru mówi prawdę	90
Mówić w wyjątkowy sposób	94
Choroba	98
Zadziwiony świat	102
Ująć zwięźle i dobitnie	105
U mnie długa słota	108
O! Pokaż mi się od tamtej strony!	110
Teraz pędźmy razem	112

Rozdział 4

Przeznaczenie	116
Stworzonko	120
W zwierciadle niepamięci	122
W ujęciu poety i malarza	125
Odpowiedzi	127

ćwiczenie trudniejsze

Kolory

1. Przeczytaj tekst z lukami i spróbuj się zorientować, co jest jego tematem.
2. Spośród wyrazów podanych obok tekstu wybierz odpowiednie i uzupełnij nimi luki.

Podpowiedź:

- Przeanalizuj wyrazy do wstawienia.
- Wykonaj próbę – wpisz wyrazy ołówkiem i wykreśl te, które zdecydowanie nie pasują do tekstu (jest ich 5). Weź pod uwagę, że czasami trzeba zmienić formę gramatyczną wyrazu.

Małgorzata Strzałkowska

Kolory mają swoje sekrety, dzięki którym wpływają na nasze samopoczucie i zdrowie. Ale kolory mają też swoje językowe tajemnice – ot, choćby czerwień i szarość.

Czerwcową czerwień na wagę złota

Czerwiec to szóstego
miesiąca roku. To również przedmiot dumy
i powód do sławy naszych
Dlaczego? Bo czerwiec polski (*Porphyrophora
polonica*) to mały, ale niezwykle cenny robaczek,
od którego miesiąc oraz
czerwony wzięły swoje nazwy.

Larwy czerwca, zbierane z korzeni roślin właśnie

barwnik
czy
do
gatunek
karmazyn
kolor
przodek
natura
nazwa

koniec

królik

odkrycie

on

początek

potoczny

prześmiewczy

przy

przybierać

przywilej

radość

siódmy

stać

szaraczek

szary

tańszy

ukarany

wstyd

wyrób

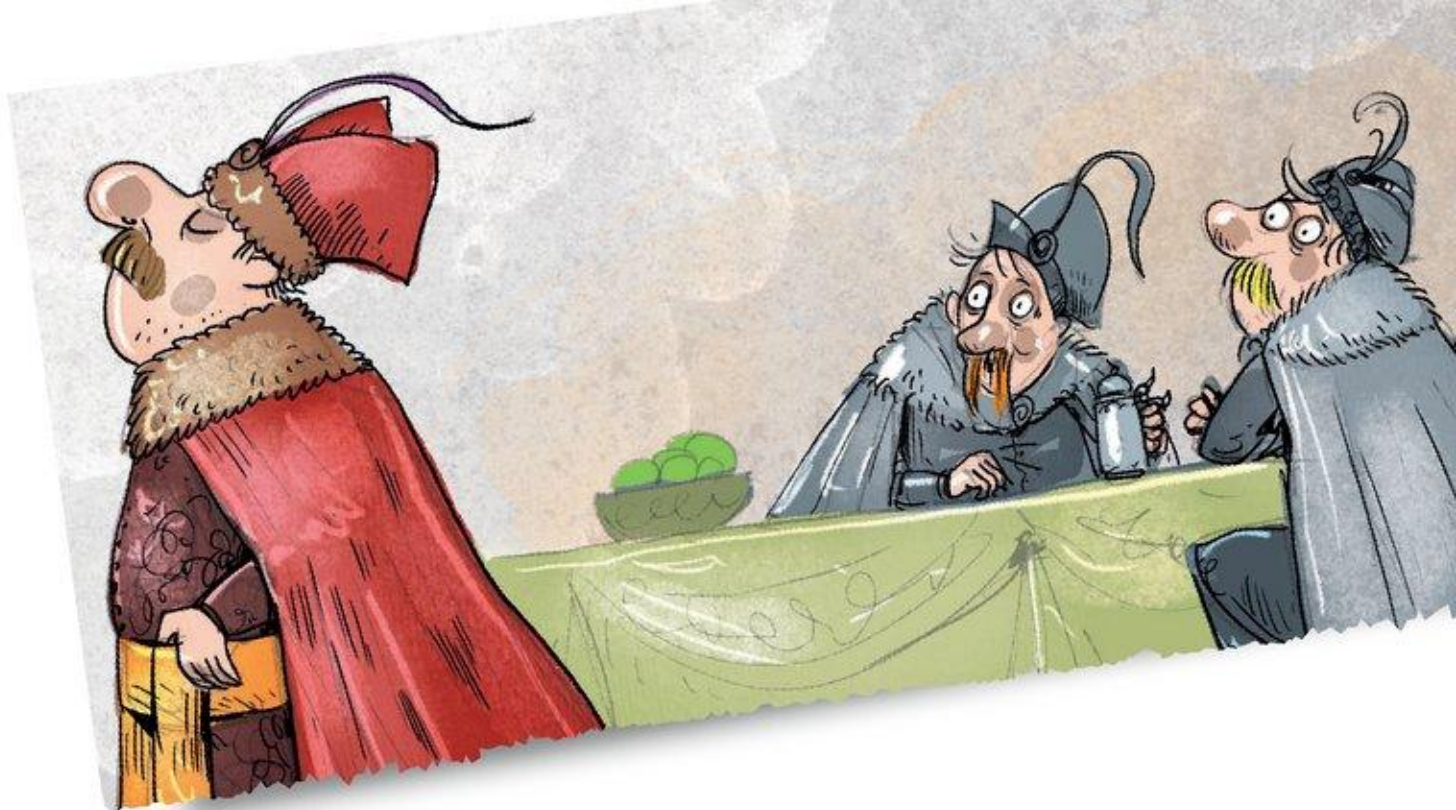
zarezerwowany

zaszczytny

w tym okresie, były źródłem czerwonego
..... Używano do barwie-
nia jedwabiu i wełny oraz do
farb dla artystów. Czerwiec był wielkim skarbem ofiaro-
wanym nam przez Wytwarza-
ny z niego szlachetny i kosztowny barwnik eksportowa-
no Włoch, Holandii, Francji,
Anglii, Turcji, Afganistanu, Armenii i Chin. Niestety, po
..... Ameryki zaczęto produkować
..... barwnik z żyjącego na opun-
cjach czerwca kaktusowego (*Dactylopius coccus*).

Szare szaraczki na szarym końcu

Szarak to nazwa zająca. Dla ścisło-
ści dodajmy, że w Polsce występują dwa
zajęcy – szary zając szarak i rzadziej występujący zając
bielak, którego futro na zimę
kolor biały. wobec tego
szaraczek to mały zajączek? Owszem, ale nie tylko!
Czerwień, a zwłaszcza jej karmazynowy odcień, była

..... dla znamienitej szlachty, od koloru ubrania
zwanej często Prawo „chodzenia w czer-
wieni” stanowiło, który można było utra-
cić z powodu niehonorowego zachowania. Taka dotkliwa kara natych-
miast rzucała się w oczy i stanowiła dla powód
do wielkiego Ubodzy szlachcice, których
nie było na kupno drogich tkanin, nosili ubrania
z....., niefarbowanej wełny. Dlatego nazywano ich
..... Podczas biesiad pań-
skich stołach sadzano ich na mniej miejscach
w końcach stołu – stąd wzięło się określenie na szarym

M. Strzałkowska, *Dawniej, czyli drzewiej*,
Warszawa 2015, s. 28–29.

Prezenty

1. Zapoznaj się z informacjami o postaciach.

Wiek: 59 lat

Charakterystyka: pogodna i miła

Wykonywane zajęcia: leczenie wszelkich dolegliwości, przygotowywanie i sprzedaż mikstur

Zainteresowania: haftowanie, uprawa ogródka

Prezenty:

Forma wypoczynku:

Druidka

Genowefa

Stolarz

Grwazy

Wiek: 50 lat

Charakterystyka: marudny, niecierpliwy, z pragmatycznym podejściem do życia

Wykonywane zajęcia: obróbka drewna, pielęgnacja i konserwacja drewnianych przedmiotów

Zainteresowania: warzenie piwa, myślistwo

Prezenty:

Forma wypoczynku:

Poeta

Jar

Wiek: 21 lat

Charakterystyka: marzyciel, optymista, lekkoduch

Wykonywane zajęcia: pisanie wierszy, tworzenie tekstów piosenek

Zainteresowania: degustacje egzotycznych potraw, czytanie książek, podróże

Prezenty:

Forma wypoczynku:

Wiek: 25 lat

Charakterystyka: chaotyczna, emocjonalna, zawzięta, uparta

Wykonywane zajęcia: polowanie, obrona i patrolowanie granic

Zainteresowania: biegi przełajowe, gra na harfie

Prezenty:

Forma wypoczynku:

Łuczniczka

Zyta

Kowalka

Brzydula

Wiek: 35 lat

Charakterystyka: melancholijna, wytrwała, otwarta na kontakty z ludźmi, życzliwa

Wykonywane zajęcia: tworzenie i naprawa przedmiotów z metalu, wytwarzanie narzędzi, podkuwanie koni

Zainteresowania: śpiewanie w chórze, gotowanie, lyżwiarstwo

Prezenty:

Forma wypoczynku:

Wiek: 41 lat

Charakterystyka: dumny, kłótlivy, porywczy, honorowy

Wykonywane zajęcia: ochrona traktów przed bandytami, ochrona powierzonego mienia

Zainteresowania: udział w turniejach, czytanie i pisanie listów miłosnych

Prezenty:

Forma wypoczynku:

Ryōz

Eustachy

2. a) Dopasuj do każdej z osób po dwa prezenty. Wpisz ich nazwy na karcie każdej z postaci.

środek do
konserwacji strun

komplet chochli
i miarek różnej wielkości

wzmocnione
buty

półka na butelki
i odczynniki

pulpit na
śpiewnik i nuty

zestaw do
mieszania płynów

poradnik *Sztuka
pięknego pisania*

grabie, łopatką
i sekator

zbiór opowiadań

smar konserwacyjny
do stali

torba podróżna

komplet kolorowych nici

b) Uzasadnij wybór jednego z prezentów dla wybranej osoby.

Postać i prezent:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

3. a) Przyporządkuj każdej postaci odpowiednią dla niej formę wypoczynku i zapisz na karcie. Pamiętaj, że niektórzy mogą być zainteresowani takimi samymi wakacjami.

obóz treningowy

wczasy etnograficzne

wycieczka kulinarna do obcego kraju

wyjazd na safari

pobyć na wyspie w ogrodzie dendrologicznym

warsztaty literackie

warsztaty kulinarne w starym klasztorze

kurs dla kaskaderów

b) Zapisz imiona postaci, które ze względu na swoje upodobania mogłyby wyjechać razem na urlop, i uzasadnij swój wybór. Zwróć uwagę, że propozycja wspólnego wypoczynku nie musi dotyczyć wszystkich.

.....

.....

.....

.....

.....

Próbka pisma

1. Uporządkuj wypowiedzi bohaterów tak, by powstał spójny tekst. Wpisz w puste miejsca numery właściwych fragmentów.

Idries Shah

Nie oceniaj pochopnie

Choć hodża* Nasreddin cieszył się opinią męża mądrego i świętego, niektórzy podejrzewali, że jest niepiśmienny. Pewnego dnia władca jego kraju postanowił to sprawdzić.

-
-
-
-

– Jeśli ktokolwiek dysponuje próbką pisma Nasreddina, niechaj mi ją przynieść – rozkazał władca.

Jakiś człowiek przyniósł do pałacu straszne bazgroły, które niegdyś napisał mu hodża.

-
-

1 Chętnie spełniłbym twój rozkaz, lecz ślubowałem, że nigdy już nie postawię ani jednej litery alfabetu.

2 To niemożliwe, albowiem charakter pisma zmienia się w miarę upływu czasu i nabierania praktyki. Gdybym teraz coś napisał, byłoby to coś napisanego na teraz.

3 Nie – odparł Nasreddin. – Nie dość, że charakter pisma zmienia się wraz z upływem czasu, to jeszcze trzymasz w ręku coś, co napisałem, aby pokazać komuś, jak pisać nie należy.

4 W takim razie napisz coś tak, jak pisałeś, zanim powziąłeś decyzję o niepisaniu, bym mógł przekonać się na własne oczy, jak wówczas to wyglądało.

5 Czy to twoje pismo? – zapytał monarcha.

6 Nasreddinie, napisz mi coś – powiedział.

I. Shah, *Fortele niewiarygodnego hodży Nasreddina*,
tłum. P. Laskowski i S. Matuszewski, Warszawa 2014.

* hodża – wykształcony muzułmanin, mistrz

Co kupić?

1. Nad wyróżnionymi fragmentami zapisz słowa lub sformułowania o znaczeniu bliskoznacznym.

Charlotte Booth

Kupując biżuterię w starożytnym Egipcie

Żaden strój – czy to męski, czy żeński –

nie jest **kompletny** bez naszyjnika, bransoletki

czy kolczyków. Wybór koloru, materiału i rozmiaru

zależy oczywiście od osobistego gustu. Chociaż Teby pełne są znako-

mitych wytwórców biżuterii, dobrze jest trochę **pochodzić po sklepach**

i znaleźć innych rzemieślników specjalizujących się w różnych rodzajach

biżuterii. Dla przykładu, biżuterię fajansową, niezbędną **do codziennego**

noszenia, najlepiej kupować u drobnych rzemieślników, pracujących we

własnym domu. Ich towary **będą wyrabiane troskliwie**. Jeśli pójdziesz do

większego zakładu, to pamiętaj, że wszystkie ozdoby fajansowe są wytwa-

rzane z gotowych form, masz więc wielką szansę wpaść na kogoś, kto nosi

taki sam naszyjnik. Drobny rzemieślnik **nie dysponuje takimi luksusami**

jak gliniane formy, więc może i trzeba u niego dłużej czekać na zamówienie, ale za to wyrób będzie **jedyny w swoim rodzaju**.

[...]

Inne **elementy pozwalające wyróżnić się z tłumu** kupisz u kamieniarzy.

Wspaniałe paciorki na naszyjnik robi się z granitu albo z kamieni półszlachetnych, takich jak ametyst, granit, skaleń, jaspis, karneol czy lapis-lazu-
li. [...] Najlepszych kamieniarzy można znaleźć w Deir el-Medina, jako że większość ludzi pracuje tam codziennie z kamieniami. Czasem robota w kamieniu jest tak kunsztowna, że można by sądzić, że to dzieło samego

Ptaha* . [...]

[...]

Jeśli lubisz kamienie półszlachetne, ale **nie możesz sobie na nie pozwolić**, wówczas dobrym rozwiązaniem jest stosunkowo niedawno wynalezio-
ne szkło. Robi się je z piasku w podobny sposób co fajans, ale kształtuje się je na gorąco. O ile zaś niemal każdy może samodzielnie wyrabiać fajans, o tyle nie da się wytwarzać szkła w warunkach domowych, bez pieca, trze-

* Ptah – w mitologii egipskiej jeden z najważniejszych bogów, bóg słońca, opiekun sztuki i rzemiosła

ba więc będzie udać się do **profesjonalnego** rzemieślnika. Chociaż biżuteria szklana jest dość krucha, to **wygląda atrakcyjnie**, bo kolor znajduje się w samym środku klejnotu, a nie na zewnątrz, jak w wypadku fajansu. Szkło jest **najdoskonalszą repliką** kamieni półszlachetnych i nie widać różnicy, o ile ktoś nie przygląda się naprawdę uważnie.

Ch. Booth, *Jak przeżyć w starożytnym Egipcie*,
tłum. M. Miłkowski, Poznań 2022, s. 160–162.

2. Jak należy rozumieć wyróżniony kolorem fragment? Uzupełnij odpowiedź. Wykorzystaj przypis.

Fragment „Czasem robota w kamieniu jest tak kunsztowna, że można by sądzić, że to dzieło samego Ptaha” można zrozumieć jako wyraz

dla umiejętności i talentu kamieniarzy. Ptah to

....., często

uznawany za

Sugerowanie, że praca może być dziełem Ptaha, jest więc sposobem na podkreślenie

..... efektu pracy w kamieniu.

Sławomir Koper

Czaszka Jana Kochanowskiego. Jej nowe badania „zburzyły narodową legendę”

[1] Jak na jednego z najważniejszych literatów w polskich dziejach Jan Kochanowski jest postacią wyjątkowo tajemniczą. [...] Chyba najwięcej kontrowersji wiąże się jednak z pośmiertnymi losami jego kości.

[2] Nawet dzienna data śmierci Jana Kochanowskiego uwieczniona na jego nagrobku (22 sierpnia 1584 roku) jest niepewna. Nie wiemy również, gdzie początkowo został pochowany. Obecnie właściwie też nie ma grobu, gdyż zgodnie z carskim ustawodawstwem na początku XIX wieku szczątki rodziny Kochanowskich zostały usunięte z kościoła w Zwoleniu (nieopodal Radomia) i pochowane w pobliżu świątyni. Wprawdzie po latach ponownie trafiły do kościoła, ale były już tak przemieszane, że nie udało się ustalić, do kogo właściwie należą. [...]

[3] **Otworzył trumnę i zabrał...**

Oddzielnym tematem są losy czaszki Jana Kochanowskiego. W 1791 roku kościół w Zwoleniu odwiedził historyk i bibliofil Tadeusz Czacki. Otworzył trumnę poety i zabrał czaszkę, którą kilka lat później przekazał księżnej Izabeli Czartoryskiej. W ten sposób głowa Kochanowskiego znalazła się w zbiorach pałacu w Puławach.

[4] Obecnie podobne postępowanie wydawać się może charakterystyczne dla hieny cmentarnej, ale u schyłku XVIII wieku uważano je za normalne. W ten sposób okazywano cześć wielkim postaciom z dziedziny polityki czy kultury. [...]

[5] Czaszka Kochanowskiego trafiła później wraz z puławskimi zbiorami do paryskiego hotelu Lambert, a w drugiej połowie XIX stulecia przekazano ją do nowo powstałego Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie.

[6] **Czaszka „typu kobiecego”**

Z czasem szczątki poddano oględzinom antropologicznym i wówczas część badaczy uznała, że czaszka nie mogła należeć do poety, gdyż była typu... kobiecego. Obrońcy jej autentyczności podnosili natomiast, że Słowacki także miał czaszkę typu kobiecego i nikt mu nie zarzucał, iż podszywał się pod mężczyznę.

7 Podobne opinie wygłaszano jeszcze na początku obecnego stulecia, aż wreszcie rzekomymi szczątkami Kochanowskiego zajęli się specjaliści od medycyny sądowej. Ustalili z prawie 90-procentowym prawdopodobieństwem, że były to jednak szczątki kobiety, a ostateczny cios obrońcom autentyczności głowy poety zadali genetycy. Stwierdzili, że w profilu genetycznym nie występuje chromosom Y, co oznaczało, że właścicielem czaszki musiała być osoba płci żeńskiej. Zatem albo Kochanowski był kobietą, albo Czacki pomylił się przy otwieraniu trumny [...].

8 Kochanowski czy Kochanowska?

Określono również, że osoba, której szczątki badano, w chwili śmierci miała około 40 lat, co może sugerować, iż czaszka prawdopodobnie należała do żony poety, Doroty Podlódzkiej. Zaniechano zatem pomysłu, by uroczystie pochować szczątki na Wawelu w krypcie wieszczów, obok Mickiewicza i Słowackiego.

W ten sposób zdezwuowano* kolejną legendę narodową – najwybitniejszy polski literat epoki renesansu nie tylko nie ma swojego grobu, ale nawet jego głowa nie jest ozdobą szacownej kolekcji muzealnej.

S. Koper, *Szokujące tajemnice autorów lektur szkolnych*,
Warszawa 2022, s. 13–16.

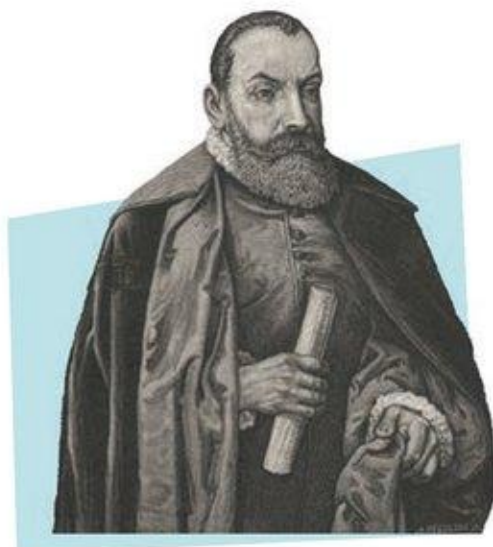
1. W kratce obok każdego pytania wpisz numer akapitu, który zawiera na nie odpowiedź.

- ☐ Z jakiego powodu szczątki Jana Kochanowskiego zostały przeniesione po raz pierwszy?
- ☐ Do jakich wniosków doszli badacze po przeprowadzeniu antropologicznych badań czaszki?
- ☐ Dlaczego nie pochowano szczątków poety w krypcie na Wawelu?
- ☐ W jaki sposób czaszka Jana Kochanowskiego trafiła do zbiorów Izabeli Czartoryskiej?
- ☐ Jakiego typu badania rozstrzygnęły wątpliwości dotyczące czaszki z Muzeum Czartoryskich?

* dezawuować – pomniejszać czyjeś zasługi, wartość czegoś

2. Wstaw odpowiednie słowa, by powstał logiczny tekst.

Ograniczone niejasne informacje na temat śmierci Jana Kochanowskiego sprawiają, ten element biografii stał się od początku źródłem przypuszczeń oraz spekulacji.

Niewiele wiemy o dokładnych okolicznościach śmierci, nawet data śmierci poety uwieczniona na nagrobku jest przedmiotem sporów.

Poważnym czynnikiem utrudniającym rozwiązanie wielu niejasności biograficznych było przeniesienie w XIX wieku szczątków rodziny Kochanowskich z kościoła w Zwoleniu. Operacja a ponowne przeniesienie kości do kościoła przemieszanie utrudniło późniejszą identyfikację.

..... okazało się, że czaszka przypisywana prawie ze stuprocentową pewnością Kochanowskiemu należała do kobiety.

Można się zastanawiać, czy to koniec pośmiertnej biografii wielkiego poety. nauka wyposaża badaczy w coraz to nowsze narzędzia, dzięki którym poznamy zupełnie inne i zaskakujące fakty z życia Jana z Czarnolasu.

dodatkowo • przecież • następnie
nie tylko • ta • być może • i ich • już • że
i • jego • więc • ale

1. Ponumeruj akapity w ramce tak, aby odtworzyć logiczny tok tekstu.

Podpowiedź:

- Przeczytaj całość.
- Jeszcze raz przeczytaj wstęp i zakończenie.
- Podczas ustalania kolejności poszczególnych akapitów zwróć uwagę na sformułowania nawiązujące do sensu poprzedniego fragmentu.

Mateusz Kołczinger

Sekretna promocja

O ukrytej promocji w moim lokalnym supermarkecie nigdy bym się nie dowiedział, gdyby nie właściwa mi przenikliwość umysłu. Akcja jest tajna w stu procentach – nie ma ulotek, reklam, nikt nikomu o niej nie mówi. Mimo to cieszy się wielkim powodzeniem, kilka razy dziennie uszczęśliwiając wybrańców niezwykłym trofeum.

☐ To jest właśnie ten moment, kiedy promocja się rozstrzyga. Kolejka do pierwszej kasy przełamuje się wpół i tylna jej część ląduje przy drugiej kasie. Ale nie ma żadnej ścisłej reguły dotyczącej kolejności w nowo powstałej kolejce. Czasem zdarza się nawet, że zwycięży ktoś spoza, kto zaczął się przy zamkniętej jeszcze kasie, niby to wybierając gumy do żucia leżące na stojaku.

Bywa i tak.

☐ I nie należy się temu uśmiechowi dziwić, bo zwycięzca sekretnej promocji wygrywa to, co najcenniejsze. Życie. Kilka lub kilkanaście minut życia, których nie musi spędzać w kolejce do kasy.

☐ Początek promocji jest zawsze podobny: na sali znajduje się dużo klientów, a kasjer tylko jeden. Albo mnóstwo klientów, a kasjerki tylko dwie. W każdym razie otwartych kas jest zbyt mało, żeby klientów płynnie obsłużyć. Nie jest to od razu ewidentne, zaczyna się niepostrzeżenie, tylko nieliczni już na tak wczesnym etapie widzą, że coś się szykuje.

☐ Niezależnie od stylu, w jakim pokonał konkurencję, zwycięzca reaguje zawsze tak samo: bombardowany spojrzeniami pozostałych klientów garbi się odrobinę, chowa głowę w ramionach, pośpiesznie wykładając swoje zakupy na ruchomą gumową taśmę. A na jego twarzy pojawia się uśmiech, błogi, z nutką chytryści.

☐ Emocje pojawiają się po minucie lub dwóch. Kolejka do jednej otwartej kasy rośnie. Ludzie zaczynają się denerwować, rozglądać. Po jakimś czasie kolejka jest na tyle pokaźna, że ludziom odechciewa się do niej dołączać, słyszy się krzyki zniecierpliwienia i różne niestosowności. Ale pracownicy niemal nigdy nie pozwalają, by ten moment nadszedł, więc już wcześniej pojawia się sprzedawca i ze słowem „zapraszam” wślizguje się za którąś z zamkniętych kas.

Każdy myślący perspektywicznie człowiek prędzej czy później zada sobie pytanie: czy umiejętnie grając w sekretną promocję i kumulując wygrane, można zdobyć nieśmiertelność? Odpowiedź brzmi: nie.

M. Kołczinger, *Sekretna promocja*, „Przekrój” 2/2020, s. 6.

 2. Określ charakter tekstu. Wstaw **X** obok właściwych haseł.

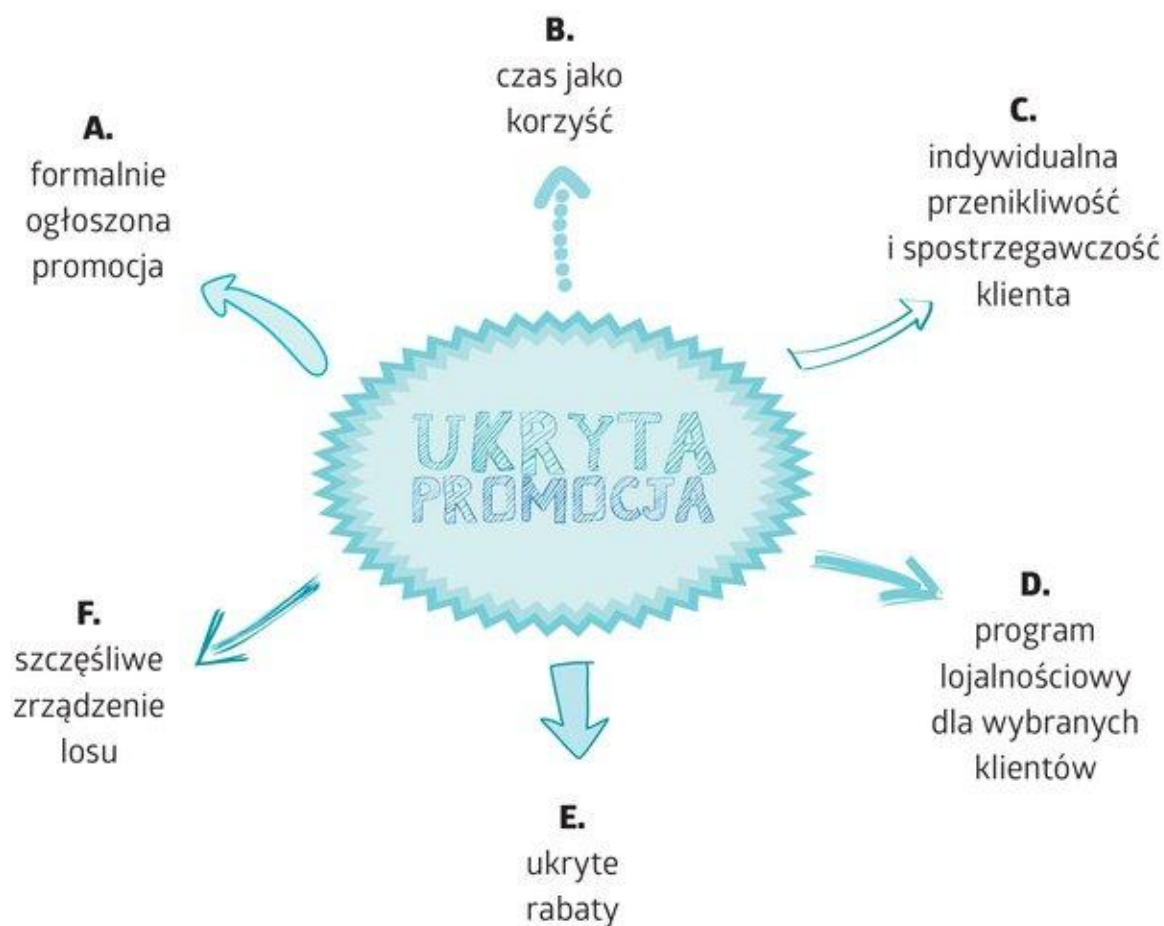
☐ poważny ☐ humorystyczny

☐ prześmiewczy ☐ smutny ☐ radosny

☐ optymistyczny ☐ żartobliwy

☐ refleksyjny ☐ podniosły ☐ przygnębiający

3. Otocz pętlą sformułowania, które się odnoszą do ukrytej promocji.

4. Jakie refleksje dotyczące codzienności może wzbudzić tekst *Sekretna promocja*? Rozwiń myśl zawartą w ostatnim akapicie tekstu.

.....

.....

.....

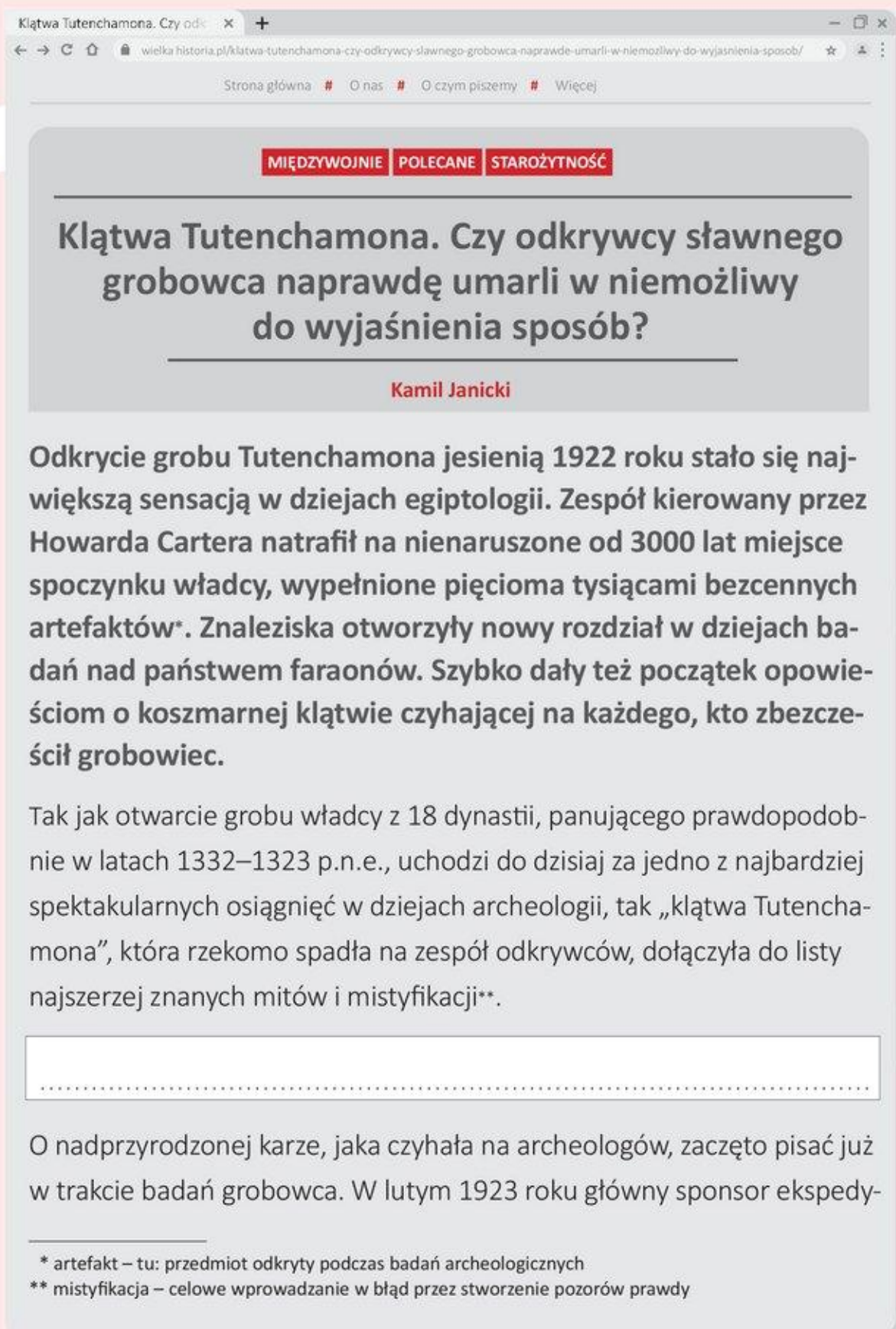
.....

.....

.....

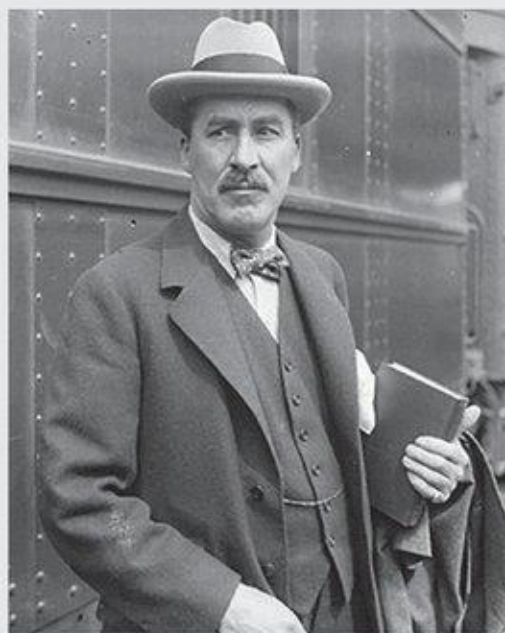
.....

.....

cji, Lord Carnarvon, poważnie zapadł na zdrowiu. Mężczyzna niechcący rozciął podczas golenia miejsce na policzku, gdzie ukąsił go komar. W ranę wdało się zakażenie, które następnie rozwinęło się w sepsę.

Carnarvon zmarł 5 kwietnia 1923 roku. Żadna sensacji prasa brukowa zaraz zaczęła snuć dywagacje o niezwykłych przyczynach zgonu. Jeden z pismaków zmyślił nawet tekst kławy rzekomo odnalezionej w grobowcu.

Nawet to, że wąż zjadł kanarka Cartera (na zdjęciu z 1924 roku), miało być przejawem kławy.

Miał on stanowić, że „śmierć zstąpi na chyżych skrzydłach na każdego, kto naruszy spokój króla”. Tyle, że badacze wcale nie natrafili na taką inskrypcję. Istniała ona wyłącznie w wyobraźni dziennikarza.

Tabloidy donosiły też o tym, że w chwili śmierci Carnarvona zgasły światła w całym Kairze. Może faktycznie tak się stało. Trzeba jednak pamiętać, że egipska stolica była w 1923 roku bardzo słabo zelektryfikowana, a przerwy w zasilaniu zdarzały się nagminnie.

Dodatkowym dowodem na istnienie kławy miała być śmierć psa Carnarvona. Zwierzę, choć pozostawione w Anglii, rzekomo wyzionęło ducha dokładnie w tej samej chwili, co jego pan... Z naciskiem na słowo „rzekomo”.

Im szerszym echem odbijała się ranga znaleziska, tym chętniej rozpisywano się o „kławie Tutenchamona”. George Jay Gould, który odwiedził grób wkrótce po jego odkryciu, zmarł na francuskiej riwierze w maju

1923 roku na skutek zapalenia płuc. Twierdzono więc, że i na niego „zstąpiła śmierć na chryżych skrzydłach”. Problemy płucne zabiły też jednego z uczestników wykopalisk, Arthura Mace’a. Wprawdzie umarł on aż pięć lat po otwarciu sarkofagu, ale i tak rozgłaszano drukiem, że jeszcze później, prawdopodobnie na skutek morderstwa, życie stracił sekretarz szefa wykopalisk, Richard Bethell. Znowu prasa brukowa domniemywała, że prawdziwym sprawcą był ten, kto 3000 lat wcześniej rzucił sławną klątwę... Z karą faraona powiązano nawet fakt, że kanarek należący do głównego odkrywcy grobu, Howarda Cartera, został w Egipcie pożarty przez węża.

Bill Price, autor książki *Tutankhamun. Egypt's Most Famous Pharaoh*, twierdzi, że [...] prawdziwość klątwy nie wymaga nawet żadnej analizy – zmyślono ją bowiem po to, by napędzić sprzedaż brukowców. „Pomysł, że na ludzi, którzy naruszyli grób Tutenchamona, spadła 3000-letnia klątwa, pobudzał wyobraźnię publiki i stanowił zaczątek atrakcyjnej historii. To jest zapewne powód, dla którego do historii stale powracano” – twierdzi autor.

[...] mit stał się tak głośny i powszechnie znany, że zaczęto poważniej go analizować. Różni badacze, zdaniem Price’a „widocznie niemający nic lepszego do roboty”, dołożyli starań, by raz a dobrze obalić twierdzenia o istnieniu „klątwy Tutenchamona”.

Wykazano, że spośród 58 osób, które były obecne na terenie wykopalisk w chwili otwarcia sarkofagu faraona, tylko osiem zmarło w ciągu mniej więcej kolejnej dekady. Howard Carter, którego klątwa powinna chyba osiągnąć w pierwszej kolejności, odszedł dopiero w roku 1939, jako

64-latek. Córka lorda Carnarvona, Evelyn, też należała do pierwszych ludzi, którzy zobaczyli otwarty grobowiec. Zmarła jednak dopiero... przeszło pół wieku później, w roku 1980. Podobne przykłady można mnożyć. Ogółem z analizy statystycznej wynika, że udział w wykopaliskach nie skrócił życia członków zespołu. Liczba przedwczesnych zgonów, wypadków i chorób nie odbiegała w tej grupie od normy. Bill Price ma jednak zapewne rację, gdy pisze, że „ludzie, którzy są skłonni wierzyć w dane statystyczne, nie potrzebowaliby wcale tych danych”, by podawać w wątpliwość klątwę Tutenchamona. Innych zaś liczby i tak nie przekonają.

<https://wielkahistoria.pl/klatwa-tutenchamona-czy-odkrywcy-slawnego-grobowca-naprawde-umarli-w-niemozliwy-do-wyjasnienia-sposob/> dostęp: 2.03.2023

1. Do treści akapitów dopasuj podane niżej śródtytuły, a następnie wpisz je w odpowiednich ramkach.

Śmierć na chyżych skrzydłach

Gazetowe kłamstwo

Prawda o klątwie Tutenchamona

Narodziny legendy. Pierwsza ofiara klątwy Tutenchamona?

2. Podkreśl wypowiedzi, które objaśniają sens zdań zaznaczonych w ostatnim akapicie.

- Liczby jeszcze nikogo nie przekonały.
- Racjonalnie myślący ludzie potrafią samodzielnie wyciągać wnioski, więc nie trzeba ich przekonywać do odrzucania absurdalnych teorii.
- Nie da się wpłynąć na zmianę przekonań tych, którzy chcą wierzyć w klątwę.
- Tyle samo ludzi wierzy w klątwę Tutenchamona, co neguje jej istnienie.

1. Uporządkuj akapity tak, aby powstał spójny tekst. Wpisz w kratkach odpowiednie cyfry

Jedwab

1 Hodowla motyla jedwabnika dla otrzymania [...] włókien jedwabnych praktykowana była w Chinach od czasów niepamiętnych, a według legendy już od 2640 roku p.n.e, kiedy cesarzowa Si Ling-czi nie tylko zachęcała do hodowli jedwabnika, ale sama wynalazła sposób [...] zwijania włókna. Sposób ten był ściśle strzeżoną tajemnicą przez blisko 3 tysiące lat. Gdy Chiny stały się wielkim, zjednoczonym mocarstwem, wkrótce zapragnęły nawiązać kontakt z barbarzyńskimi w ich mniemaniu ludami mieszkającymi poza granicami „cesarza nieba”.

2 Jeden z wczesnych cesarzy dynastii Han, cesarz Wu Ti, wysłał jednego ze swych generałów, niejakiego Czang Cziena, aby zbadał stan dróg handlowych, którymi kiedyś już podróżowano do Indii. [...] Z podróży tej generał przywiózł ze sobą nasiona winogron baktryjskich, które stały się w ten sposób pierwszym bezcennym darem Zachodu dla Wschodniej Azji. Najciekawszą jednak nowiną była wiadomość, że cała ziemia między Kaszgarem a odległymi morzami Zachodu znajdowała się w rękach Partów, ludzi zamiłowanych w handlu.

Widok jedwabiu oszałamiał wszystkich, najbardziej jednak palącą pożądlivość wzbudził w [...] obywatelach Rzymu. [...] Tradycyjne togi rzymskie wyrabiano z wełny, szorstkiej i piekącej w gorące lato Italii, a ostre płótno białozny nie czyniło ciężkiej odzieży wygodniejszą do noszenia. Ale bawełna z Indii i jedwab z Chin były to materie jak ze snu, snu o luksusie tak upajającym, że podniecić mógł każdego generała rzymskiego do najwyższych wysiłków.

☐ W I i II wieku n.e. wyroby jedwabne importowane do Grecji i Rzymu osiągały bajeczne ceny. Surowy jedwab sprowadzano z Chin aż do VI wieku.

Za wywóz jajeczek jedwabnika groziła w Chinach kara śmierci.

Wszakże około 500 roku dwaj misjonarze, działając z namowy cesarza Justyniana, przesmuglowali do Konstantynopola w wydrążonej lasce nie tylko jaja tego owada, ale i nasiona morwy, będącej jego idealnym pokarmem.

Bizancjum wkrótce zasłynęło wspaniałymi materiałami i haftami jedwabnymi, których używano w całej średniowiecznej Europie na królewskie i kościelne stroje i ozdoby. W VII wieku Maurowie przenieśli ten kunszt na północne wybrzeże Afryki, a później do Hiszpanii i na Sycylię, gdzie produkcja jedwabiu rozkwitła w XII wieku, przenosząc się w dwóch następnych stuleciach do Włoch, za Ludwika XIV do Francji, a później do innych krajów.

☐ Szybko wysłano posłów [...] w 115 roku p.n.e. Zawarli oni zapewne pomyślne traktaty, gdyż według kronik chińskich przybywało do Fergany między rokiem 114 a 108 dziesięć wielkich karawan rocznie. [...] Jedwabne chorągwie Partów zdumiewały i zachwycały śródziemnomorskich obserwatorów jeszcze o pół roku wcześniej, nim jedwabne suknie Kleopatry zdążyły wywołać zawiść matron rzymskich.

6 Dopiero XIX wiek przyniósł jedwabowi groźnego rywala – jedwab sztuczny, a XX wiek jeszcze groźniejszego – włókna syntetyczne.

Na podstawie: W. Kopaliński, *Koty w worku, czyli z dziejów pojęć i rzeczy*, Warszawa 2006, s. 261–262.

2. Zaproponuj podtytuł pasujący do treści artykułu. Zapisz go w wyznaczonym miejscu (pod tytułem).

Podpowiedź:

- Przeczytaj jeszcze raz cały tekst.
- Określ jego najważniejsze treści. Ujmij je w sformułowaniu, które mogłoby być rozwinięciem tytułu.

Alan Baker

Uczty na średniowiecznym zamku

Jedną z cech średniowiecznego zamku, mogących budzić zdziwienie wśród mieszkańców współczesnych miast, były kuchnie ulokowane na świeżym powietrzu. W ten sposób unikano dymu i zapachów gotowania, jak również niebezpieczeństwa przypadkowego pożaru. Ludzie średniowiecza przywiązywali wielką wagę do przygotowania posiłków. Rozmach i przepych uczt wyprawianych na średniowiecznym zamku oraz liczba i różnorodność dań może przyprawić o zawrót głowy. [...]

Przestrzegający zasad zdrowego odżywiania dzisiejsi wegetarianie z pewnością mieliby trudności ze znalezieniem dla siebie miejsca podczas średniowiecznych uczt. Nawet jednak miłośnicy potraw mięsnych mogliby się czuć nieco zagubieni wobec bogactwa i różnorodności serwowanych potraw.

W średniowieczu ucztą stanowiła manifestację zamożności i szczodrości wyprawiającego ją gospodarza. W 1575 roku Robert Dudley wyprawił na cześć królowej Anglii Elżbiety I przyjęcie, które trwało dziewiętnaście dni. Każdego dnia podawano nie mniej niż 10 wołów. W 1467 roku arcybiskup Neville, po objęciu urzędu w Yorku, wyprawił przyjęcie, na które zaproszono 6 tysięcy gości. Dla przybyłych przygotowano 104 woły, 6 byków, 1000 owiec, 304 cielęta, 400 łabędzi, 2 tysiące gęsi, 1000 kapłonów, 2 tysiące świń, 104 pawie i ponad 13 tysięcy innych ptaków, 500 jeleni, 1,5 tysiąca pasztetów, ponad 600 szczupaków i leszczy, 12 morświnów i fok, 13 tysięcy deserów, w tym galarety, ciasta i kremy.

Rzecz jasna, wobec braku zamrażarek i lodówek, przechowywanie żywności wiązało się z wieloma trudnościami i wymagało niemało pomysowości. Jeśli chodzi o mięso, starano się jak najdłużej zachowywać przy życiu przeznaczone na stół zwierzęta. Poza tym mięso najczęściej solono lub wędzono. [...]

Przyrządzano różnego rodzaju pasztety z mięsa bądź ryb pieczonych z owocami i przyprawami. Ciasto, w którym wypiekano pasztety, uważano za niejadalne, traktując je jedynie jako swego rodzaju pojemnik, w którym sporządzano właściwą potrawę. [...]

Ptaki, bez względu na swoje rozmiary, stanowiły jedno z popularniejszych dań w średniowieczu. Spośród mniejszych ptaków szczególnym po-

wodzeniem cieszyły się jaskółki, skowronki i turkawki. Używano ich często do nadziewania większych ptaków i innych zwierząt w celu przygotowania bardziej skomplikowanych potraw.

Popularnością cieszyły się również różnego rodzaju sosy, przyrządzane z rozmaitych rosnących w zamkowym ogrodzie ziół przy wykorzystaniu kwasu octowego, imbiru, pieprzu, cebuli, szafranu czy czosnku.

Na średniowiecznym stole nie brakowało również ryb, które podobnie jak mięso solono bądź wędzono przed sporządzeniem z nich różnorodnych potraw, podawanych często z różnymi sosami. [...]

„Ze świeżego śledzia, przyprawionego imbirem, pieprzem i cynamonem, robiono pasztet. Popularnością cieszyły się również kielbie, złotośledzie, sole, flądry, płastugi, płaszczy, makrele, łososie i trocie. Jesiotry [...] należały do rzadkich morskich przysmaków, dwie pierwsze uważano za »ryby królewskie«, odpowiednie dla władców. Powodzeniem cieszyły się również szczupaki, kraby, langusty, ostrygi i węgorze”.

Rzecz jasna, potrawy te trafiały wyłącznie na stół bogatych. [...] Ponadto spożywano miód i owoce – jabłka i brzoskwinie, a także pochodzące z importu figi, pomarańcze i granaty. Cukier sprzedawano w postaci wielkich głów i następnie rozbijano go na mniejsze kawałki. [...]

Chleb wypiekano w publicznych piecach stojących w pobliżu zamkowej bramy. Chleb najwyższej jakości określano mianem *manchet*. Przeznaczony był dla pana zamku i jego rodziny. Większość chleba wypiekano jednakże z mąki żytniej, grochowej i fasolowej. Chleba używano również w charakterze talerzy. Specjalnie wypiekane w tym celu wąskie kawałki czterodniowego chleba określano mianem *trenches*. W średniowieczu nie znano widelców. Noży używano jedynie do pocięcia posiłku na porcje. Następnie spożywano go rękami (z tego powodu przed posiłkami i po konieczne było obmywanie rąk, zwyczaj ten nabrał nawet charakteru swego rodzaju rytuału). Po posiłku *trenchers* nie wyrzucano, lecz rozdawano je żebrakom, licznie przybywającym do zamków w nadziei uzyskania resztek jedzenia.

A. Baker, *Rycerstwo średniowiecznej Europy*, tłum. Z. Dalewski, Warszawa 2004, s. 74–77.

1. Do każdego zadania ułóż i zapisz pytanie. Wśród odpowiedzi zaznaczono te, które są zgodne z tekstem.

Podpowiedź:

- Przeczytaj wszystkie poprawne odpowiedzi do pytania, które masz ułożyć.
- Wyszukaj fragment, w którym są informacje zaznaczone jako właściwa odpowiedź.

1.

- ☐ A. W zamku było na ich ulokowanie zbyt mało miejsca.
- ☒ B. W pomieszczeniu istniało realne zagrożenie pożarem.
- ☒ C. Chciano unikać zadymienia i przedostających się zapachów.
- ☐ D. Przy przygotowaniu uczt pracowało zbyt wielu kucharzy i pomocników.

2.

- ☒ A. Długość uczyty.
- ☒ B. Różnorodność i obfitość potraw.
- ☒ C. Ogromne wydatki związane z organizacją biesiady.
- ☒ D. Obdarowywanie biedaków resztkami z posiłku.

3.

- ☒ A. Groch i fasola.
- ☒ B. Chleb używany jako talerz.
- ☐ C. Miód i owoce.
- ☐ D. Sosy i masło.

4.

- ☒ A. Solenie.
- ☒ C. Pieczenie.
- ☐ B. Mrożenie.
- ☒ D. Wędzenie.

5.

- ☒ A. Jesiotry.
- ☐ B. Węgorze.
- ☐ C. Płaszczki.
- ☐ D. Łososie.

6.

- ☒ A. Czerstwy chleb służący jako talerz.
- ☐ B. Pasztet wypiekany w cieście.
- ☐ C. Rozbity i pokruszony cukier.
- ☐ D. Resztki jedzenia.

2. Jakie umiejętności musiała mieć osoba odpowiedzialna za zorganizowanie wystawnej uczty na zamku? Zapisz trzy i uzasadnij każdą ze swoich propozycji.

Umiejętność:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

Umiejętność:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

Umiejętność:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

Rafał Dębski

Rozmowa

Wprawdzie budynek świątyni został postawiony na planie kwadratu, ale w środku nawa główna miała kształt koła, jak to nakazywały obyczaj i prawo. Miało to symbolizować zarówno samą prawdę, jako że stanowiła ona największą doskonałość na świecie, a jednocześnie niezmiernie trudno było do niej dotrzeć. Podobnie koło jest figurą doskonałą i pozornie prostą, lecz wiele wysiłku kosztuje jego wyrysowanie. To Evah wiedział, bo do wioski docierali czasem wędrowni kapłani wygłaszający nauki. Jeden z nich właśnie w taki sposób tłumaczył tę sprawę. Chłopiec zapytał go wówczas również, dlaczego bóg poszukujących prawdy jest jednocześnie patronem podróży. Kapłan najpierw zmieszał się, a potem zamyślił, szukając odpowiedzi.

– Powiem prawdę, chłopcze, bo tak jest najprościej – rzekł. – Powiem prawdę, że nigdy się nad tym zagadnieniem głębiej nie zamyśliłem, bo nie służę Hemgarowi, lecz Kelli, która nakazuje nieść światło ludzkim umysłom. Bogom przyznaje się nadzwyczajne moce w różnych dziedzinach i zazwyczaj dorośli się nad tym nie zastanawiają. Jednak dzieci mają zdolność zadawania niby prostych pytań. Ale tak sobie myślę, że koło ułatwia podróż. Ale nie koło jako narysowana figura, lecz to, które sprawia, iż wóz może jechać. Jednak może chodzić również o coś zupełnie innego. Na przykład o to, że poszukując prawdy, odbywasz podróż. Czasem jest ona prawdziwa, to znaczy wyruszasz w drogę, a czasem to wyprawa w głąb samego siebie.

Fragment książki *Żelazny Kruk. Wyprawa*,
Warszawa 2018, s. 157.

1. Połącz słowa z tekstu z objaśnieniami wskazującymi na ich związek z poszukiwaniem prawdy.

koło

kapłani

światło

podróż

przekazywanie prawdy w naukach

symbol poznania prawdy

proces poszukiwania prawdy

symbol boskiej mądrości spływającej na ludzi

2. Na podstawie tekstu sformułuj krótką wypowiedź na temat poszukiwania prawdy. Użyj słów *dorośli, dzieci*.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Czy konieczne jest podjęcie wysiłku, by poznać prawdę? W swojej odpowiedzi odwołaj się do jednego z podanych przysłów oraz poznanego fragmentu.

Podpowiedź:

- Przeanalizuj wybrane przysłowie.
- Zastanów się, do którego bohatera tekstu pasuje i co na to wskazuje.

Kto pyta, nie błądzi.

Podróże kształcą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bojkot

Wyraz bojkot pochodzi od nazwiska Karola Boycotta, angielskiego zarządcy majątku w hrabstwie Mayo w Irlandii, żyjącego w latach 1832–97.

Jego życie w Irlandii się skomplikowało, kiedy z powodu nieurodzaju **dzierżawcy** zarządzanego przez niego majątku zażądali obniżenia **czynszu** o dwadzieścia pięć procent. Boycott nie zgodził się na to i nieplacącym dzierżawcom zaczął wypowiadać umowy. Wówczas do sporu włączył się Karol Parnell, irlandzki polityk. Namówił dzierżawców i całą lokalną społeczność do zignorowania działań Boycotta i zerwania z nim jakichkolwiek kontaktów. W rezultacie nie tylko uniemożliwiono zarządcy dostarczanie aktów **eksmisji**, ale też nie mógł nikogo nająć do pracy w miejsce usuniętych dzierżawców. Nikt nie chciał też niczego od Boycotta kupić ani mu sprzedać, wynająć itp. Aby zebrać plony, musiał sprowadzić z daleka pięćdziesięciu pracowników oraz zapewnić im ochronę pięciuset żołnierzy. Żniwa okazały się tak kosztowne, że Boycott musiał zrezygnować z pracy jako zarządcy i wyjechał z Irlandii.

Taktyki wywierania takiego nacisku użyto po raz pierwszy właśnie przeciw Boycottowi. Dlatego jego nazwisko jest obecnie **synonimem** zmywy, skierowanej przeciwko jakiejś osobie, grupie osób, organizacji, instytucji itp., polegającej na zerwaniu lub utrudnieniu kontaktów towarzyskich, zawodowych, gospodarczych, politycznych, której celem jest wyrażenie protestu albo wywarcie nacisku.

1. Podświetlone wyrazy zapisz przy ich definicjach.

- - wyraz lub wyrażenie bliskoznaczne
- - opłata za użytkowanie czyjejś ziemi lub rzeczy
- - osoba użytkująca czyjąś własność na mocy zawartej umowy
- - usunięcie kogoś z zajmowanego lokalu na mocy decyzji prawnej

2. Na podstawie ostatniego akapitu tekstu ustal, jaki rodzaj bojkotu ukazuje przedstawiona w tekście historia dzierżawców Karola Boycotta.

.....

.....

.....

3. Które ze związków frazeologicznych odnoszą się do przedstawionych sytuacji? Wybrane sformułowania zapisz w wyznaczonym miejscu.

sytuacje	związki frazeologiczne
A. Zofia to jedna z najmądrzejszych i najładniejszych dziewczyn w klasie. Koleżanki ustaliły, że nie będą zapraszały Zosi na swoje imprezy. Nie przyjmą też zaproszenia, jeśli ona chciałaby coś zorganizować. Stwierdziły, że przekonają do tego też inne koleżanki Zosi. 	• całkowity, powszechny, totalny; oficjalny; międzynarodowy, polski bojkot; bojkot aktorski, gospodarczy, ekonomiczny, towarzyski • bojkot filmu, towarów; kin; głosowania, igrzysk, meczu, obrad, olimpiady, referendum, uroczystości, władz, wyborów • strajki i bojkoty • groźba, powód bojkotu • bojkot trwał np. tydzień • sprzeciwiać się bojkotowi • ogłosić/ogłaszać, popierać, rozpocząć, zapowiedzieć/zapowiadać bojkot • grozić, zagrozić bojkotem • namawiać, nawoływać, wezwać/wzywać; dojsć do bojkotu
B. Piłkarze zapowiedzieli, że nie wyjdą na boisko, dopóki trener drużyny przeciwnej nie odwoła napastnika pokazującego rasistowskie gesty. 	
C. Organizatorzy turnieju ogłosili, że impreza stoi pod znakiem zapytania, ponieważ wiele uczestniczek po zapoznaniu się ze zmienionymi zasadami zastanawia się nad wycofaniem z konkursu. 	
D. Dyrektor teatru wystąpił przed zaskoczoną publicznością, aby potępić aktorów, którzy – po tym jak rano przerwano rozmowy w związku z żądaniem podwyżek – nie wyszli na scenę i wieczorny spektakl się nie odbył. 	

Na podstawie: wsjp.pl

1. Do artykułu M. Strzałkowskiej wprowadzono fragmenty innego tekstu. Na podstawie treści zawartej w zdaniach zapisanych pogrubioną czcionką ustal, które fragmenty dodano. Skreśl je.

Małgorzata Strzałkowska

O historii i znaczeniu imion można pisać bez końca. Do powstałych na ten temat opasłych tomów dodajmy więc kilka ciekawostek.

Amelia, Dorota, Maria, [...] Wojciech to dobrze znane imiona. Ale przed wiekami zdrobnienia tych imion miały także całkiem inne znaczenie. Amelka to dawna nazwa niewielkiej skrzynki na drobiazgi. Dorotka mówiono na więzienny loch w zamku. Mańką nazywano lewą rękę – stąd mańkut to osoba leworęczna, a manele to zdobiące lewą rękę ciężkie, bogato zdobione naramienniki i bransolety. [...] Wojtek zaś to popularna do niedawna nazwa bociana. Kto pamięta boćka Wojciecha Kulasa z „Drugiej książki przygód Koziołka Matołka” Kornela Makuszyńskiego?

Nazwa Czechy pojawia się po raz pierwszy w źródłach pisanych w IX wieku. W 1777 roku pojawia się młodsza nazwa *Česko*, będąca wynikiem procesów słowotwórczych zachodzących wówczas w języku czeskim. Po 1993 roku przyjęło się używać nazwę *Čechy* jako określenie Czech właściwych, podczas gdy *Česko* miało oznaczać cały kraj, łącznie z Morawami i tzw. Śląskiem Czeskim. Podział ten jest czysto umowny i nie jest ściśle przestrzegany. Szczególne kontrowersje nazwa kraju wywołuje na Morawach, ze względu na poczucie odrębności etnicznej części Morawian i wcześniejsze próby ustanowienia nazwy kraju jako Republiki Czeskomorawskiej.

Na uwagę zasługuje również nazwa naszej stolicy. Legenda głosi, że Warszawa powstała od imion Warsa i jego żony Sawy. Według naukowców najprawdopodobniej pochodzi od skróconej wersji imienia Warsz (staropolskie imiona Warcisław lub Wrocisław). Imię to było używane przez właścicieli rodu Rawów. Z dużym prawdopodobieństwem w XIII wieku Warsz z rodu Rawów otrzymał nadanie książęce, z którego powstała wieś nosząca jego imię.

Wśród ogromnej liczby imion Grażyna jest imieniem wyjątkowym. Dlaczego? Dlatego że wiemy, kto je stworzył, i możemy podać dokładną datę jego narodzin. „Ojcem” Grażyny jest Adam Mickiewicz, który wymyślił to imię dla tytułowej bohaterki swojego poematu, wydanego w roku 1823. W języku litewskim słowo „grāžus” znaczy „piękny”, a więc znaczenia tego imienia nie trzeba się domyślać.

M. Strzałkowska, *Dawniej, czyli drzewiej*, Warszawa 2015, s. 24–25.
<https://blogrowerowy.pl/2015/10/29/santiago-de-compostela-cz2-czechy> (dostęp: 24.07.2024).

2. Podaj dawne znaczenia zdrobnień utworzonych od podanych imion.

Imię	zdrobnienie	znaczenie
Amelia		
Dorota		
Wojciech		
Maria		

3. Na podstawie poniższej informacji o znaczeniu imienia napisz, jakiej przyszłości swojemu dziecku życzą jego rodzice.

Exa Dark Siderael. Rodzice mówią do niej „Y”. Znaczenie imion Grimes objaśniła w wywiadzie. „Exa” to nawiązanie do terminu „exaFLOPS”, czyli zdolności wykonywania przez superkomputer 1 tryliona operacji zmiennoprzecinkowych na sekundę. „Dark” to ukłon w stronę „nieznanego”, a Siderael (wymawiane „sigh-deer-ee-el”) odnosi się do „prawdziwego czasu wszechświata” i „Władcy Pierścieni”. Musk i Grimes mają już jedno dziecko urodzone przez piosenkarkę – syna o imieniu X Æ A-Xii.

<https://i.pl/grimes-pokazala-zdjecie-corki-jej-i-elona-muska-zaskakujace-co-robi-9miesieczna-exa-dark-siderael/ar/c13-16893787>

.....

.....

.....

.....

4. Dlaczego – według autorki artykułu – imię Grażyna jest wyjątkowe? Zaznacz dokończenie zdania, które najlepiej oddaje informację zawartą w ostatnim akapicie.

Imię Grażyna jest wyjątkowe, ponieważ,	zostało wymyślone przez jednego z najznamienitszych polskich poetów.	
	po raz pierwszy pojawiło się jako tytuł poematu Adama Mickiewicza.	
	mamy możliwość dokładnego określenia tego, kto, kiedy i w jakich okolicznościach je wymyślił.	

5. Wstaw **X** przy właściwych dokończeniach zdania.

O imionach Grażyna oraz Exa Dark Sideræl wiadomo,

- ☐ że powstały w tym samym czasie.
- ☐ kiedy powstały i kto je stworzył.
- ☐ że nie są popularne.
- ☐ że mają podobne znaczenie.
- ☐ kto pierwszy je nosił.
- ☐ że zostały stworzone przez tę samą osobę.
- ☐ w jakich okolicznościach i dla kogo zostały wymyślone.
- ☐ które słowa są źródłem ich znaczeń.

6. Wyszukaj informacje o pochodzeniu i znaczeniu swojego imienia, a następnie zredaguj krótką notatkę na ten temat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Od Arachne do Spidermana

Jerzy Bralczyk

Pająk

Na ogół cieszy się ten pajęczak u nas – i chyba nie tylko u nas, z racji swojej częstej jadowitości i nieszczęśliwego wyglądu – niezbyt dobrą opinią, przez co i nazwa nasza jakoś przyjemną się nie wydaje. Nawet to niewątpliwe dzieło sztuki, pajęczyna, czasem występująca jako określenie czegoś subtelnie zwiewnego, częściej bodaj służy do opisywania potępianych zależności, uzależnień i powiązań. Bywamy oplatani pajęczyną podejrzeń czy oskarżeń, wpadamy czasem w pajęczynę czy też w pajęczą sieć.

Snucie, przędzenie czy tkanie pajęczyny jest tak wyróżniające dla pajaków, że w niektórych językach stąd pochodzi ich nazwa: po niemiecku to *Spinne*, (od *spinnen* – ‘tkać’), po angielsku *spider*, co też ma źródła podobne. W podaniach dawnej kultury popularnej, czyli w mitologii, pająk był oczywiście człowiekiem, zdolną prządką Arachne* [...]. Arachne dała nazwę pająkom w różnych językach, a chorobliwy strach przed pajakami wszędzie nazywa się arachnofobia. Dolegliwość wydaje się rozpowszechniona, a ma charakter przystosowawczy: obawy przed groźnymi, bo często jadowitymi pajakami prowadziły do ich unikania, więc przydawały się naszym przodkom.

* Arachne – postać z mitologii greckiej, utalentowana tkaczka zamieniona przez Atenę w pająka

Dodajmy, że pobudzające wyobraźnię możliwości pająka stworzyły innego, ważniejszego bohatera [...] kultury, jednego z dzielnych nadludzi – Spidermana.

Naszą zaś nazwę, której odpowiadają inne nazwy słowiańskie, pająka wziął zapewne od wygiętego kształtu nóg. Ma coś wspólnego z bliskim mu brzmieniowo pałąkiem, który zresztą wywodzi nazwę od łuku i lęku. [...] Praindoeuropejski rdzeń *ank-* oznaczał ‘zginać’, w staroindyjskim *anka* oznaczało ‘wygięcie’. Pałąk był podobny do łuku, nogi pająka były pałąkowate... Wszystko się jakoś da połączyć.

W jednym z dawnych zoologicznych tekstów pająk był opisywany jako „owad przewięsisty, ośm nóg i tyleż oczu mający”. Przewięsisty, czyli „cienki w pasie”, przedzielony niejako na pół. To jedna z jego wyraźnie postrzeganych cech. Inną, chyba bardziej charakterystyczną, są długie, wygięte nogi, przez które jest tak nazwany, nogi pajęczce: na pajęczych nogach wiele stworów wymyślonych chodziło, a i ludziom są przypisywane. I te nogi sprawiły, że pająkami bywają, czy też bywały, nazywane ciekawe ludowe ozdoby, a także wieloramienne świeczniki i żyrandole.

J. Bralczyk, *Zwierzyniec*, Warszawa 2019, s. 182–183.

1. Ponumeruj przypisy zgodnie z kolejnością wynikającą z tekstu J. Bralczyka.

- ☐ odnoszący się do hipotetycznego, rekonstruowanego języka, z którego wywodzą się języki europejskie
- ☐ fobia, objawiająca się bardzo silnym lękiem przed pająkami lub innymi bezkręgowcami zbliżonymi do nich wyglądem
- ☐ Człowiek Pająk, pełne imię i nazwisko: Peter Benjamin Parker – fikcyjna postać (superbohater) znana z komiksów

2. W każdej parze podkreśl prawdziwe informacje dotyczące zagadnień, o których jest mowa w tekście, i podaj numer akapitu, w którym są one zawarte.

- ☐ Pochodzenie pajęczaków występujących w Polsce. / Źródłostów nazw określających pająka w różnych językach.
- ☐ Odbicie w języku negatywnego nastawienia ludzi do pająka. / Opis typowych zachowań ludzi w zetknięciu z pająkami.
- ☐ Wyobrażenia pająka w popkulturze. / Wykorzystanie obrazu pająka w sztuce.
- ☐ Wieloznaczność słowa *arachnofobia*. / Pochodzenie słowa *pająk* w polszczyźnie.

3. Do definicji słowa *pajęczyna* dopisz podane w 1. akapicie objaśnienia autora artykułu.

PAJĘCZYNA	1.	sytuacja zniewolenia, podległości z powodu wejścia w niekorzystne układy
PAJĘCZYNA	2.	w odniesieniu do bardzo delikatnej, cienkiej, lekkiej i półprzezroczystej tkaniny wykonanej z jedwabiu czy bawełny

4. Dlaczego pajęczyna częściej jest używana do opisywania negatywnych zależności niż jako symbol dzieła sztuki czy czegoś zwiewnego? Podkreśl w tekście fragmenty, które należy wykorzystać, by odpowiedzieć na to pytanie.

5. Jak mogłoby się zmienić postrzeganie pajaków, gdyby ludzie skupili się bardziej na ich pozytywnych aspektach (rola w ekosystemie, piękno tworzonych przez nie pajęczyn)? Napisz krótką wypowiedź, w której wyrazisz swoje zdanie na ten temat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mateusz Kołczinger

Przystanek

Zależność była prosta i sprawdzała się zawsze: kiedy szedłem na przystanek tramwajowy, przyjeżdżał autobus, a gdy na przystanek autobusowy – przyjeżdżał tramwaj. Niezależnie od oficjalnych godzin i minut, które widniały na rozkładzie. Oczywiście w pracy nie mogłem się tłumaczyć, że moje spóźnienia wynikają z wrogiego spisku pojazdów komunikacji miejskiej, wymyślałem więc różne wymówki. O złośliwości tramwajów i autobusów powiedziałem za to przyjacielowi, naukowcowi, na którego w kręgu znajomych mówiliśmy PhD. Orzekł on szybko, że nie ma tu żadnej zagadki.

– To kwestia czysto psychologiczna – zawyrokował. – Zapamiętujesz tylko takie przypadki, kiedy przyjeżdża nie ten pojazd, którego się spodziewałeś, bo one budzą najsilniejsze emocje. Na tych emocjach twój umysł samoczynnie ufundował tę niby obiektywną regułę.

– Widzę, że mi nie wierzysz – odparłem rozczarowany. – Wpadnij do mnie jutro i sam zobaczysz.

Zgodził się. Rano wypiliśmy kawę w mojej kuchni i poszliśmy na przystanek. Obstawiliśmy, że przyjedzie autobus.

1. [.....].

– Dziwne – powiedziałem. – Spróbujmy jeszcze raz.
Tym razem wybraliśmy tramwaj.

2. [.....].

Nie wiedziałem, co powiedzieć.

– To czysty przypadek – orzekł PhD. – Próba jeszcze zbyt wąska, żeby wyciągać jakiegokolwiek wnioski.

– Spróbujmy jeszcze jutro.

– Jutro nie mogę. Odbieram nagrodę dla najzdolniejszego naukowca przed trzydziestym piątym rokiem życia.

– Przecież jesteś po czterdziestce.

– To nagroda specjalna za kompleksowe badania nad odmładzaniem organizmów – powiedział, jakby to miało coś wyjaśnić.

– Więc może pojutrze? – pytam.

– Tym bardziej odpada. Wygrałem niedawno na loterii i postanowiłem wydać połowę na dobroczynność, a drugą na podróż dookoła świata. Jutro wyjeżdżam i nie wiem, kiedy wrócę.

No nic, trzeba się było żegnać. PhD zamówił taksówkę. Po chwili...

3. [.....].

– Nie zamawiałem limuzyny – skrzywił się PhD.

– Niestety nie mieliśmy innych wozów w okolicy – tłumaczył się kierowca, otwierając przed PhD drzwi. – Niech to będzie przejazd na nasz koszt.

Pomachałem PhD na pożegnanie, ale przez ciemną szybę nie widziałem, czy mi odmachał. Zrobiło się okropnie późno, więc postanowiłem nie iść do pracy, tylko wziąć zaległy urlop. Poszedłem do parku i położyłem się na trawie. To była dobra decyzja, bo takiego pięknego dnia nie widziałem jeszcze nigdy.

M. Kołczinger, *Dzień dobry?*, „Przekrój”, 2/2022, s. 13.

1. Na podstawie kontekstu odgadnij, jakie informacje powinny się znaleźć w nawiasach. Zapisz je w odpowiednich miejscach.

2. Przyporządkuj określenia do bohaterów tekstu.

optymista pesymista

człowiek, który dostrzega tylko ciemne strony

czarnowidz człowiek patrzący na świat przez różowe okulary

zrzęda pewny siebie szczęściarz

NARRATOR:

PhD:

3. Uzupełnij wniosek.

Bohaterowie historii zostali przedstawieni na zasadzie

ponieważ ich doświadczenia i nastawienie do świata są

Rozdział 2

Przed rozwiązywaniem zadań z tego rozdziału należy przypomnieć sobie pojęcia: **teza, hipoteza, argument, przykład**.

Gotowanie i miłość

1. Postaw **X** przy tezie, którą można udowodnić podanymi argumentami.

zestaw A

☐

Teza 1: Warto przygotowywać posiłki w domu.

☐

Teza 2: Lepiej nie gotować w domu.

Samodzielne gotowanie uczy planowania.

Posiłki przygotowywane w domu z reguły są zdrowsze.

Gotowanie rozbudza pomysłowość i daje satysfakcję z samodzielnie przygotowanego posiłku.

Przy gotowaniu można miło spędzić czas z innymi osobami.

Doświadczeniem w domowym gotowaniu można dzielić się z innymi, a nawet – dzięki mediom społecznościowym – stać się osobą znaną.

zestaw B

☐

Teza 1: W ostatnim roku podstawówki lepiej nie nawiązywać romantycznych relacji.

☐

Teza 2: W ostatnim roku podstawówki warto się zaangażować w romantyczną relację.

Zaangażowanie oddala stres związany z ocenami i egzaminem.

Osoba darząca sympatią może wesprzeć w trudnych chwilach życia szkolnego.

Nie trzeba się martwić, z kim się zatańczy na balu z okazji zakończenia ósmej klasy.

Można połączyć przygotowania do egzaminu ze wspólnym spędzaniem czasu.

Człowiek zakochany patrzy na świat pozytywnie, wierzy w swoje możliwości, czuje się szczęśliwy.

Zakupy

1. Przeczytaj poniższe wypowiedzi, a następnie do każdego argumentu przyporządkuj odpowiedni przykład.

Teza: Zakupy internetowe są lepsze niż stacjonarne.

Argument 1. Kupując przez internet, mamy większe szanse na znalezienie tego, czego szukamy.

Przykład nr ☐

Argument 2. Zakupy internetowe to oszczędność czasu.

Przykład nr ☐

Argument 3. W internecie można zamówić towar bez konieczności płacenia w danym momencie.

Przykład nr ☐

Przykład 1. W czasie, którego wymaga chodzenie od sklepu do sklepu, można odwiedzić wiele stron i włożyć do koszyka produkty różnych firm z różnych miast i krajów.

Przykład 2. Niektóre sklepy internetowe mają ofertę odroczonej płatności, czyli nie uiszcza się należności w momencie zakupu. Jeśli zmienisz zdanie co do kupowanej rzeczy, odsyłasz ją, bez czekania na zwrot pieniędzy.

Przykład 3. Często w sklepach internetowych znajdziemy większą ofertę modeli czy rozmiarów niż w sklepie stacjonarnym.

Jaka szkoła, jaka nauka?

1. Ustal, do których tez odnoszą się poszczególne argumenty. W kolumnie *argumenty* wpisz w nawiasie T1 lub T2.
2. Dopasuj przykłady do argumentów. W kolumnie *przykłady* wpisz w nawiasach odpowiednią cyfrę.

tezy	argumenty	przykłady
T1 Uczenie się w systemie zdalnym jest lepsze od szkoły stacjonarnej.	1. Dojeżdżanie do szkoły to strata cennego czasu. [.....] 2. Szkoła wpływa na rozwój relacji międzyludzkich. [.....] 3. Przychodzenie do szkoły mobilizuje nas do większej dyscypliny. [.....] 4. Tego typu nauka nie zmusza do kontaktów, których nie chcemy. [.....] 5. Łączenie się z nauczycielem i klasą online zwalnia z niektórych czynności związanych z przygotowaniem do wyjścia. [.....] 6. Dojeżdżanie do szkoły sprawia, że czas nauki w szkole i czas pozaszkolny są wyraźnie rozgraniczone. [.....]	A. Gdy przychodzi się do szkoły, trzeba wcześniej pomyśleć o stroju, spakowaniu się czy zjedzeniu śniadania przed wyjściem. [.....] B. Nie trzeba się specjalnie ubierać. Śniadanie można zjeść w trakcie zajęć, bo nikomu to nie przeszkadza. Książki ma się zawsze pod ręką. [.....] C. Czas poświęcany na dojazd, często z daleka, można poświęcić na naukę lub odpoczynek. [.....] D. Nie jesteś skazany na bezpośredni kontakt z kimś, z kim tego kontaktu nie chcesz. [.....] E. Nawet kiedy nie czujemy się zbyt dobrze, możemy uczestniczyć w zajęciach i nie musimy nadrobić zaległości. [.....] F. Po wyjściu ze szkoły mamy świadomość, że wracamy do miejsca, które służy przede wszystkim odpoczynkowi, relaksowi, jest nasze – prywatne. [.....] G. Nawet kiedy się nie odzywamy, jesteśmy w grupie i reagujemy na to, co dzieje się wokół nas. [.....]
T2 Szkoła stacjonarna jest lepsza od nauki zdalnej.		

Czytnik i czytanie

Czytam dużo książek. Interesuję się fantastyką, zwłaszcza fantastyką naukową. Kiedy mam więcej czasu, biorę do ręki książkę lub czytnik. Bywa, że słucham audiobooka i śledzę tekst. „Czytam” na wiele sposobów, ale najwygodniej jest korzystać z czytnika.

To urządzenie pozwala zagłębić się w lekturę, gdziekolwiek się znaję. Jest lekkie i nie zajmuje dużo miejsca, więc zawsze można je mieć w plecaku. Dzięki temu w każdej chwili można je otworzyć – w tramwaju lub czekając na zajęcia. Z kolei funkcja podświetlania pozwala czytać bez względu na miejsce i porę dnia.

Czytnik jest prosty i wygodny w użyciu. Nie potrzebuje żadnej zakładki – otwiera się właśnie na tej stronie, na której skończyło się czytać. Robienie notatek to też nie problem. Nie potrzeba do tego nawet ołówka. Łatwo można je przejrzeć, wyświetlają się wraz z miejscem załączenia. Własne zapiski zawsze można uzupełniać i zmieniać.

Niektóre funkcje czytnika ułatwiają naukę. Urządzenie zapamiętuje zaznaczone fragmenty, które dodatkowo można edytować. Oszczędzamy więc czas. Nie męczymy się ponownym szukaniem i przepisywaniem ważnych czy potrzebnych cytatów.

1. Podkreśl w tekście linią prostą sformułowanie pełniące funkcję tezy (stanowiska).
2. Podkreśl linią falistą sformułowania będące argumentami.
3. Otocz pętlą fragment, w którym podano przykład do argumentu.

Pierwsza pomoc

Czy jest sens uczenia dzieci, jak przeprowadzić akcję ratunkową, skoro młodzi ludzie często boją się krwi, zastrzyków i źle znoszą sytuację zagrożenia życia czy zdrowia? Okazuje się, że istnieje wiele powodów, dla których warto szkolić dzieci i młodzież w przeprowadzaniu akcji ratunkowych.

Często w sytuacji zagrożenia życia czy zdrowia wielu dorosłych ludzi wpada w panikę lub nie wie, jak należy postępować. I właśnie wtedy może się okazać, że

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Co więcej, bardzo często w mediach podaje się wiadomości o ratunku, który przyszedł na czas dzięki reakcji nawet małych dzieci. Kiedy dziennikarze pytają później, skąd młodzi bohaterowie wiedzieli, jak wezwać pomoc, dowiadują się, że pewnych reakcji dzieci nauczyły się w szkole podczas lekcji lub na specjalnie organizowanych warsztatach z pierwszej pomocy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ze szkolnych ankiet wynika, że najczęściej to właśnie koleżanka czy kolega są pierwszymi osobami, które właściwie zareagowały w niebezpiecznej sytuacji, takiej jak omdlenie lub krwotok.

Jest coraz więcej dowodów na to, że

.....

.....

.....

.....

Dzieje się tak dlatego, że wielu z nich potrafi nie tylko wstępnie ocenić stan zdrowia poszkodowanej osoby, lecz także ułożyć ją w bezpiecznej pozycji czy też skontrolować drożność dróg oddechowych, a nawet przeprowadzić masaż serca.

Dzisiaj jest wiele pomysłów na temat tego, czego powinny się uczyć dzieci i młodzież w szkole. Na pewno udzielania pierwszej pomocy i właściwego zachowania się w sytuacjach zagrożenia – im lepiej to opanują, tym większa szansa na skuteczną pomoc.

1. Podkreśl w pierwszym akapicie tezę.

2. Uzupełnij tekst podanymi sformułowaniami tak, by pełniły one funkcje argumentów.

młodzi ludzie, którzy przeszli szkolenie z pierwszej pomocy, przyczyniają się do uratowania czyjegoś życia.

młody człowiek dzięki wyrobieniu odpowiedniej postawy i właściwemu przygotowaniu nie wystraszy się i prawidłowo zareaguje, wzywając pomoc medyczną.

Takie szkolenia prowadzone w placówkach edukacyjnych pozwalają młodym ludziom trafnie ocenić stan bezpieczeństwa w swoim środowisku.

Nasi domowi przyjaciele

1. Przeczytaj tezę, a następnie – na podstawie rozwiniętych przykładów – sformułuj argumenty. Muszą one potwierdzać słuszność stwierdzenia zawartego w tezie.

Teza: Warto przygarnąć kota lub psa.

1.

Znaczna część zwierząt przebywających w schroniskach doświadczyła traumy z powodu porzucenia przez właściciela, a nawet znęcania. Zabranie takiego zwierzęcia do nowego domu i powolna terapia, dzięki której może ono powrócić do normalnego funkcjonowania, sprawia, że nowy właściciel kota albo psa czuje, że choć trochę wynagradza mu wcześniejsze krzywdy. Czuje się lepiej, bo pomógł. A udowodniono przecież, że bezinteresowne działanie, pomaganie wyzwala u ludzi endorfinę, czyli hormon szczęścia.

2.

Pojawienie się w domu kota albo psa sprawia, że wszyscy domownicy skupiają na nim swoją uwagę. Godzinami przyglądają się jego zachowaniu, a szczególnie zabawom. Często jest przy tym sporo śmiechu. No bo jak zareagować, kiedy twój nowy domownik pogryzie kolejną parę butów i patrzy ci niewinnie w oczy?

3.

Zwierzę w domu to codzienne obowiązki, a wśród nich: karmienie, wyprowadzanie, dbanie o higienę i zdrowie. Żaden prawdziwy opiekun nie wyobraża sobie, że jego zwierzę jest głodne albo cierpi i czeka na pomoc. Dlatego często zamiast oddać się przyjemnościom, przygotowujemy jedzenie dla pupila lub jedziemy z nim do weterynarza.

4.

Zwierzęta potrafią się odwdzińczyć za opiekę. Kiedy mamy gorszy dzień, doświadczamy jakichś smutków, możemy być pewni, że nasz pupil to wyczuje. Koty przychodzą i ocierają się o nas, jakby chciały zapewnić, że są tuż obok. Wiele osób potwierdza, że w czasie choroby opiekuna zwierzęta przy nim czuwają. Można w nich wtedy zobaczyć czułych, wiernych przyjaciół.

5.

Niektórzy właściciele psów potrafią spacerować z podopiecznymi kilka razy w ciągu dnia, a każde wyjście to specjalna trasa, dzięki której pies może się wybiegać. Wtedy właściciel zażywa świeżego powietrza, pokonuje kilometry, a co za tym idzie – poprawia swoje zdrowie. Niektórzy psi opiekunowie umawiają się na wspólne spacery. Psy się bawią, a oni mają okazję do rozmowy i nawiązania znajomości.

2. Napisz ciąg dalszy tekstu. Sformułuj własny argument, który mógłby się w nim znaleźć, i dopisz uzasadnienie zawierające przykład.

Jakie korzyści wiążą się z aktywnym trybem życia?

1. Uzupełnij tekst znajdującymi się pod nim zdaniami, tak by powstała spójna wypowiedź o charakterze argumentacyjnym.

Żyjemy w czasach, w których wielu z nas z powodu siedzącego trybu życia musi zadbać o ruch. Aktywny tryb życia zalecają nie tylko lekarze. Coraz częściej o korzyściach wiążących się z codziennymi ćwiczeniami można usłyszeć nawet od celebrytów goszczących w popularnych programach.

Regularne ćwiczenia mają niebagatelny wpływ na nasze zdrowie fizyczne.

Warto więc wybrać coś dla siebie i systematycznie uprawiać jakiś sport.

Ludzie chętnie uprawiający sport są szczęśliwsi, ponieważ podczas wysiłku wydzielają się endorfiny. Systematyczne treningi wzmacniają naszą psychikę. Łatwiej nam pokonywać życiowe trudności, szybciej dochodzimy do równowagi po porażkach. Warto też zauważyć, że lepiej nam się myśli i jesteśmy bardziej kreatywni, gdy mamy dotleniony mózg.

Warto słuchać lekarzy namawiających do codziennych ćwiczeń, warto inspirować się ludźmi, którzy znajdują czas na sport mimo wielu zajęć, warto nawet wsłuchiwać się w głos celebrytów, którzy często wykorzystują modę na sport w promowaniu siebie. Możemy tylko skorzystać, jeśli uda nam się przezwyciężyć złe nawyki i zrobić coś dla naszego zdrowia.

Utrzymywanie dobrej sprawności fizycznej ma niemały wpływ na nasze samopoczucie.

Korzyści z bycia aktywnym fizycznie jest o wiele więcej. Wniosek nasuwa się sam.

Pozytywnych skutków jest wiele, zarówno dla ciała, jak i dla ducha.

Dzięki codziennemu wysiłkowi fizycznemu nie tylko czujemy się zdrowsi. Jeśli ćwiczymy co najmniej 20 minut każdego dnia, nasz organizm lepiej sobie radzi z chorobą, mniej się męczymy i lepiej wyglądamy.

Krzysztof Kolumb synem polskiego króla? Tak twierdzi znany badacz z USA

Krzysztof Kolumb nigdy więcej nie będzie znany jako Włoch, ale jako polski książę – powiedział we wtorek dr Manuel Rosa w konsulacie RP w Nowym Jorku. Rosa jest autorem książek o żeglarzu, m.in. *Kolumb – historia nieznana*.

Kolumb polskim księciem? Szokująca teoria naukowca

Podczas spotkania z Polonią opowiadał o swoich badaniach nad życiem Kolumba, którego uważa się za odkrywcę Ameryki w 1492 roku. Autor pracy doktorskiej o Kolumbie na podstawie swoich 30-letnich badań w ośmiu krajach uznał, że żeglarz nie pochodził od włoskich chłopów, jak fałszywie twierdzono, lecz był polskim księciem.

Rosa powiedział PAP, że odkrywca urodził się w Madalena do Mar na portugalskiej wyspie Madera, gdzie przebywał – pod pseudonimem Henrique Alemao – król Władysław III Warneńczyk. To polski król był ojcem Kolumba.

„Odkryłem to podczas moich badań, jak też fakt, że hiszpański sąd pomógł ukryć królewski rodowód odkrywcy przed społeczeństwem. Wszystkie te dowody znajdują się w mojej pracy doktorskiej” – stwierdził historyk.

Według niego kilka błędów popełnionych pod koniec XV wieku pozwoliło wszystko wyjaśnić.

„Teraz, kiedy prawda wyszła na jaw, Kolumb nigdy więcej nie będzie znany jako Włoch, ale jako polski książę urodzony w Portugalii z portugalskiej szlachcianki (Filipy Moniz de Perestrelo), która wyszła za mąż za polskiego króla przebywającego na samowyleganiu” – powiedział dr Rosa w rozmowie z PAP.

Historyk mówi o 500-letnim kłamstwie historycznym

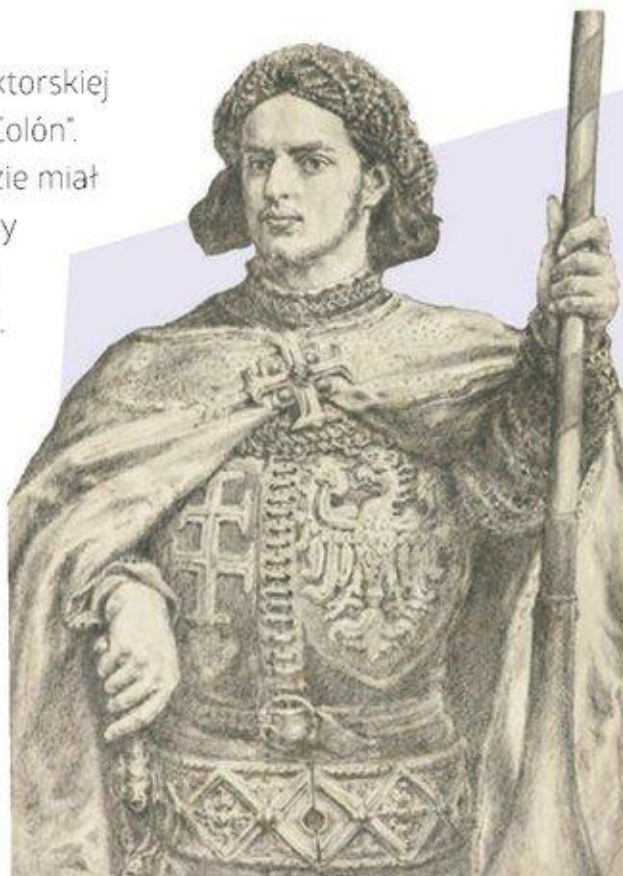
Zaprzeczył, jakoby była to tylko hipoteza. Nazwał rezultaty swoich badań „prawdziwą historią tuszowania i oszustw”.

Krzysztof Kolumb

Rosa opisał swe ustalenia w pracy doktorskiej „Cristoforo Colombo versus Cristóbal Colón”. „Poszukuję teraz wydawcy, który będzie miał odwagę opublikowania mojej rozprawy doktorskiej i wymusi eliminację tego 500-letniego historycznego kłamstwa. Z moich badań wynika, że żeglarz pochodzi z rodu Colonna – tego samego, co przodkowie królów polskich, którzy byli kuzynami papieża Marcina V – Otto Colonny” – powiedział historyk.

Mówił o odkryciu w prywatnej kaplicy żeglarza orła umieszczonego nad jego herbem, który jest herbem królów Polski. Zwrócił też uwagę na portret Kolumba z 1542 roku, noszącego pierścień z orłem.

Władysław Warneńczyk

Warneńczyk nie zginął pod Warną, ale osiadł na Maderze?

Zawodowi historycy uznają, że Władysław III zginął 10 listopada 1444 r. w bitwie z Turkami pod Warną. Ponieważ ciała władcy nie odnaleziono, szerzyły się pogłoski o jego ocaleniu. Dało to początek legendzie, według której Władysław III osiadł na portugalskiej Maderze. Znany jako Principe Polako – Księżę Polak – miał tam ożenić się i spłodzić syna.

[<https://www.salon24.pl/newsroom/1359212.krzysztof-kolumb-synem-polskiego-krola-tak-twierdzi-znany-badacz-z-usa>]

1. Wstaw X przy głównej tezie Manuela Rosy dotyczącej pochodzenia Krzysztofa Kolumba.

- ☐ A. Krzysztof Kolumb pochodził z włoskiej rodziny chłopskiej.
- ☐ B. Krzysztof Kolumb był synem polskiego króla i urodził się na Maderze.
- ☐ C. Krzysztof Kolumb nigdy nie istniał.
- ☐ D. Krzysztof Kolumb był hiszpańskim żeglarzem, który przypadkowo odkrył Amerykę.

2. Podkreśl argumenty, które przedstawia Manuel Rosa na poparcie swojej tezy.

Dowody na to, że Władysław III Warneńczyk zginął w bitwie pod Warną.

Informacje o odkryciu orła królów Polski umieszczonego nad herbem Kolumba w prywatnej kaplicy żeglarza.

Rozprawy naukowe podważające wiarygodność badań wskazujących na włoskie pochodzenie Kolumba.

Portret Kolumba z 1542 roku, noszącego pierścion z orłem.

Prace doktorskie innych historyków potwierdzające włoskie pochodzenie Kolumba.

Opinie zawodowych historyków, którzy uznają teorię Rosy za nieprawdziwą.

Dziennik matki Krzysztofa Kolumba, w którym zdradza ona jego pochodzenie.

3. Wpisz poprawne odpowiedzi na poniższe pytania.

3.1. Dlaczego Manuel Rosa zaprzecza, aby jego twierdzenia były tylko hipotezą?

- A. Uważa, że wszystkie jego badania są niepotwierdzone i wymagają dalszego sprawdzenia.
- B. Przedstawia dowody naukowe potwierdzające jego teorię, takie jak dokumenty historyczne i analizy genetyczne.
- C. Jego badania są oparte wyłącznie na legendach i nie mają oparcia w dowodach naukowych.
- D. Według jego przekonań wyniki badań ujawniają wielowiekową manipulację faktami oraz ich zatajanie.

3.2 Jakie kroki podjął Manuel Rosa, aby wesprzeć swoją tezę o pochodzeniu Krzysztofa Kolumba?

- A. Rozpoczął poszukiwania wydawcy chętnego do publikacji jego rozprawy doktorskiej.
- B. Przeprowadził 30-letnie badania w ośmiu różnych krajach.
- C. Oparł swoje wnioski na analizie genetycznej współczesnych mieszkańców Włoch.
- D. Ograniczył badania do przeczytania istniejącej literatury na temat Kolumba bez własnych badań.

3.1		3.2	
-----	-------	-----	-------

4. Jakie wyzwania może napotkać teza Manuela Rosy w środowisku naukowców? Wybierz propozycję, która – według Ciebie – jest najbardziej prawdopodobna, i uzasadnij wybór, wykorzystując informacje z tekstu.

- ☐ **A.** Może napotkać ogólną niechęć ze względu na brak dowodów, takich jak DNA czy inne materialne przedmioty bezpośrednio łączące Kolumba z Polską.
- ☐ **B.** Wyzwaniem może być brak wcześniejszych badań lub źródeł, które wspierałyby teorię o polskim pochodzeniu Kolumba, a także silnie zakorzenione przekonanie, że był on Włochem.
- ☐ **C.** Głównym wyzwaniem będzie przekonanie historyków i naukowców, którzy przez wieki akceptowali teorię o włoskim pochodzeniu Kolumba, aby przyjęli rewolucyjną tezę.
- ☐ **D.** Problematiczna może być wiarygodność dowodów przedstawianych przez Manuela Rosę, na przykład wymieniany portret Kolumba z 1542 roku. Namalowano go ponad 30 lat po śmierci odkrywcy, co może wskazywać, że przedstawiony na nim wizerunek jest w dużej mierze wytworem wyobraźni artysty.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mirosław Dworniczak

CZY KUCHENKA MIKROFALOWA SZKODZI?

Czasami spotykamy się z opiniami, że **jedzenie przygotowywane czy choćby odgrzewane w popularnej mikrofali jest niezdrowe lub nawet niebezpieczne**. Głoszący takie poglądy najczęściej dodają: no bo tam jest promieniowanie. To niby prawda – ogrzewanie produktów spożywczych polega na oddziaływaniu promieniowania mikrofalowego. Jest to rodzaj promieniowania elektromagnetycznego, które w zależności od częstotliwości drgań pełni rozmaite funkcje. Jesteśmy dosłownie w nim zanurzeni – to fale radiowe, mikrofałe, światło podczerwone i widzialne, mające jednak niską energię. Wyższą energię niosą ultrafiolet, promieniowanie rentgenowskie i promieniowanie gamma. I te są naprawdę niebezpieczne, bo powodują jonizację materii.

Podgrzewanie pokarmu zawdzięczamy przede wszystkim obecnej w jedzeniu wodzie, która pochłania

mikrofałe, po czym rozprzodza energię po otoczeniu. **Mitem jest to, że żywność zostanie „napromieniana”**. Pochłonięte promieniowanie zmienia się w ciepło i to właśnie ono pozostaje w jedzeniu. Do tego jego energia jest na tyle słaba, że absolutnie nie da rady zerwać wiązań chemicznych ani zjonizować atomów. Mówiąc w uproszczeniu – ono tylko wprawi cząsteczki wody w wibracje.

Nieprawdą jest też, że niektóre aminokwasy* (np. L-prolina) mogą ulegać podczas takiej obróbki cieplnej izomeryzacji do formy D-**, co miałyby skutkować powstaniem związków szkodliwych dla zdrowia. Dzięki badaniom wiemy, że nawet półgodzinne ogrzewanie nie powoduje powstania żadnych izomerów. **W niektórych przypadkach kuchenka mikrofalowa ma nawet przewagę nad gazową**. Jeśli np. brokuły gotujemy

* aminokwas – związek organiczny będący budulcem białek

** izomeryzacja – przemiana związku chemicznego w inny bez zmiany masy cząsteczkowej

w wodzie, trwa to dłużej i pozostawia warzywa cennych składników, m. in. przeciwutleniaczy. W mikrofalówce, oczywiście jeśli wlejemy do naczynia mniej wody, dobre składniki pozostają w ogrzewanym pokarmie.

Czy używanie mikrofalówki jest więc bezpieczne? Krótko mówiąc – tak. Kuchenka jest zbudowana z metalu, który odbija mikrofa-
le generowane przez tzw. klistron***. W drzwiczkach znajduje się szyba pokryta specjalną siateczką. Ona też odbija promieniowanie, a więc nie wydostaje się ono na zewnątrz. Musimy jednak pamiętać, że naczynia nie mogą mieć zdobień

z metalu. Szybko widzimy efektowne iskry. Używajmy więc naczyń przeznaczonych do mikrofalówek (ang. *microwave oven safe*), szklanych albo ceramicznych. Odradzam ogrzewanie w pojemnikach plastikowych, które nie mają oznaczeń dopuszczających do używania w mikrofalach. Promieniowanie mikrofalowe może powodować rozkład i wypłukiwanie niektórych związków stosowanych w procesie polimeryzacji**** (ftalanów, bisfenolu) i przenikanie ich do podgrzewanej żywności.

M. Dworniczak,

Czy kuchenka mikrofalowa szkodzi?,
„Wiedza i Życie”, 2022, nr 8 (1052), s. 2.

*** klistron – urządzenie służące do wytwarzania i wzmacniania mikrofal

**** polimeryzacja – reakcja chemiczna, w czasie której cząsteczki łączą się w polimery (duże cząsteczki)

1. Do zaznaczonych kolorami fragmentów dopasuj odpowiadającą im funkcję w tekście.

I.	kolor brązowy
II.	kolor zielony
III.	kolor niebieski
IV.	Kolor fioletowy

A.	PRZYKŁADY potwierdzające argumenty
B.	powszechna OPINIA, wobec której wypowiadający się zajmuje STANOWISKO
C.	PYTANIE zawierające problem
D.	ARGUMENTY popierające STANOWISKO autora

I.	II.	III.	IV.
.....			

2. Wstaw X przy stwierdzeniu, które wyraża stanowisko autora.

- ☐ A. Używanie mikrofalówki wiąże się z zagrożeniem pożarowym.
- ☐ B. Używanie kuchenki mikrofalowej jest zdrowe i bezpieczne.
- ☐ C. Korzystanie z mikrofalówki wiąże się z kłopotami zdrowotnymi.
- ☐ D. Korzystanie z mikrofalówki nie jest w pełni zdrowe, ale wiąże się z oszczędnością czasu.

3. Postaw X przy sformułowaniu, które pełni funkcję argumentu w treści ostatniego akapitu.

- ☐ A. Naczynia z odpowiednim atestem zapewniają bezpieczne korzystanie z mikrofalówki.
- ☐ B. Niebezpieczne związki z ceramicznych pojemników przenikają do potraw podczas podgrzewania.
- ☐ C. Używanie mikrofalówki nie wymaga stosowania żadnych zasad bezpieczeństwa.
- ☐ D. Do podgrzewania potraw w mikrofalówce można używać zarówno naczyń ceramicznych, jak i szklanych.

4. Uzupełnij luki, tak aby powstało streszczenie tekstu.

Mirosław Dworniczak podejmuje temat

Odnosi się do popularnego przekonania, zgodnie z którym

Autor twierdzi, że , ponieważ

i

Przestrzega jednak przed

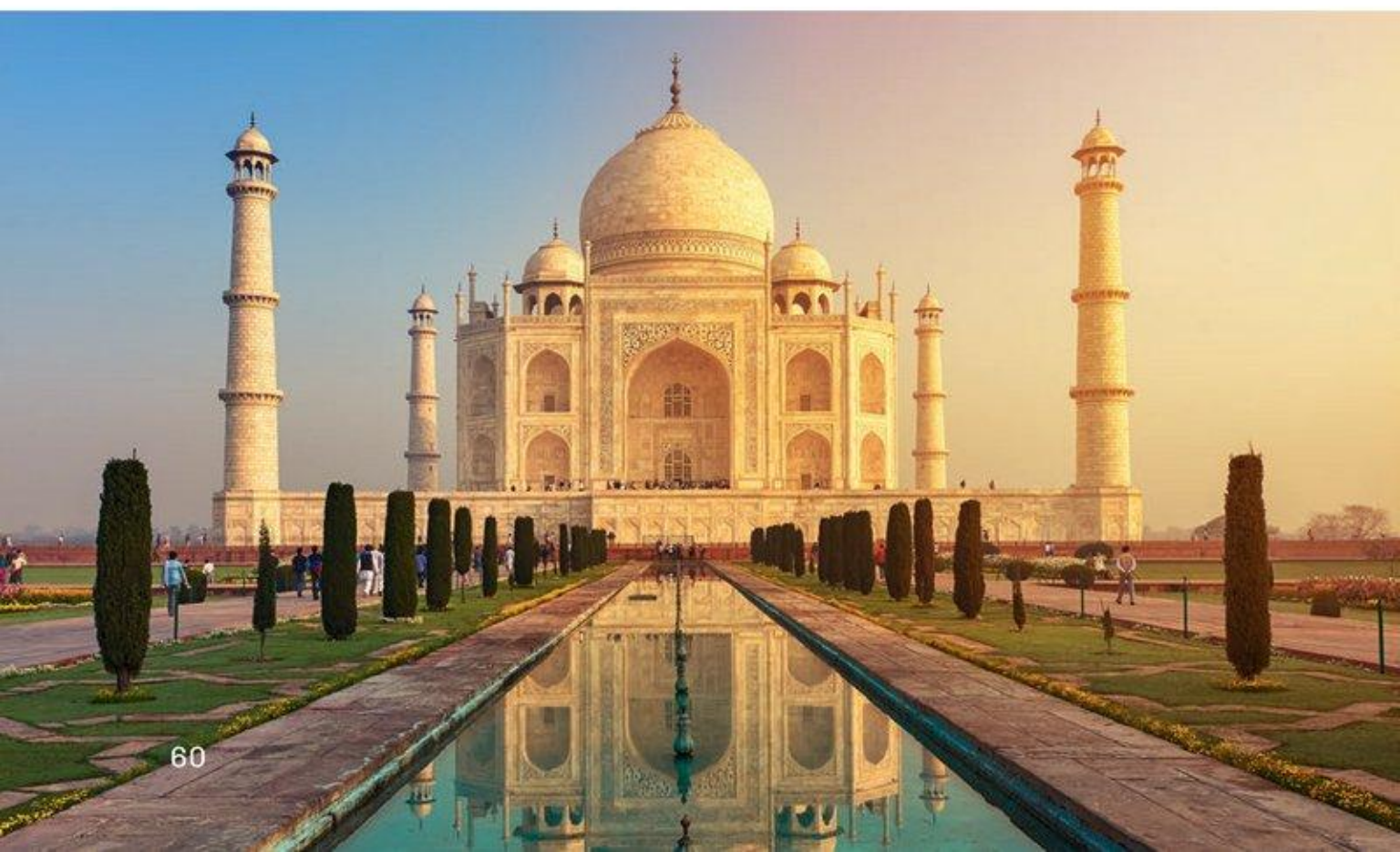
Agata Kasprolewicz

Dashrath Manjhi – pogromca góry

1 Rozpacz po utracie ukochanej kobiety może pchnąć mężczyznę w stronę nikczemności lub wielkości. W skądiną całkiem nieprawdziwej legendzie książę wołoski Vlad III po samobójczej śmierci żony zmienił się w pijącego krew potwora (tak przynajmniej legendę Drakuli spisaną pod koniec XIX w. przez Brama Stokera wyobraził sobie prawie 100 lat później Francis Ford Coppola*). To był przykład nikczemności. Ale już wielki władca muzułmańskiego imperium w Indiach Szahdżahan, na pamiątkę przedwcześnie zmarłej ukochanej żony Mumtaz Mahal, wniósł jedną z najpiękniejszych budowli świata zwaną świątynią miłości Tadź Mahal.

2 Znacznie bliższa naszym czasom historia wdowca z Biharu w północno-wschodnich Indiach dowodzi, że nie trzeba być władcą, by z miłości przenosić góry. Dashrath Manjhi był biedakiem urodzonym w najniższej kaście. Po śmierci ukochanej żony własnoręcznie przekuł się przez górę, z powodu której zginęła. I to dosłownie, a nie w przenośni.

* Francis Ford Coppola – amerykański reżyser i scenarzysta, nakręcił film pt. *Dracula*.

[3] Wioskę, w której mieszkali, odcinały od świata wzgórza Gehlor. To właśnie po nich szła feralnego dnia Felguni Devi, niosąc mężowi obiad, kiedy przewróciła się i niebezpiecznie potłukła. Najbliższy szpital znajdował się w miasteczku po drugiej stronie góry, a jedyna do niego droga wiodła naokoło na dystansie prawie 60 km. Zmarła, zanim dotarli na miejsce.

[4] Wtedy Dashrath Manjhi sprzedał trzy kozy, za które kupił młotek i dłuto, i przez kolejne 22 lata, od 1960 do 1982 r., kruszył skały, drążąc w nich drogę. Miejscowi wzięli go najpierw za szaleńca, ale po kilku latach zaczęli przynosić mu jedzenie i wodę, a także nowe młotki i dłuta. W efekcie Dashrath własnoręcznie przebił w skałach nową drogę długą na 110 m, a szeroką na 9 m. Odległość do najbliższego szpitala, szkoły, targu z 55 km skróciła się do 15 km. Dzięki temu zyskał przydomek Mountain Man, czyli Człowiek Góra. Przez władze, które przez lata jego niestrudzonej pracy uparcie odmawiały mu pomocy, został doceniony dopiero po śmierci.

[5] W przeciwieństwie do historii o księciu Drakuli ta o Mountain Manie jest prawdziwa. Choć jego dzieło nie jest podziwiane tak jak Tadž Mahal, to droga Dashatha Manjhi pomaga ludziom żyć i można ją nazwać najdłuższym i najtrudniejszym wyznaniem miłości.

„Przekrój” nr 1 (3568)/20, s. 20–21.

1. Zapisz swoje spostrzeżenia i wnioski po pierwszej lekturze tekstu.

Pierwsze spostrzeżenia i wnioski czytelnika:

2. Na podstawie tekstu uzupełnij tabelę. Pomogą ci w tym poniższe polecenia.

- a) Sformułuj pytania, na które można znaleźć odpowiedzi w poszczególnych akapitach artykułu.
- b) Spośród podanych funkcji, jakie mogą pełnić akapity w tekście, wybierz i przypisz je częściom tekstu Agaty Kasprolewicz.

FUNKCJE AKAPITÓW

- podsumowanie rozważań autorki
- rozwinięcie przykładu
- podanie przykładów postaci, które nie budzą tak głębokiej refleksji autorki jak przykład bohatera przedstawionej historii
- zarysowanie problemu
- przedstawienie przykładu, który potwierdza stwierdzenie (tezę) sformułowane przez autorkę odnośnie do poruszonego problemu

akapit	Pytanie o treść	Funkcja akapitu
pierwszy		
drugi		
trzeci		
czwarty		
piąty		

- 3.** Zacytuj z pierwszego akapitu fragment, który zawiera stanowisko sformułowane przez autorkę.

.....

.....

- 4. a)** Zacytuj słowa z ostatniego akapitu tekstu podsumowujące rozważania autorki.

.....

.....

.....

- b)** Rozwiń myśl wpływającą z artykułu.

.....

.....

.....

- 5.** Porównaj własne wnioski (po pierwszej lekturze artykułu) z tymi, które nasunęły Ci się po wnikliwej lekturze artykułu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. Przeczytaj tekst i zdecyduj, które z jego fragmentów to: teza, argument, kontrargument, przykład, wniosek. Właściwe określenia zapisz w odpowiednich miejscach lewej rubryki.

Yuval Noah Harari

O pracy

.....	Sztuczna inteligencja jest gotowa nie tylko nas zhakować i osiągnąć lepsze od nas wyniki w zakresie umiejętności uznawanych dotychczas za typowe wyłącznie dla ludzi. [...] Dwie szczególnie ważne nie-ludzkie możliwości, które posiada sztuczna inteligencja, to możliwość bezpośredniej wymiany informacji i możliwość aktualizacji.
.....	Ponieważ ludzie są jednostkami, trudno ich ze sobą połączyć i zbiorowo aktualizować, jak programy. W odróżnieniu od ludzi komputery nie są jednostkami, łatwo więc włączyć je w jedną elastyczną sieć. Milionów jednostkowych ludzkich pracowników nie zastąpią po prostu miliony jednostkowych robotów i komputerów. Prawdopodobnie pojedynczych ludzi będzie raczej zastępować połączona sieć. [...]
.....	Na przykład wielu kierowców nie zna wszystkich, stale zmieniających się przepisów ruchu drogowego i często je łamie. W dodatku każdy pojazd jest niezależnym bytem, dlatego gdy dwa samochody zbliżają się do tego samego skrzyżowania równocześnie, kierowcy mogą odczytać błędnie swoje intencje i doprowadzić do kolizji. Samochody autonomiczne mogą być ze sobą połączone. Gdy dwa takie pojazdy zbliżają się do tego samego skrzyżowania, tak naprawdę nie stanowią dwóch oddzielnych bytów – kieruje nimi jeden algorytm. Dlatego ryzyko, że mogą się nie zrozumieć i spowodować kolizję, jest znacznie mniejsze. A jeśli ministerstwo transportu postanowi zmienić część przepisów ruchu drogowego, wszystkie samochody

	autonomiczne można będzie bez trudu zaktualizować dokładnie w tym samym momencie, więc o ile tylko w programie nie pojawi się błąd, wszystkie one będą się co do joty stosowały do nowych przepisów. Podobnie gdy Światowa Organizacja Zdrowia wykrywa jakąś nową chorobę albo gdy jakieś laboratorium wynajduje nowy lek, jest rzeczą niemal niemożliwą, by zaktualizować wiedzę wszystkich ludzkich lekarzy na świecie w zakresie nowej wiedzy. Ale już lekarzy SI (nawet gdyby miało być ich na świecie dziesięć miliardów, a każdy monitorowałby zdrowie jednego tylko człowieka) można będzie zaktualizować w ułamku sekundy i wszyscy będą mogli przekazywać sobie nawzajem opinie na temat nowych chorób czy nowych leków. Potencjalne korzyści wynikające z możliwości łączenia i aktualizacji są tak ogromne, że przynajmniej w niektórych zawodach sensory może się okazać pomysłem zastąpienia w s z y s t k i c h ludzi komputerami, nawet gdyby niektórzy ludzie wciąż spisywali się lepiej niż maszyny. Ktoś może zaprotestować, mówiąc, że zastępując ludzkich pracowników siecią komputerową, stracimy korzyści płynące z indywidualności. Jeśli na przykład jeden lekarz człowiek dokonuje niewłaściwej oceny, nie zabija wszystkich pacjentów na świecie i nie blokuje opracowywania wszystkich nowych leków. Gdyby natomiast wszyscy lekarze tworzyli jeden system i ów system popełniłby błąd, wówczas skutki mogłyby być katastrofalne. Zintegrowany system komputerowy może jednak maksymalizować korzyści płynące z możliwości łączenia, nie tracąc tych, które wynikają z indywidualności. W tej samej sieci można uruchomić wiele alternatywnych algorytmów, tak by pacjentka mieszkająca w odległej wiosce w dżungli mogła za pośrednictwem smartfona skontaktować się nie tylko z jednym apodyktycznym lekarzem, ale tak naprawdę z setką różnych lekarzy SI, których diagnozy będą nieustannie ze sobą porównywane. Nie podoba ci się
--	--

to, co ci powiedział lekarz z IBM-u? Żaden problem. Nawet jeśli utknąłeś gdzieś na stokach Kilimandżaro, z łatwością możesz zasięgnąć opinii innego specjalisty, kontaktując się z lekarzem z Baidu.

Korzyści płynące z takiego rozwiązania dla ludzkiego społeczeństwa będą przypuszczalnie ogromne. Lekarze SI mogliby zapewnić znacznie lepszą i tańszą opiekę medyczną miliardom ludzi – szczególnie tym, którzy obecnie nie są objęci żadną. Dzięki uczącym się algorytmom i czujnikom biometrycznym biedna wieśniaczka ze słabo rozwiniętego kraju będzie mogła korzystać z dużo lepszej opieki medycznej za pośrednictwem smartfona niż ta, którą cieszy się dziś najbogatszy człowiek na świecie w najnowocześniejszym miejskim szpitalu.

Podobnie jest z pojazdami autonomicznymi: mogłyby one zapewnić ludziom znacznie lepsze usługi transportowe, a zwłaszcza obniżyć śmiertelność z powodu wypadków drogowych. [...] Przyczyną ponad 90 procent tych wypadków są ludzkie błędy. [...] Pojazdy autonomiczne nie popełniłyby takich błędów. Choć mają one własne problemy oraz ograniczenia i choć jakieś wypadki są nieuniknione, to jednak należy się spodziewać, że zastąpienie wszystkich kierowców przez komputery zmniejszy liczbę ofiar śmiertelnych i obrażeń z powodu zdarzeń drogowych o jakieś 90 procent. Innymi słowy, przejście na samochody autonomiczne przypuszczalnie ocali życie około miliona osób rocznie.

A zatem szaleństwem byłoby powstrzymywanie automatyzacji w takich dziedzinach, jak transport i opieka medyczna, tylko po to, by bronić miejsc pracy ludzi. Przecież tym, czego powinniśmy bronić w ostatecznym rozrachunku, są ludzie – nie miejsca pracy. Niepotrzebni kierowcy i lekarze będą po prostu musieli znaleźć sobie inne zajęcie.

Y.N. Harari, *21 lekcji na XXI wiek*, tłum. M. Romanek, Kraków 2018, s. 42–45.

2. Oddziel poziomą kreską wstęp od rozwinięcia.
3. Zapisz inne niż podane w tekście przykłady pozytywnych i negatywnych skutków zastąpienia ludzi przez SI.

skutki zastąpienia ludzi przez SI	
pozytywne	negatywne
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

4. Napisz fragment zakończenia (podsumowania), w którym potwierdzisz tezę postawioną w tekście.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Rozdział 3

W ćwiczeniach zostały ujęte rodzaje i gatunki literackie określone w podstawie programowej klas 7–8.

Młodość i pasja

LASEM MYŚLĄCY

Jest jednym z 25 młodych, ambitnych Polaków, o których magazyn „Forbes” napisał, że to oni zmienią świat. **Jarosław Brodecki**, dowcipny blogger z okiem i smykałką do fotografii, uwielbia dzielić się swoją wiedzą z biologii! Jest popularyzatorem nauki, choć sam najchętniej mówi o sobie: młody naukowiec.

Karolina Jabłonkowska: Czym się zajmujesz?

Jarosław Brodecki: Jestem biologiem i studentem Uniwersytetu Łódzkiego. Zajmuję się badaniem szeroko pojętej przyrody, głównie systemów rzecznych i środowiska naturalnego. Prowadzę monitoringi środowiskowe, szczególnie na terenie aglomeracji łódzkiej, gdzie staram się badać, jak się nasza przyroda miewa. Popularyzuję też wiedzę przyrodniczą, prowadzę bloga Lasem Myślący.

Jak rozwinęła się Twoja kariera naukowca?

Właściwie zawsze zachwyty przyrodniczy mi gdzieś tam towarzyszył. Od małego spędzałem dużo czasu w terenie, potem zaczęło to ewoluować w stronę bardziej naukową. W tym bardzo mi pomógł Krajowy Fundusz na rzecz Dzieci, gdzie mój entuzjazm został ukierunkowany. Jestem również wdzięczny za możliwość poznania, dzięki warsztatom, czym jest prawdziwa nauka. Zawsze jeździłem z rodzicami na pikniki naukowe i po-

dobne rzeczy – dzięki temu również fascynacja zaczęła się przeradzać w pasję.

Patrząc na Ciebie, zastanawiam się, czy praca biologa eksperymentatora wiąże się też z robieniem zdjęć. Czy to zajęcie, którego każdy naukowiec musi się nauczyć na pewnym etapie?

Zależy, czym się kto zajmuje. Dla mnie fotografia przyrodnicza to był dodatek. Dostałem swój pierwszy aparat dość wcześnie. To, że dużo czasu spędzałem w terenie, sprawiło, że zacząłem wszystko dokumentować. Doświadczenie rośnie i fotografie zaczęły wyglądać coraz lepiej. Przydały się, aby popularyzować wiedzę przyrodniczą – obrazek się bardzo dobrze sprzedaje. W dzisiejszych czasach tekst bez zdjęcia czy ilustracji jest mało wart. Dzięki temu, że fotografia była połączona z wiedzą przyrodniczą, którą nabywałem cały czas, mogłem trochę lepiej opowiadać o tym, jak niezwykła jest przyroda. Generalnie biolog robić zdjęć nie musi. Jednak biologowi terenowemu ta umiejętność się przydaje. Czasami można zupełnie przypadkowo sfotografować niezwykłego osobnika. U mnie było tak w przypadku krytycznie zagrożonej wyginięciem sawczynki piaskowej, rodzaju złotolutki, którą sfotografowałem w okolicach Puszczy Białowieskiej. Wtedy nie miałem pojęcia, że jest tak wyjątkowa. Dopiero jak zacząłem grzebać w literaturze, okazało się, że był to taki rarytas.

Wspomniałeś o blogu, który założyłeś. Jaka kryje się za tym historia?

Zacząłem się od wrzucania na Facebook zdjęć z moich eskapad przyrodniczych. Wtedy znajomi poradzili mi, żebym założył specjalny fanpage i zaczął to publikować. Jeszcze byłem mało „socialmediowy”, więc nie sądziłem, że ktoś mógłby się tym interesować. Te rozmowy jednak mnie przekonały i tak powstał Lasem Myślący – było to już prawie cztery lata temu. Strona, na której pojawia się wiele materiałów [...] – na przykład tekst o białej łasicy trafił na fanpage Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie.

Odpowiada Ci bycie naukowcem celebrytą?

Nie wiem, czy sam nazwałbym siebie celebrytą. Faktycznie, dzięki tym wszystkim osiągnięciom z ostatnich lat udało mi się trafić choćby do telewizji – kilkakrotnie byłem w śniadaniówkach. Zasięgi rosną. Jednak nie czuję się z tym źle. Uważam, że nauka bez popularyzacji jest super, lecz warto, żeby społeczeństwo wiedziało, czym się zajmuję. Szczególnie dużo powinno się rozmawiać na tematy związane ze środowiskiem. Jeżeli będziemy mówić o tym, jak ludzkość wpływa na przyrodę, jakie są wyzwania, będzie łatwiej nam ją chronić. Ja cieszę się, że to, o czym mówię, wywołuje emocje i że jest zainteresowanie tymi tematami.

Nad czym obecnie pracujesz?

Prowadzę badania mikroplastików, badam kolejne gatunki i sprawdzam, jak te mikroplastiki przenikają do sieci pokarmowych. Prowadzę również projekt, który nazywa się II Ogólnopolski Żabing. Polega na

tym, że amatorzy bez profesjonalnej wiedzy, np. podczas spaceru z psem, obserwują płazy i zgłaszają je na specjalnym formularzu. Zawsze wychodzą ciekawe wyniki. Codziennie je sprawdzam. Jeżeli wpiszę w wyszukiwarkę „Ogólnofódzki Żabing”, to wyświetlą się informacje o naszej inicjatywie. Na stronie są wszystkie informacje, jak zgłaszać obserwacje, jest załączony formularz internetowy. Każda obserwacja jest na wagę złota.

Co powiesz początkującym naukowcom?

Oczywiście, że warto zgłosić się do Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci, do programu Zdolni. Pomoże to nabrać doświadczenia naukowego i poznać wielu życzliwych ludzi

na polu naukowym. Cały czas zdarza się, że aktywność młodych, czy to społeczna, czy naukowa, jest w jakiś sposób bagatelizowana. Trzeba to przewyżczać i udowadniać, że te działania to jest coś ważnego i poważnego. Z czasem się udaje – wiem to po samym sobie. Po którymś telefonie urzędnicy już rozumieją, że jeśli ktoś ma mniej niż osiemnaście lat, to nie znaczy, że nie może czegoś robić i że się nie zna. Warto szukać w swoim otoczeniu wsparcia, nawet osób, które niekoniecznie znają się na temacie, ale w sytuacjach trudnych podadzą pomocną dłoń, bo nauka to nie jest rzecz prosta, a droga naukowa jest bardzo wyboista.

Karolina Jabłonska, *Lasem myślący*, „Cogito”, 2022, 9 (579), s. 14–15.

1. Postaw X przy cechach odnoszących się do przeczytanego tekstu.

Tekst *Lasem Myślący*

- ☐ ma formę rozmowy.
- ☐ jest zapisem przypadkowego dialogu.
- ☐ zawiera informacje o rozmówcy.
- ☐ jest skierowany do wąskiej grupy specjalistów.
- ☐ ma tak sformułowane i ułożone pytania, aby rozmówca mógł zaprezentować siebie – swój dorobek naukowy, pasję, działania i opinie.
- ☐ rozpoczyna się akapitem, który służy charakterystyce osoby udzielającej wywiadu.
- ☐ zawiera elementy zmyślone.
- ☐ służy wypromowaniu dziennikarki prowadzącej rozmowę.
- ☐ został opublikowany w czasopiśmie.
- ☐ odśłania negatywne zjawiska społeczne.

2. W tabeli podano informacje o konstrukcji i treści tekstu. Uporządkuj je, wpisując w ramce pod tabelą odpowiednie litery i cyfry. Zobacz wzór.

I. Wstęp	A. Akapit poprzedzający zapis rozmowy	1. Wskazówki dla młodych osób zafascynowanych nauką
II. Rozwinięcie	B. Pytanie 1. + odpowiedź	2. Źródła pasji naukowej
III. Zakończenie	C. Pytania od 2. do 6. + odpowiedzi	3. Podanie ciekawostek zachęcających do czytania
	D. Pytanie 7. + odpowiedź	4. Opis projektów badawczych młodego naukowca
		5. Przedstawienie się rozmówcy
		6. Kontakty z mediami
		7. Sposoby popularyzowania wiedzy przyrodniczej

I.	A. 3.	II.		III.	
-----------	--------------	------------	--	-------------	--

3. Wyjaśnij, jaką funkcję pełni zróżnicowanie grubości czcionki.

.....

.....

4. Wykreśl informacje tak, aby pozostałe odnosiły się do tekstu *Lasem Myślący*.

Lasem Myślący jest tekstem
publicystycznym / naukowym / urzędowym / literackim.

Ma cechy charakterystyczne dla
reportażu / wywiadu / artykułu / felietonu
opowiadania z dialogiem / dramatu.

5. Sformułuj pytanie, które mogłoby być wykorzystane w rozmowie z Jarosławem Brodeckim. Powinno ono dotyczyć sfery naukowej, o której wspomniano w wywiadzie.

.....

.....

.....

Jakub Bas

Co słyszać, wiesiołku?

Na odgłos nadlatującej pszczoły rośliny polne zaczynają szykować słodszy nektar. Na dźwięk reagują całe – od kielichów po korzenie. Odprężają się, szybciej kielkują i rosną.

1 Dorastałem w dżungli w jednym z pomorskich miasteczek. Na tym terenie dominują co prawda lasy mieszane, ale wszędzie tam, gdzie krzątała się moja babcia, pojawiała się dżungla. Zieleni eksplodowała z każdego skrawka ziemi wokół niej. Z każdej doniczki wypelżały niesamowite formy i kształty, które oplatały framugi i karnisze. Lgnęły do babci, a ona śpiewała i szeptała do nich, tak jak szepczą czasami młode dziewczęta. Byłem dzieckiem, a babcia była wszystkim. Nie przyszłoby mi do głowy zastanawiać się, czy to prawda, że rośliny jej słuchają. Wiadomo, że tak.

2 Lilach Hadany dorastała w Tel Awiwie i miała zupełnie inną babcię, prawdopodobnie taką, która roślinom nie śpiewała. Bo Lilach nie była pewna, czy rośliny coś słyszą, i postanowiła to sprawdzić

– ona uwielbia sprawdzać, dlatego fascynuje ją matematyka: ma z niej nawet doktorat. Uwielbia też teorię ewolucji, a zwłaszcza tropienie tego, co nam w niej umknęło. No bo kto słyszał, żeby rośliny słyszały? Ale czy na pewno wiemy, że tak nie jest?

3 Prof. Hadany powołała do życia specjalny zespół, żeby zajął się tym zagadnieniem. Świat roślin przyszło w tych poszukiwaniach reprezentować wiesiołkowi – niepozornej polnej roślinie prowadzącej raczej nocny tryb życia, otwierającej żółte kwiaty pod wieczór. Pytanie badawcze brzmiało: czy wiesiołek potrafi rejestrować dźwięk?

4 Szczegółowy opis przebiegu eksperymentu i wniosków, które z niego wysnuto, można odnaleźć w ogólnodostępnym repozytorium* preprintów** dla nauk biologicz-

* repozytorium – miejsce przechowywania dokumentów, prac badawczych, rozpraw naukowych itp., zwłaszcza na uczelniach wyższych; dzisiaj termin stosowany również w odniesieniu do zasobów cyfrowych danego ośrodka czy uczelni

** preprint – druk wyprzedzający właściwe wydanie tekstu naukowego

nych bioRxiv. Językiem laika: kwiat poddano działaniu całkowitej ciszy oraz dźwięków – zapisu odgłosu oddawanego przez lecącą pszczołę (z odległości 12,5 cm) oraz generowanych przez komputer dźwięków o wysokiej i niskiej częstotliwości. Cisza nie zmieniła niczego w funkcjonowaniu rośliny, poziom cukru w nektarze pozostał taki sam. Nie wpłynęły nań także dźwięki wydawane przez komputer – ani te o wysokiej częstotliwości, pomiędzy 150 a 160 kHz, ani te niższe z zakresu 34–35 kHz. Zmiana nastąpiła, gdy docierające do rośliny dźwięki zbliżone były do odgłosu lecącego zapylacza (0,05–1 kHz).

5 Stężenie cukru w nektarze wzrosło z typowego poziomu 12–17% do 20% i więcej. Zdaniem zespołu prof. Hadany ma to ewolucyjny sens. Słodszy nektar jest lepszym wynagrodzeniem dla zapylaczy i zwiększa prawdopodobieństwo ich odwiedzin na kwiatach danego gatunku. Roślina też zyskuje – nie traci energii na produkcję cukrów, gdy szanse na zapylenie są niewielkie. Ten kilkuprocentowy wzrost poziomu cukru sprawił, że owady zapylające odwiedzały wiesiołka dziewięć razy częściej.

6 Kwiaty mają często kształt kielicha lub misy. Obie te formy wzmacniają dochodzące do nich

fale dźwiękowe. W trakcie eksperymentu z wiesiołkiem stopniowo odrywano mu kolejne płatki. Im było ich mniej, tym słabiej roślina reagowała na dźwięk pszczoł.

7 Dźwięki wprawiają komórki w drgania, naciągają i rozluźniają niewielkie partie ciała roślin, pobudzając mechanoreceptory, czujniki wrażliwe na dotyk i naprężenie. Komórki komunikują się ze sobą, uwalniają hormony, włączają i wyłączają poszczególne geny. Wpływa to oczywiście na wzrost, rozwój i przetrwanie roślin. Przykładowo korzenie reagują na dźwięki o częstotliwości 200–300 kHz, czyli takiej, jaką odznacza się brzmienie płynącej pod ziemią wody. Zakres ten pobudza nasiona do kiełkowania.

8 Zdaniem prof. Hadany fakt, że rośliny reagują na dźwięk, nie powinien nas w ogóle zaskakiwać. To naturalne, że te żywe organizmy, nie będąc w stanie się przemieszczać, musiały wypracować sposób przyciągania do siebie stworzeń, które gwarantują im przetrwanie.

9 Zastanawiam się teraz, kogo potrzebował bardziej. Babcia roślin czy może odwrotnie? Tak czy owak, zaśpiewam dziś moim krotonom.

J. Bas, *Co słyszał, wiesiołku*, „Przekrój” 2022, 2 (3577), s. 29.

1. Które akapity zawierają odpowiedzi na podane niżej pytania? Wpisz odpowiednią literę we właściwym okienku ramki. Uwaga: W tekście J. Basa nie ma odpowiedzi na niektóre pytania.

- A. Dlaczego naukowcy z zespołu Hadany wybrali do eksperymentu wiesiołka?
- B. Jaki był przebieg eksperymentu zespołu prof. Hadany?
- C. Jaka refleksja towarzyszy autorowi w związku ze wspomnieniem babci?
- D. Kto kogo potrzebował bardziej – babcia roślin czy rośliny babci?
- E. Czym się zajęła Lilach Hadany?
- F. Które sytuacje z udziałem swojej babci zapamiętał autor tekstu?
- G. Jakimi sposobami – według obserwacji naukowców – rośliny wzmacniają dochodzące do nich dźwięki?
- H. Dlaczego babcia prof. Hadany nie śpiewała roślinom?
- I. Jakie powody słabej reakcji rośliny na dźwięk podali naukowcy przeprowadzający eksperyment?
- J. Dlaczego babcia autora śpiewała i szeptała roślinom?
- K. Które procesy zachodzące w roślinach pod wpływem dźwięków przypominających te wydawane przez owady zapylające poznali naukowcy?
- L. Których dźwięków działających na rośliny nie zbadali naukowcy?
- M. Na które części roślin mają wpływ dźwięki? Jak reagują?
- N. Dlaczego reakcja roślin na dźwięki nie powinna dziwić ludzi?
- O. Od czego zależy, że niektóre rośliny są częściej odwiedzane przez owady?
- P. Jaki cel postawili sobie naukowcy wchodzący w skład zespołu powołanego przez prof. Hadany?

akapit 1.	akapit 2.	akapit 3.	akapit 4.	akapit 5.	akapit 6.	akapit 7.	akapit 8.
.....							

2. Podkreśl odpowiednie zakończenie zdania.

Autor tekstu podejmuje temat wpływu:

- A. roślin na życie człowieka.
- B. człowieka na życie roślin.
- C. dźwięków na funkcjonowanie roślin.
- D. starszego pokolenia na zainteresowania młodszego pokolenia.

3. Postaw X przy informacjach odnoszących się do wskazanych akapitów.

a) Akapity od 2. do 8.

- ☐ Zawierają obiektywne informacje naukowe.
- ☐ Podają wnioski wynikające z obserwacji wpływu mówienia do roślin na ich wzrost.
- ☐ Popularyzują wiedzę przyrodniczą.
- ☐ Zawierają elementy fikcji literackiej.
- ☐ Wywierają presję na odbiorcę.
- ☐ Są bogate w środki poetyckie.
- ☐ Przedstawiają subiektywne sądy autora.
- ☐ Zawierają elementy argumentacji.
- ☐ Wprowadzają elementy świata przedstawionego.

b) Akapity 1. i 9.

- ☐ Pełnią funkcję klamry kompozycyjnej (wprowadzenia i zakończenia).
- ☐ Zawierają elementy reklamy.
- ☐ Pokazują zagadnienie z perspektywy przeciętnego człowieka.
- ☐ Odsyłają odbiorcę do innych tekstów przez zastosowanie cytatów.
- ☐ Zawierają terminy specjalistyczne.
- ☐ Mają charakter literacki.
- ☐ Odwołują się do doświadczeń autora tekstu.
- ☐ Zawierają informacje sprawdzone naukowo.

4. Wykreśl nieprawdziwe informacje i uzasadnij swoją wypowiedź.

Tekst Jakuba Basa ma charakter **literacki** / **naukowy** / **popularnonaukowy**.

Uzasadnienie:

.....

.....

5. a) Podkreśl zastosowane w tytule tekstu środki językowe.

apostrofa, uosobienie, epitet, porównanie, powtórzenie, pytanie

b) Wyjaśnij, w jakim celu je zastosowano. Weź pod uwagę, jak tytuł może być odebrany przez czytelnika.

.....

.....

.....

6. Napisz, jaka jest zależność między fragmentem zaznaczonym kolorem a całym tekstem.

.....

.....

.....

7. Które z cech typowych dla artykułu charakteryzują tekst J. Basa? Podkreśl je.

- publikacja w gazecie lub czasopiśmie
- aktualny temat
- informacja jako ważny element wypowiedzi
- elementy o charakterze argumentacyjnym
- tytuł
- swoboda i różnorodność stylu oraz kompozycji
- fikcja literacka
- wpływanie na odbiorcę
- przedstawianie stanowiska autora

Michał Rusinek

Ranking

Wszyscy uwielbiamy rankingi: autorytetów, najbogatszych Polaków, najzgrabniejszych nóg, najgorzej ubranych celebrytów, proszków do prania, po które najczęściej sięgają gospodynie domowe w małych miastach. Krótko mówiąc, uwielbiamy rankingi wszystkiego. Ranking stał się dla redaktorów internetowych portali informacyjnych nową formą przekazywania informacji wypierającą tradycyjne.

Ranking służyć może także jako narzędzie zawstydzania Polaków. Na przykład pod względem ilości centymetrów autostrad przypadających na jednego mieszkańca naszego kraju (2,78) wśród krajów europejskich zajmujemy jedną z ostatnich pozycji (pierwsze miejsce zajmuje Słowenia: 37,66 cm). Ale ranking służyć powinien przede wszystkim podnoszeniu naszego morale i poczucia dumy z tego, że jesteśmy Polakami. Przecież zawsze znajdzie się kategoria, w której będziemy przodownikami.

Na przykład pod względem ilości gramatycznych przypadków zajmujemy już chlubne piąte miejsce – po węgierskim (który ma 29), fińskim (15), baskijskim (12) i czeczeńskim (8) znajduje się polski ze swoimi siedmioma przypadkami. Tę samą liczbę przypadków ma wprowadzić jeszcze dziewięć innych języków, ale nie bądźmy drobiazgowi. Bądźmy dumni.

Dumni, ale też czujni. Bo jeśli będziemy krzyczeć do siebie w mianowniku: „Natałka!”, „Basia!”, „Jakub!”, zamiast używać do tego – jak sama nazwa wskazuje – wołacza, to niebawem spadniemy o jedną pozycję w rankingu, bo nam jeden przypadek najzwyczajniej zniknie. A jeśli do tego będziemy pytać gości, czy mają ochotę na „torta”, wyślemy koledze „esemesa” (to już nagminne), zajrzemy na kulinarnego „bloga” (to niestety też), zamiast spokojnie, jak do niedawna, jeść tort, wysyłać esemes i czytać blog – wówczas spadniemy o kolejne oczko, bo zaniknie nam biernik, a jego funkcje przejmie dopełniacz. A my niebezpiecznie zbliżymy się do pozycji w rankingu dotyczącym autostrad.

Wtedy, żeby zachować szczątki godności, nie pozostanie nam nic innego, jak inaczej zinterpretować ranking. Jak? Przypomnijmy stary dowcip: reprezentanci Związku Radzieckiego i USA ścigali się w biegu na 100 metrów. Amerykanin wygrał. Radziecka agencja informacyjna podała: „Nasz zawodnik zajął drugą pozycję. Reprezentant USA był drugi od końca”.

M. Rusinek, *Pypcie na języku*, Warszawa 2017, s. 181–182.

1. Postaw **X** przy odpowiednim zakończeniu zdania.

Główną myślą tekstu Michała Rusinka jest:

- ☐ **A.** rozwój cywilizacyjny Polski.
- ☐ **B.** miejsce języka polskiego wśród języków fleksyjnych.
- ☐ **C.** wykorzystywanie rankingów we współczesnych mediach.
- ☐ **D.** błędy językowe popełniane przez współczesnych Polaków.

2. a) Podkreśl informacje, które dotyczą przeczytanego tekstu.

Problemy poruszone w wypowiedzi dotyczą zjawiska:

współczesnego / ogólnonarodowego / społecznego / ekonomicznego
kulturowego / z przeszłości / międzynarodowego

b) Wybierz zakończenie zdania zgodne z tekstem M. Rusinka.

Dane z akapitu 3. oraz błędy wymienione w 4. akapicie pokazują

- ☐ A. że nawet język można poddać rankingowi.
☐ B. stosunek Polaków do używanego języka.
☐ C. zmiany zachodzące we współczesnej polszczyźnie.
☐ D. stosunek autora do użytkowników języka polskiego.

3. Wypisz trzy czasowniki, dzięki którym wiemy, że autor utożsamia się ze zbiorowością. Podaj ich formę gramatyczną.

.....

.....

4. a) Skreśl te cechy, które nie dotyczą wyróżnionego w tekście fragmentu.

Styl:

żartobliwy, ironiczny, prześmiewczy, poważny, uszczypliwy, podniosły

Perspektywa:

subiektywna, obiektywna

b) Podkreśl przynajmniej dwa fragmenty wypowiedzi, które mają te same cechy.

5. Połącz fragmenty z nazwami zabiegów językowych zastosowanych w tekście M. Rusinka.

1.	<i>Wszyscy uwielbiamy rankingi [...]. Krótka mówiąc, uwielbiamy rankingi wszystkiego.</i>	A.	cytat
2.	<i>Jak?</i>	B.	apostrofa
3.	<i>Bądźmy dumni.</i>	C.	powtórzenie
4.	<i>„Natałka!”, „Basia!”, „Jakub!”</i>	D.	pytanie

1.		2.		3.		4.	
----	-------	----	-------	----	-------	----	-------

6. Wyjaśnij funkcję pointy w zakończeniu tekstu. Odpowiedz na pytania.

A. Jakie spostrzeżenia dotyczące rzeczywistości można odczytać w stwierdzeniu: „Wtedy, żeby zachować szczątki godności, nie pozostanie nam nic innego, jak inaczej zinterpretować ranking”?

.....

.....

.....

B. Co zaskakuje w przytoczonym dowcipie o rywalizacji radziecko-amerykańskiej?

.....

.....

.....

7. Podkreśl cechy, które charakteryzują tekst M. Rusinka.

- aktualny temat
- pointa
- swobodny styl
- swobodna kompozycja
- zapis przygotowanej rozmowy na wybrany temat
- charakterystyka rozmówcy poprzez zadawane pytania
- autor jako aktywny obserwator rzeczywistości
- subiektywizm

8. Wykreśl wyrazy tak, aby zdanie zawierało prawdziwą informację o tekście Michała Rusinka *Ranking*.

Ranking jest tekstem
publicystycznym / naukowym / urzędowym.

Małgorzata Marcjanik

Grzeczność w komunikacji językowej

I. Wprowadzenie teoretyczno-metodologiczne

1. Etykieta (grzeczność językowa) jako składnik triady [...]: dobro – piękno – prawda

1.1. Dobro, piękno i prawda w komunikacji tworzą wspólnie ideał wartości absolutnych, to jest takich, które są wartościami bez względu na sytuację mówienia, osoby w mówieniu uczestniczące oraz cele komunikacyjne mówienia. W starożytnej Grecji ideał ten (pisał o nim Platon) nazwany był eudajmonią^[1].

Aby sprawnie posługiwać się językiem i osiągać zamierzone, nieoszukańcze cele, należy mówić tak, by odbiorca (rozmówca, czytelnik, słuchacz, widz):

- czuł się w kontakcie z nadawcą dobrze, to znaczy był przez niego akceptowany i szanowany,
- odbierał adresowany do niego tekst wypowiedzi jako estetyczny (w tym językowo poprawny i nieobraźliwy),
- czuł, że nadawca mówi prawdziwie, szczerze, nie realizując przy tym celów dla odbiorcy niejasnych (by nadawca swoim mówieniem nie wzbudzał w odbiorcy podejrzliwości).

1.2. Przez mówienie dobre rozumie się zwykle mówienie zgodne z zasadami etyki językowej, czyli grzeczności językowej.

Etykieta (czyli grzeczność) językowa to zbiór przyjętych w danej społeczności wzorów językowych zachowań grzecznościowych, zwyczajowo przyporządkowanych określonym sytuacjom pragmatycznym^[2] takim jak: spotkanie znajomej osoby, wyświadczenie nam przez kogoś przysługi, sprawienie komuś przykrości czy odniesienie przez kogoś sukce-

su. Wskazane sytuacje wymagają takich zachowań, jak: powitanie (np. *Dzień dobry, Cześć, Hej*), podziękowanie (np. *Dziękuję bardzo, Dziękuję, Jesteś wspaniała!*), przeproszenie (np. *Przepraszam, Nie gniewaj się, Tak mi przykro...*), gratulacje (np. *Gratuluję, Proszę przyjąć nasze gratulacje, Cieszę się!*).

1.3. Granice między mówieniem dobrym, estetycznym i prawdziwym są nieostre. Najlepiej to zaobserwować na przykładach negatywnych: mówienia niedobrego, nieładnego i nieuczciwego (kłamliwego^[3]). Jeśli ktoś, zwracając się do nas, używa wulgaryzmów, to mówi nieestetycznie, ale jednocześnie nas nie szanuje – czujemy na ogół, że nie zasłużyliśmy na takie słowa, zwłaszcza kiedy jesteśmy do ich odbioru zmuszani (np. w miejscach publicznych: na ulicy, w kolejce, w autobusie, w programie telewizyjnym). Jeśli zaś ktoś nam prawi komplementy, a my się domyślamy, że oczekuje od nas zrobienia czegoś w zamian, to czujemy się oszukiwani. Przykłady słownej agresji^[4], takie jak szantaż, szyderstwo czy zastraszanie, to z kolei mówienie jednocześnie i niedobre, i nieuczciwe (a często też i nieestetyczne).

M. Marcjanik, *Grzeczność w komunikacji językowej*,
Warszawa 2013, s. 11–12.

Przypisy:

^[1] Zob. na ten temat: T. Zgółka, *Język wśród wartości*, Warszawa 1988. Jak również: J. Puzynina, *Język wartości*, Warszawa 1992; U. Wieczorek, *Wartościowanie. Perswazja. Język*, Kraków 1999; *Język w kręgu wartości. Studia semantyczne*, red. J. Bartmiński, Lublin 2003; A. Markowski, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa 2005, rozdz. 12: *Warunki właściwego użycia języka*. *Nowomowa*, s. 84–95, rozdz. 13: *Estetyka słowa. Brutalizacja języka publicznego. Grzeczność językowa*, s. 96–103.

^[2] Taką definicję podałam w obrębie hasła *Etykieta językowa*, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin 2001, s. 281–291.

^[3] Na temat kłamstwa istnieje ciekawa literatura przedmiotu. Zob. np. J. Antas, *O kłamstwie i kłamaniu. Studium semantyczno-pragmatyczne*, Kraków 1999; P. Ekman, *Kłamstwo i jego wykrywanie w biznesie, polityce i małżeństwie*, przeł. S. i E. Draheim, M. Kowalczyk, Warszawa 2003.

^[4] Na temat słownej agresji zob. monografię M. Peisert, *Formy i funkcje agresji werbalnej. Próba typologii*, Wrocław 2004, jak również *Język a kultura*, t. 17: *Życzliwość i agresja w języku i kulturze*, red. A. Dąbrowska, A. Nowakowska, Wrocław 2005, oraz K. Mosiolek-Kłosińska, *Wulgaryzacja języka w mediach*, w: *Język w mediach masowych*, red. J. Bralczyk, K. Mosiolek-Kłosińska, Warszawa 2000, s. 112–119.

1. Podkreśl właściwe odpowiedzi.

Tekst M. Marcjanik jest kierowany do

- A. dzieci.
- B. ludzi młodych.
- C. osób zainteresowanych etykietą językową.
- D. specjalistów zgłębiających temat języka i grzeczności.

2. Postaw X przy cechach charakteryzujących fragment Grzeczność w komunikacji językowej.

- ☐ Stosowanie środków poetyckich.
- ☐ Wydzielenie partii tekstu za pomocą punktów i podpunktów.
- ☐ Opatrzanie tekstu przypisami.
- ☐ Wyrażanie emocji autora tekstu.
- ☐ Przekazywanie treści za pomocą zdań złożonych.
- ☐ Swobodna kompozycja.
- ☐ Specjalistyczne słownictwo.
- ☐ Wprowadzenie elementów świata przedstawionego.
- ☐ Podawanie przykładów w funkcji dowodów.
- ☐ Przedstawienie stanowiska.
- ☐ Formułowanie wniosków.
- ☐ Odwoływanie się do autorytetów.
- ☐ Sygnalizowanie zagadnienia poprzez nadawanie tytułów i podtytułów poszczególnym częściom wypowiedzi.
- ☐ Stosowanie wyliczeń.
- ☐ Wywieranie nacisku na odbiorcę.

3. Przeanalizuj treść przypisów, a następnie z poniższego wykreśl informacje, które **nie dotyczą** przypisów do tekstu M. Marcjanik.

Przypisy w tekście M. Marcjanik zawierają:

odwołania do innych tekstów własnych lub cudzych / dodatkowe objaśnienia dotyczące podjętej myśli w tekście / przemyślenia autorki, które nie zmieściły się w podrozdziale / informacje, co do których autorka nie jest pewna lub chce je podważyć.

Przypisy służą:

uwiarygodnieniu stanowiska autorki i jej sądów na podjęty temat / poinformowaniu o innych tekstach zgłębiających temat / wskazaniu źródeł istotnych w rozważaniu podanego zagadnienia / zanegowaniu stanowiska innych badaczy / przedstawieniu faktów z życia prywatnego autorki.

4. W punkcie 1.3 tekstu podkreśl argument i otocz fragment będący do niego jednym z przykładów.

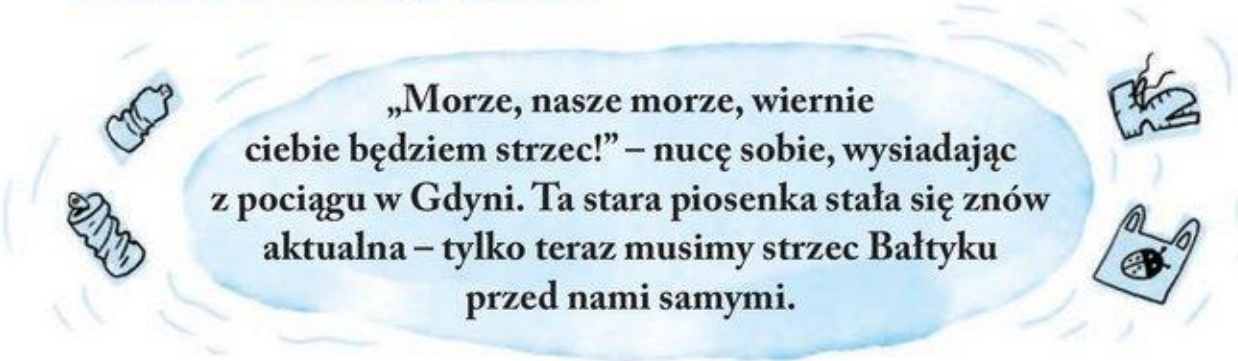
5. Uzupełnij wniosek.

Grzeczność w komunikacji językowej M. Marcjanik to tekst , którego celem jest zapoznanie czytelnika z danym zagadnieniem przez dowodzenie tez i przedstawianie stanowiska badaczki.

Łukasz Kaniewski

Plastik w brzuchu śledzia

„Morze, nasze morze, wiernie
ciebie będziem strzec!” – nucę sobie, wysiadając
z pociągu w Gdyni. Ta stara piosenka stała się znów
aktualna – tylko teraz musimy strzec Bałtyku
przed nami samymi.

Człowiek jest taki mało przewidujący. Nagle po tylu latach zorientował się, że śmieci – mówi dr Barbara Urban-Malinga. Siedzimy w jej gabinecie w Morskim Instytucie Rybackim w Gdyni.

Moja rozmówczyni wychodzi na chwilę i wraca z laboratoryjną fiolką. W środku jest kawałek czarnego worka foliowego długości około 5 cm. – To było w układzie pokarmowym śledzia – tłumaczy.

– Jak duży był ten śledź?

– Jakież 25 cm.

To tak, jakby w moim brzuchu ktoś znalazł torebkę plastikową wielkości kartki A4, myślę i robi mi się nieswojo.

– Jakie śmieci zazwyczaj znajdują się w Bałtyku? – pytam.

– To ciekawe, ale w porównaniu z resztą świata bardzo mało znajdujemy fragmentów zagubionego sprzętu rybackiego. To pewnie dla-

tego, że kilka lat temu w ramach projektu MARELITT mieliśmy wielką akcję wyciągania z morza zagubionych sieci rybackich. Wydobyto ich 300 ton. Niektórzy mówili, że lepiej by było, gdyby sieci zostały na dnie morza i porastały glonami, ale z punktu widzenia tego, co dziś wiemy o mikroplastiku, to był może dobry pomysł. Sieci, jak każdy plastik, rozpadają się na coraz mniejsze fragmenty, a tych maleńkich drobin nie jesteśmy w stanie już wyłowić. Lepiej zbierać śmieci, póki są duże.

Dr Urban-Malinga pokazuje mi szczegółową listę śmieci, które wyciągnięto z dna Bałtyku podczas badań prowadzonych przez Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy. Królują plastikowe torebki, kawałki folii i butelki plastikowe, ale do opakowań zasoby bałtyckiego dna się nie ograniczają.

Czytam kolejne rubryki: gumowiec wysoki, szczotka do butów, podkoszulek damski, czapka bejsbolówka, fragment fotelika samochodowego, sweterek, klosz od lampy ze statku, skarpeta, przewód elektryczny w otulinie, klocek, długopis, kask. Wszystko to śmieci wyciągnięte z dna morskiego, z dużych głębokości: od 19 do ponad 100 metrów.

Tam, gdzie to było możliwe, naukowcy podali bardzo szczegółowy opis śmiecia: torba z Biedronki na głębokości 23 m, puszka po Żywcu – na 55 m, po Tyskim – na 87 m. Najgłębiej zawędrowała puszka po Żubrze – 97 m. Nie może być wątpliwości, że to polskie wody terytorialne – oznakowaliśmy nasz Bałtyk naszymi śmieciami.

Trochę markotnieję, ale dr Urban-Malinga mnie pociesza:

– Sytuacja w Bałtyku nie jest taka tragiczna.

– Słucham?

– Przeczesałismsy dno morskie na powierzchni 16 km², w sumie pobralismsy 130 prób. I w jednej trzeciej z nich nie znaleźlismsy nic, ani jednego śmiecia. W pozosta-

łych próbkach też nie było wiele odpadów, przeciętnie jeden śmieć na 5 ha. Nasze morze jest znacznie czystsze niż Morze Północne, nie mówiąc już o Śródziemnym. Bałtyk jest tzw. obszarem specjalnym w rozumieniu konwencji MARPOL, która jest międzynarodową umową o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki i zabrania wyrzucania z nich odpadów.

Co nie mniej ważne, Bałtyk jest akwenem w dużym stopniu odizolowanym. Wymienia z Morzem Północnym zaledwie kilka procent wody rocznie. Ta izolacja Bałtyku zawsze była dla ekologów powodem do trwogi, bo wszystkie ścieki, które trafiają tu z rzek, tu pozostają. A gdyby doszło do jakiejś katastrofy ekologicznej, światowy ocean nie pomógłby Bałtykowi się oczyścić.

– Teraz jednak okazuje się, że ta izolacja ma dobrą stronę – mówi dr Urban-Malinga – w sytuacji, gdy w światowych morzach jest coraz więcej śmieci, nasze może być czystsze. Wystarczy, że o nie zadbamy.

W tym momencie przerywa nam rozmowę ktoś z laboratorium:

– Znaleźliśmy coś w skrzelach dorsza. Basiu, pomóż nam to zidentyfikować.

W laboratorium zaglądamy w okular mikroskopu. Widać coś niebieskawego, płaskawego, o nieregularnym kształcie.

– Wygląda jak strzępek plastiku – mówi ktoś.

– Pani też tak uważa? – pytam dr Urban-Malingę.

– Wygląd to za mało. To trzeba zbadać spektroskopowo. Współpracujemy z Uniwersytetem Warszawskim oraz z laboratorium w Niemczech, które mogą to zrobić.

– Ten kawałeczek plastiku – mówi mi dr Malinga, gdy już siedzimy z powrotem w jej gabinecie – miał długość 2 mm. Jest to więc drobinka tzw. mikroplastiku, bo do tej kategorii zaliczamy kawałeczki tworzyw długości od 0,5 cm w dół. Mikroplastik to problem, z którego zdaliśmy sobie sprawę całkiem niedawno.

Wiemy, że plastikowe śmieci z czasem rozpadają się na coraz mniejsze drobinki, ale jak te drobinki mogą działać na żywe organi-

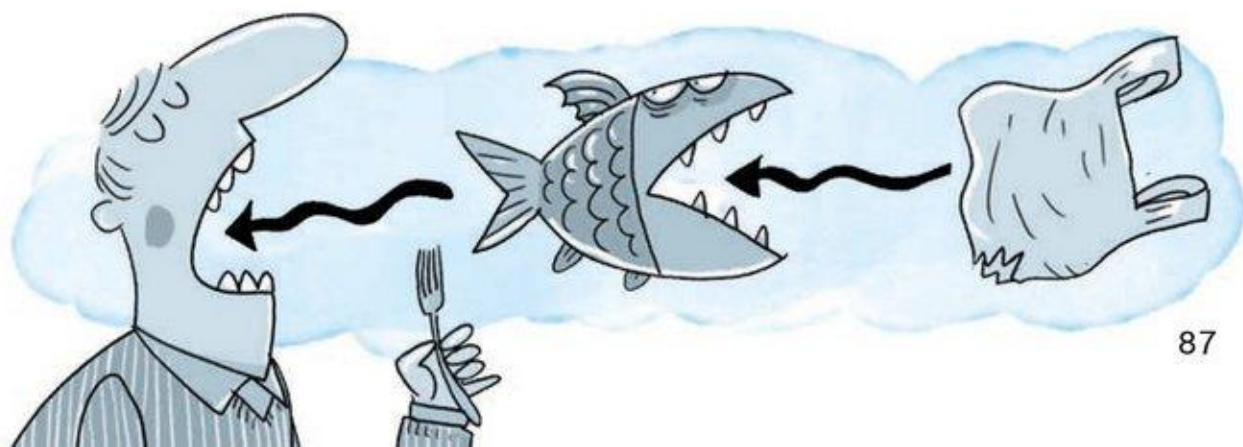
zmy, również na nas, trudno powiedzieć. W wodzie kawałki plastiku najpierw pływają po powierzchni, ale kiedy obrosną glonami, stają się ciężkie i opadają głębiej. Jeśli ryba zje taki kawałek plastiku, to gdy będzie on w miarę duży, zostanie w przewodzie pokarmowym, ale te mniejsze (długości setnych i tysięcznych części milimetra) mogą już przeniknąć do mięśni. Pokazały to przeprowadzone w Malezji badania suszonych ryb przeznaczonych do jedzenia. Były w nich drobinki plastiku.

– To oznacza, że ten plastik jedzą potem ludzie? – dopytuję się. – I skoro dostał się do mięśni ryb, to tak samo może się stać, kiedy my go zjemy?

– Nie możemy tego wykluczyć. Jednak my zazwyczaj nie jemy suszonych ryb z Malezji, a ostatnie analizy ryb bałtyckich wskazują na znikomą zawartość mikroplastików.

– A jakie mogą być skutki zjadania plastiku?

– Jeszcze nie wiadomo. Do tworzyw sztucznych dodawane są róż-

ne chemiczne domieszki. Oprócz tego do plastiku w środowisku chętnie „dołączają się” rozmaite zanieczyszczenia chemiczne oraz niektóre bakterie – potem pozostające w organizmie. To jeden z możliwych efektów jedzenia plastiku.

– Są jeszcze inne?

– Ostatnio okazało się, że nanoplastiki, czyli jeszcze mniejsze cząstki, potrafią u ryb przeniknąć przez barierę krew-mózg. Co więcej, zaobserwowano, że zmienia to zachowanie ryb.

Wedle tych badań, przeprowadzonych przez Karin Mattsson z Lunds Universitet, zmiany w zachowaniu były zdecydowanie negatywne: plastikowe drobinki

w mózgu powodowały na przykład, że ryby z mniejszym zapalem zwiedzały akwarium, w którym je umieszczono.

– Ile mikroplastikowych drobin jest w Bałtyku? – pytam jeszcze.

– Na razie nie wiemy, ale badamy to. Mamy teraz taki projekt: zbieramy próbki z morza przy ujściu Wisły oraz w samej Wiśle przed jej ujściem. Raz w miesiącu. Zaczęliśmy to robić jesienią i jesienią tego roku skończymy, więc wyników jeszcze nie ma. Ale jak pan chce, może pan popłynąć, aby zobaczyć, jak to wygląda. Najbliższy rejs będzie za kilka dni.

Ł. Kaniewski, *Plastik w brzuchu śledzia*, „Przekrój” 2018, 3 (3562).

1. Napisz, jakie problemy zostały zasygnalizowane w tytule artykułu i w tekście zamieszczonym w dymku.

	zasygnalizowany problem
Plastik w brzuchu śledzia –	
[...] teraz musimy strzec Bałtyku przed nami samymi –	

2. a) Wykreśl informacje, które **nie dotyczą** sposobu przedstawienia problemu w artykule.

- A. Relacja ze zdarzeń, o których autor tekstu zasłyszał.
- B. Relacja ze zdarzeń, w których autor tekstu uczestniczył.
- C. Przeprowadzenie rozmowy w ośrodku badawczym.
- D. Zebranie i przedstawienie informacji popartych badaniami naukowców.
- E. Sygnalizowanie emocji i stosunku autora do problemu opisanego przez rozmówczynię.
- F. Snucie przez autora przypuszczeń związanych ze stanem środowiska Morza Bałtyckiego.
- G. Przekazanie faktów o stanie morza.
- H. Opis miejsca rozmowy.
- I. Przekazanie kluczowych dla zrozumienia problemu treści dokumentów udostępnionych przez uczestniczkę rozmowy.

b) Wyszukaj w tekście fragmenty, którym odpowiadają niewykreślone punkty. Każdy fragment otocz pętlą i oznacz odpowiednią literą.

3. Połącz cytaty z nazwami zastosowanych zabiegów językowych.

A.	„[...] oznakowaliśmy nasz Bałtyk naszymi śmieciami”/ „Człowiek jest tak mało przewidujący. Nagle po tylu latach zorientował się, że śmieci [...]”.	1.	wyliczenie
B.	„Lepiej zbierać śmieci, póki są duże”.	2.	cytat
C.	„[...] gumowiec wysoki, szczotka do butów, podkoszulek damski [...]”.	3.	ożywienie
D.	„Królują plastikowe torebki [...]”.	4.	przenośnia
E.	„»Morze, nasze morze, wiernie ciebie będziem strzec!«”	5.	ironia
F.	„Najgłębiej zawędrowała puszka po Żubrze – 97 m”.	6.	maksyma

A.		B.		C.		D.		E.		F.	
----	-------	----	-------	----	-------	----	-------	----	-------	----	-------

4. Podkreśl odpowiednią informację.

Przedstawienie aktualnego tematu, bezpośredni udział autora w przedstawianych zdarzeniach, wiarygodny opis, styl publicystyczny, elementy języka literackiego	to cechy	reportażu.
		wywiadu.
		sprawozdania.
		recenzji.

Ursula K. Le Guin

Spotkanie

W wielkim budynku, tuż przy jednym z węglów, widniały skromne drewniane drzwiczki. Ged podszedł do nich i głośno zastukał. Starcowi, który otworzył drzwi, powiedział:

– Mam list od maga Ogiona z Gontu do Przełożonego Szkoły na wyspie. Chcę znaleźć Przełożonego, ale nie mam już zamiaru słuchać zagadek i kpin!

– To właśnie jest Szkoła – odparł starzec łagodnie. – Jestem odźwiernym. Wejdź, jeśli potrafisz.

Ged zrobił krok naprzód. Wydawało mu się, że przeszedł próg: jednakże stał wciąż na chodniku na dworze, tam gdzie przedtem.

Raz jeszcze uczynił krok naprzód i raz jeszcze pozostał przed drzwiami. Odźwierny, stojąc wewnątrz, przyglądał mu się łagodnymi oczyma.

Ged był nie tyle zmieszany, ile wściekły, bo wyglądało to na dalsze nagrywanie się z niego. Głosem i gestem uczynił zakłęcie Otwierania, którego kiedyś, dawno temu, nauczyła go ciotka; z całego jej zasobu uroków ten był najcenniejszy i Ged wykonał go teraz jak należy. Lecz była to sztuczka wiejskiej czarownicy i moc, która ogarniała to wejście, pozostała nieporuszona.

Kiedy zakłęcie zawiodło, Ged stał dłuższą chwilę na chodniku. Wreszcie spojrział na starca, który czekał w środku.

– Nie mogę wejść – powiedział niechętnie – chyba że mi pomożesz.

Odźwierny odparł:

– Wymów swoje imię.

Ged znów stał przez chwilę bez ruchu; albowiem mężczyzna nigdy nie wymawia głośno swojego imienia, dopóki nie wchodzi w grę coś więcej niż zagrożenie jego życia.

– Jestem Ged – powiedział głośno. Potem, robiąc krok naprzód, wszedł w otwarte drzwi. Zdawało mu się tylko, że choć światło miał za sobą, cień podążając za nim, kład się z tyłu.

Zobaczył też, gdy się obejrzał, że odrzwia, przez które wszedł, nie były ze zwykłego drewna, jak przedtem myślał, ale z kości słoniowej pozbawio-

nej spoin i styków; wyrzezano je, jak się później dowiedział, z zęba Wielkiego Smoka. Drzwi, które starzec za nim zamknął, były z polerowanego rogu, przez który mętnie przeświecało światło dzienne, a na ich wewnętrznej płaszczyźnie wyrzeźbione było Tysiącliste Drzewo.

– Witaj w tym domu, chłopcze – rzekł odzwierny i, nie mówiąc nic więcej, poprowadził go przez przedsionki i korytarze na otwarty dziedziniec daleko w głąb budynku. Dziedziniec był po części wyłożony kamieniem, lecz nie miał dachu; na trawniku przed młodymi drzewkami szemrała w słońcu fontanna. Tutaj Ged czekał samotnie przez jakiś czas. Stał bez ruchu i serce biło mu mocno, zdawało mu się bowiem, że czuje działające niewidoczne wokół niego istoty i moce, i wiedział, że dom ten zbudowano nie tylko z kamienia, ale i z magii mocniejszej niż kamień. Stał w najskrytszym pomieszczeniu Domu Mędrców i pomieszczenie to otwierało się ku niebu. Wtedy nagle zdał sobie sprawę, że jakiś ubrany na biało człowiek obserwuje go przez spadającą wodę fontanny.

Gdy ich oczy się spotkały, jakiś ptak zaśpiewał głośno w gałęziach drzewa. W tym momencie Ged zrozumiał śpiew ptaka, język wody spadającej do zbiornika fontanny, kształt chmury, początek i koniec wiatru poruszającego liśćmi; wydało mu się, że on sam jest słońcem wypowiedzianym przez blask słońca.

Potem ów moment minął; i Ged, i świat byli tacy sami jak przedtem albo prawie tacy sami. Postąpił naprzód, aby uklęknąć przed Arcymagiem i wręczyć mu list napisany przez Ogiona.

Arcymag Nemmerle, Przełożony z Roke, był stary, starszy – powiadano – niż jakikolwiek żyjący wtedy człowiek. Jego głos drżał jak głos ptaka, gdy odezwał się, witając życzliwie Geda. Włosy, broda i szata Arcymaga były białe; sprawiał wrażenie, jak gdyby powolne działanie lat wypłukało zeń całą ciemność i ciężar, tak iż stał się biały i lekki jak unoszone przez morze drewno, które sto lat kołysało się na falach.

– Mam stare oczy, nie mogę przeczytać, co pisze twój Mistrz – powiedział drżącym głosem. – Przeczytaj mi ten list, chłopcze.

Ged odcyfrował więc i przeczytał na głos pismo, które złożone było z runów hardyckich i oznajmiało tylko tyle: „Nemmerle, Panie mój! Pośylam ci kogoś, kto będzie największym z czarowników gondyjskich, jeśli świst wiatru mówi prawdę”.

1. Zapisz w tabeli informacje o bohaterze fragmentu książki.

A. Kim jest bohater?

PRZESZŁOŚĆ

B. Czego doświadczał od innych?

C. Czego i od kogo się uczył?

D. Czego pragnął?

E. Jakie działania podjął, aby się znaleźć w opisanym we fragmencie miejscu?

TERAŻNIEJSZOŚĆ

F. Co zwraca uwagę bohatera w wyglądzie miejsca, do którego przybył?

G. Co robi, aby do niego wejść? O czym to świadczy?

H. Czego doświadcza i o czym się przekonuje po wejściu do środka?

PRZYSZŁOŚĆ

I. Co można wywnioskować o przyszłości bohatera na podstawie miejsca, w którym się znalazł, przeżyć, których doznał, oraz spotkań z mieszkańcami szkoły.

J. Co zapowiada list?

BOHATER	PRZESZŁOŚĆ
A.	B. C. D. E.

	TERAŻNIEJSZOŚĆ	
	F.	
		
		
	G.	
		
		
	H.	
		
		
PRZYSZŁOŚĆ		
I.		
		
		
J.		
		
		

- 2.** Podkreśl pojęcia, które odnoszą się do przeczytanego fragmentu, oraz nazwę odpowiedniego rodzaju literackiego.

monolog / dialog / bohaterowie / narrator	LIRYKA
elementy fabuły / podział na akty i sceny	EPIKA
miejsce akcji / opis / podmiot liryczny / akcja	DRAMAT

Adam Raczyński

Ptaszki trójkami idą górą

Ptaszki trójkami idą górą,
w lesie jest zegar przybrany w ciepłe piórka,
tyka: lip, lipi, p, i,
owady grają na mało dźwięcznych drumlach*.

Bąku, twój strój mógłby być zapowiedzią robót drogowych,
Lesie, ciągnący się po grzbiecie wzgórza, jesteś gładki jak sierść kota,
Lesie, wyrosły po mojej prawej ręce, twoje wierzchołki są jeżem
szpiczastym, którym rozczesujesz chmury.

Kropiąca z durszlaka Wodo,
wkurzasz Weronikę, ona nie chce składać pudełka sztalugi,
chce farbami mazać, gdy patrzę na małe kaczeńce,
gdy niebo wygląda jak błotnik dziecięcego wózka,
i jak szara podkoszulka przebarwiona od prania z bielinką**,
jak skarpeta wytarta na pięcie, jak aluminiowa menażka***.

[...]

Bąku, twoje żółte figi jaskrawe jak pudełko po herbacie,
jak szorstka strona nowej gąbki, jak żarliwy pumeks****
i cukierek o smaku cytrynowym.

A. Raczyński, *Otwieracz*,
Kraków 2004, s. 7.

* drumla – prymitywny instrument muzyczny

** bielinka – wybielacz do tkanin

*** menażka – blaszane naczynie z pokrywką, używane do posiłków w wojsku i na obozach turystycznych

**** pumeks – skała wykorzystywana jako materiał szlifujący i polerujący

1. Zapisz obok wiersza swoje pierwsze wrażenia czytelnicze.

Podpowiedź:

Zastanów się, co ci się spodobało lub nie spodobało, co zaskoczyło, rozśmieszyło albo zdziwiło. Możesz podkreślić odpowiednie fragmenty wiersza.

.....

.....

.....

.....

2. Postaw X przy informacjach, które określają osobę mówiącą w wierszu.

Osoba mówiąca:

- ☐ **A.** znajduje się w lesie, podziwia otaczającą przyrodę, maluje Weronikę.
- ☐ **B.** znajduje się w lesie, podziwia otaczającą przyrodę, jest Weroniką.
- ☐ **C.** obserwuje życie lasu, rozmyśla nad swoim życiem, ucieka przed deszczem.
- ☐ **D.** obserwuje życie lasu, podziwia bąka, opisuje pogodę, spędza czas z Weroniką.
- ☐ **E.** słucha śpiewu ptaków, rozmawia z Weroniką, spaceruje po lesie.
- ☐ **F.** słucha śpiewu ptaków, maluje z Weroniką, je cukierki.

3. Podkreśl prawdziwe informacje związane z przeczytanym utworem.

Osoba mówiąca:

- A.** opisuje zaobserwowane sytuacje.
- B.** jest jednym z bohaterów.
- C.** wypowiada się w imieniu zbiorowości.
- D.** mówi o uczuciach innych bohaterów.
- E.** apeluje do uczuć czytelnika.
- F.** snuje refleksje o przemijaniu.

4. Które z wymienionych obrazów są opisywane przez podmiot liryczny? Podkreśl je.

Podpowiedź:

Odrzuć te, które są tylko elementem obrazowania i służą opisaniu innych obrazów.

- tętniący śpiewem las
- nasrożony igłami jeż
- bzyczące owady
- wzniesienia porośnięte drzewami
- roboty drogowe
- kaczenie
- gąbka i pumeks
- ćwierkające ptaki
- błotnik dziecięcego wózka
- korony drzew na tle nieba
- szare niebo
- przenoszący się z rośliny na roślinę bąk
- cukierek o smaku cytrynowym
- tykający zegar
- spadające krople deszczu
- kot
- żółte pudełko po herbacie
- Weronika malująca na sztalugach
- przetarta skarpeta
- aluminiowa menażka

5. Dobierz cytaty z wiersza do podanych środków artystycznego wyrazu. Numery cytatów wpisz w odpowiednich okienkach lewej tabelki.

numer cytatu	środek artystycznego wyrazu
.....	przenośnia
.....	epitet
.....	porównanie
.....	apostrofa
.....	ożywienie
.....	powtórzenie
.....	wyliczenie
.....	zdrobnienie
.....	zgrubienie
.....	pytanie retoryczne
.....	wykrzyknienie
.....	neologizm
.....	uosobienie
.....	wyraży dźwiękonaśladowcze

1.	Bąku , twoje żółte figi jaskrawe
2.	niebo wygląda jak błotnik dziecięcego wózka
3.	w lesie jest zegar przybrany w żółte piórka
4.	Ptaszki
5.	Wodo, wkurzasz Weronikę
6.	jak skarpeta wytarta na pięcie, jak aluminiowa menażka
7.	szorstka strona nowej gąbki
8.	łip, łipi, p, i

6. a) Podkreśl nazwy tych odczuć, które – Twoim zdaniem – przeżywa osoba mówiąca.

zazdrość spokój żal gniew
rozdrażnienie zmęczenie podziw radość
harmonia zniecierpliwienie euforia
zaciekawienie życzliwość

- b) Uzasadnij swój wybór w kilkuzdaniowej wypowiedzi. Odwołaj się do co najmniej jednego fragmentu utworu.

.....

.....

.....

.....

.....

7. Wykreśl **nieprawdziwe** informacje.

W utworze Adama Raczyńskiego osoba mówiąca buduje
w swoim monologu obrazy i wyraża przeżycia za pomocą środków
stylistycznych, co jest charakterystyczne dla
dramatu / epiki / liryki.

8. Na podstawie czwartej strofy napisz krótki dialog, który mógłby towarzyszyć opisanej sytuacji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Choroba

Antoni Wic

Gra – fragment

AKT I

Scena 1

Pokój młodzieżowy.

Ładny, przestronny.

Lekki bałagan.

Niepościelone łóżko.

Widać, że przed chwilą

ktoś z niego wstał. Rozrzucone

skarpety. Biurko, lampka, komputer.

Pod biurkiem zmięta folia, pudełko po

kanapkach i zgnieciona butelka po fance. Przy

biurku siedzi Trzynastolatek ze słuchawkami na uszach.

Gra. Słysząc odgłosy uderzeń mieczem i chłopaka reakcje.

TRZYNASTOLATEK:

No, nie! Dawaj! No znów nie tak! Nieee... Dobra... dobra... I teraz!
Teraz, Cieniu, na nich!

TRZYNASTOLATEK:

No to dzisiaj po zawodach... Odpadliśmy.

Po chwili.

Gramy jutro?

TRZYNASTOLATEK:

Ok. To do jutra.

*Po chwili chłopak wstaje. Przeciąga się. Popija ze zgniecionej butelki i wkopuje
i tak wciśnięty kapeć pod łóżko.*

TRZYNASTOLATEK:

Sam do siebie.

Angielski powtórzę na przerwie, zdążę. Matkę wytłumaczy mi Kuba. Zrobione. Historia – to na niemieckim. Nie, nie mogę... Człowiek w ogóle nie ma czasu dla siebie! Polski!? Co ja zrobię z polskim? Nie przeczytałem lektury. Nie zdążę.

Odwraca się w kierunku drzwi i głośno krzyczy.

Mamoooo!

Scena 2.

W drzwiach staje ładna kobieta. Modnie i elegancko ubrana tak, jakby właśnie miała gdzieś wyjść. Z wyrazem zniecierpliwienia wchodzi do pokoju.

MATKA:

Co chcesz? O co chodzi? Przecież wiesz, że już muszę wyjść.

TRZYNASTOLATEK:

Masz jakąś tabletkę albo coś? Głowa mnie boli... gardło drapie... chyba mam gorączkę...

MATKA:

Tak nagle? Jeszcze dwie godziny temu nic ci nie było.

Przygląda się podejrzliwie.

Oczy czerwone. W ogóle wyglądasz nie najlepiej. A w klasie ktoś chory? Może coś złapałeś.

TRZYNASTOLATEK:

No, nie wiem... Ktoś tam chory...

MATKA:

Dobra. Weź paracetamol, wypij gorącą herbatę z miodem i cytryną i się połóż.

TRZYNASTOLATEK:

To chyba jutro nie pójde do szko...

MATKA:

Przerywa

No oczywiście, że nie pójdziesz. Nie będziesz roznosić zarazków.

Po chwili dodaje.

Nie ma co. Lepiej parę dni poleżeć w domu, niż potem chorować dwa tygodnie. Zadzwoń do Filipa, że w sobotę na ściankę nie idziesz... Niech odwoła, żebyście nie musieli płacić.

Wychodzi z pokoju.

Scena 3.

TRZYNASTOLATEK:

Sam. Siada na zmiętej pościeli z wściekłą miną. Sam do siebie.

Ale się załatwiłem.

Zza drzwi, z korytarza słysząc rozmowę matki z kimś, ktoś właśnie wszedł do mieszkania.

GŁOS MATKI:

Maćku, chciał wejść do ciebie Krzysiek. Nie wpuściłam, żeby się nie zaraził.

W tym momencie Trzynastolatek dostaje wiadomość. Patrzy w ekran komórki i marszczy czoło.

TRZYNASTOLATEK:

Czyta:

Jutro polaka nie ma. Babka chora.

1. Postaw **X** przy trafnych interpretacjach tytułu utworu.

- ☐ Tytuł nawiązuje do gry bohatera przy komputerze.
- ☐ Bohater udaje chorobę. Wciela się w rolę chorego.
- ☐ W walce z chorobą bohater postanowił grać do końca.
- ☐ W życiu jak w grze. Bohater zaryzykował i poniósł konsekwencje przegranej.

2. Przyporządkuj zdarzenia scenom.

Przyjście kolegi i powstrzymanie go przez matkę przed spotkaniem z Maćkiem.

Scena 1.

Odczytanie smsa z wiadomością o chorobie polonistki.

Decyzja matki o pozostawieniu syna w domu i odwołaniu zajęć.

Scena 2.

Gra z kolegami na komputerze.

Scena 3.

Kłamstwo dotyczące złego samopoczucia.

3. Wykreśl **nieprawdziwą** informację o tym, w jaki sposób odbiorca tekstu dowiadyuje się o akcji.

O akcji w utworze Gra dowiadujemy się dzięki:

**dialogom i monologom bohaterów / didaskaliom / działaniom bohaterów
wypowiedziom narratora.**

4. Otocz pętlą tekst poboczny i wyjaśnij, jaką funkcję pełni w tekście.

.....

.....

.....

.....

5. Napisz, co decyduje o przynależności analizowanego utworu do dramatu jako rodzaju literackiego. Podaj co najmniej trzy cechy wyróżniające ten rodzaj.

.....

.....

.....

.....

Konstanty Ildefons Gałczyński

Narodziny dzieciątka

Mchy mówiły: „Ach, cóż za złocistość?
Chyba będzie jaka uroczystość”.
Dzięcioł z dębem rozmawiał znacząco,
że się cudo zdarzyło na łące.

Potem poszły poszumy trawami,
przyszła noc ze wszystkimi gwiazdami,
wzeszedł księżyc rumiany jak kucharz,
rzekł wiatrowi: „Ty mi trawy rozdmuchasz”.

I rozdmuchał wiatr posłuszny trawy,
zerknął w nie księżyc ciekawy,
a tam dziecko leżało w sitowiu,
krasnoludek zrodzony w nowiu.

Więc przywołać rozkazał stworzenia
stary księżyc i tańce, i pienia
ku czci czynić dziecięcia onego,
złocistego, niewiadomego.

I świetlików ognistą czeredę*
witał strumień płynący w dół.
A bór skrzypiał jak szary kredens**
pełen zajęcy i ziół.

K.I. Gałczyński, *Wiersze*, Warszawa 1956, s. 55.

1. Uporządkuj zdarzenia przedstawione w utworze zgodnie z porządkiem chronologicznym.

- ☐ Rozkaz księżycy dany wiatrowi.
- ☐ Objawienie się dziecka w sitowiu.
- ☐ Nadejście nocy.

* czereda – gromada ludzi lub zwierząt

** kredens – mebel służący do przechowywania naczyń

- ☐ Rozmowa dziecięcia z dębem o cudzie, który się wydarzył.
- ☐ Przewidywania mchów dotyczące jakiegoś ważnego zdarzenia.
- ☐ Śpiewy i tańce ku czci narodzonego dziecka.

2. Podkreśl w wierszu zdarzenie, które jest momentem kulminacyjnym opowieści. Uzasadnij swój wybór.

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, jaką rolę odgrywa przyroda w budowaniu nastroju w utworze. W tym celu do każdego stwierdzenia podaj przykład z utworu.

A. Przyroda zapowiada ważne wydarzenie.

.....

.....

.....

B. Przyroda odkrywa cud.

.....

.....

.....

C. Przyroda bierze udział w święcie.

.....

.....

.....

D. Przyroda ocenia zdarzenie jako niezwykłe.

.....

.....

.....

4. Wstaw X przy informacjach dotyczących wiersza.

O zdarzeniach w utworze dowiadujemy się dzięki:

- ☐ relacji osoby mówiącej
- ☐ wypowiedziom bohaterów
- ☐ działaniom bohaterów
- ☐ wprowadzeniu tekstu pobocznego
- ☐ informacjom zawartym w prologu
- ☐ informacjom zawartym w epilogu

5. a) Podkreśl te sformułowania, które nazywają nastrój w wierszu.

tajemniczy / żalu / grozy / niezwykły / podniosły / radosny / smutku
magiczny / niepewności / baśniowy / strachu / rozpacz

b) Wymień co najmniej trzy środki stylistyczne, dzięki którym został stworzony nastrój.

.....

6. Podkreśl te z wymienionych cech, które powodują, że tekst jest rytmiczny.

równa liczba sylab w wersach / nagromadzenie wyrazów jednosylabowych
podział na strofy o tej samej liczbie wersów / liczne powtórzenia
wyrazy dźwiękonaśladowcze / rymy na końcu wersów
wyrazy z nagromadzonymi głoskami dźwięcznymi

7. Postaw znak X przy nazwie odpowiedniego gatunku.

emocjonalność
nastrojowość
wypowiedzi bohaterów
akcja
narracja
niezwykłe zdarzenie
związek z muzyką

TO CECHY

- ☐ baśni
- ☐ legendy
- ☐ fraszki
- ☐ trenu
- ☐ bajki
- ☐ ballady
- ☐ przypowieści

☐ 1. Julian Ejsmond

Nastrój pogodny

Leżę na kwietnej łące,
Patrzę na pracujące
Tysiące drobnych pszczół.
Marzę o mojej krainie
Śród uśmiechniętych ziół...
Polacy! z żądeł jedynie
Podobniście do pszczół.

Cztery wieki fraszki polskiej, wyb. J. Tuwim,
Warszawa 1957, s. 435.

☐ 2. Jan Sztaudynger

Zhańbiona

Małpa, ujrzawszy twarz w zwierciadle, zbladła:
– Doprawdy, chyba zbiję te zwierciadła!
Bo przecież widać z daleka,
Że pochodzę od człowieka!

J. Sztaudynger, *Piórka prawie wszystkie*,
Kraków 2007, s. 223.

☐ 3. Utwór anonimowy (1900–1935)

Sławimy lwów majestat wzniosły,
Choć ludzi i zwierzęta żrą,
Ganimy zaś pocziwe osły,
Choć czasem nieszkodliwe są.

Cztery wieki fraszki polskiej, wyb. J. Tuwim,
Czytelnik, 1957, s. 482.

☐ 4. Ziemowit Kuniński

Mądry mówi: „Sądzę,
lecz mylić się mogę”.
Półgłówek za wszystko
daje zawsze głowę.

Cztery wieki fraszki polskiej, wyb. J. Tuwim,
Warszawa 1957, s. 389.

☐ 5. Kazimierz Gliński

Dobór nienaturalny

Wierzcie, nie wierzcie sobie, wasza rzecz; jak chcecie;
Ale dziwne bywają wypadki na świecie,
Anomalia w naturze dotąd niepojęta:
Mąż baran, żona sroka, a dzieci cielęta.

Cztery wieki fraszki polskiej, wyb. J. Tuwim,
Warszawa 1957, s. 389.

1. Przyporządkuj informacje do każdego z utworów. Przy tekście zapisz odpowiednią literę.

- A. Ośmieszanie głupoty.
- B. Krytykowanie wad narodowych.
- C. Negatywny osąd ludzi jako gatunku.
- D. Krytykowanie wad w kręgu rodzinnym.
- E. Krytyka stereotypowego myślenia.

2. Wstaw **X** przy odpowiedniej informacji.

Wszystkie utwory mają nastrój:

- ☐ żartobliwy
- ☐ poważny
- ☐ przygnębiający
- ☐ komiczny
- ☐ zabawny
- ☐ smutny

3. Zaznacz szeregi zawierające informacje dotyczące wszystkich utworów.
Wszystkie analizowane utwory:

- ☐ **A.** są wierszowane, krótkie.
- ☐ **B.** są prozatorskie, krótkie, rymowane.
- ☐ **C.** są rymowane, oparte na zdarzeniu lub obserwacji.
- ☐ **D.** są wierszowane, zakończone pointą.

4. Wybierz jeden z utworów i napisz, do jakich refleksji skłania odbiorcę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Uzupełnij wniosek odpowiednim wyrazem.

treny / pieśni / bajki baśnie / hymny

zagadki / wyliczanki / fraszki

Analizowane utwory to

6. Podaj tytuły co najmniej dwóch utworów Jana Kochanowskiego o tych samych cechach gatunkowych co analizowane teksty.

.....

.....

.....

...U mnie długa słońta

Leopold Staff

List z jesieni

Czekam listu od ciebie... Tam Południa*** słońce
I morze mówi z tobą... U mnie długa słońta,
Samotność, jesień, chmury i drzewa więdnące...
Dziś pogoda... lecz słońce chore – jak tęsknota...

Nim wyślesz, włóż list w trawę wonną albo w kwiaty,
Bo tu żadne nie kwitną już... Niech go przepoi
Spokój, woń słońca, szczęście twej bliży i szaty –
Albo go noś godzinę w fałdach sukni swojej...

A papier niechaj będzie niebieski... Bo może
Znów przyjdą chmury szare, smutne, znów na dworze
Słońta łkać będzie, kiedy list przyjdzie od ciebie;

Skarżyć się będą drzewa, co więdną i mokną,
A ja, samotny, może znów będę przez okno
Patrzył za małym skrawkiem błękitu na niebie...

L. Staff, *Wybór poezji*, Wrocław 1970, s. 34.

1. Zdecyduj, które stwierdzenia na temat sytuacji przedstawionej w utworze L. Staffa są prawdziwe, a które fałszywe. W pustym okienku wpisz *P* lub *F*.

	Stwierdzenie	P/F
A.	Osoba mówiąca skarży się drzewom na samotność.	
B.	Nadawca darzy uczuciem osobę, do której się zwraca.	
C.	Podmiot liryczny pragnie otrzymać list.	
D.	Nadawca i adresat wypowiedzi lirycznej są z dala od siebie.	
E.	Podmiot liryczny spaceruje ze swoją ukochaną po jesiennym parku.	
F.	Podmiot liryczny tęskni za bliską mu osobą.	

*** Południe – kierunek geograficzny, część świata, którą kojarzy się z ciepłym klimatem

2. a) Przyporządkuj pytania do odpowiedniej części wiersza.

A. Jaka jest różnica między miejscami, w których znajdują się nadawca i odbiorca wypowiedzi?

Część I
(strofy I i II)

B. Jaka jest teraźniejszość osoby mówiącej?

.....

C. Jakie nadzieje wiąże z listem podmiot liryczny?

Część II
(strofy III i IV)

D. Jak osoba mówiąca wyobraża sobie przyszłość?

.....

b) W odpowiednim miejscu wpisz informację o tym, która część utworu ma charakter opisowy, a która – refleksyjny.

3. Wyjaśnij, jakie metaforyczne znaczenia mogą mieć jesień i Południe w kontekście całej wypowiedzi. Odnies się do przeżyć osoby mówiącej.

.....

.....

4. Zinterpretuj tytuł utworu. Weź pod uwagę funkcję przymyka wskazującego przestrzeń.

.....

.....

5. a) Przeanalizuj budowę utworu.

• Z ilu strof składa się utwór? liczba strof:

• Ile wersów ma każda ze strof? strofa I , strofa II , strofa III , strofa IV

b) Zbadaj rytm wiersza.

• Z ilu sylab składa się każdy wers? liczba sylab:

• Jaki jest układ rymów w drugiej części wiersza? Wstaw **X** przy odpowiedniej informacji.

☐ abab + abab

☐ abab + bcba

☐ aab + ccb

c) wybierz jeden termin i uzupełnij nim zdanie, tak aby było prawdziwe.

hymn / pieśń / fraszka / sonet / tren

Wiersz L. Staffa *List z jesieni* to

O! Pokaż mi się od tamtej strony!

Władysław Broniewski

Firanka

Otworzyłem okno, a firanka
pofrunęła ku mnie,
jak Anka
w trumnie.

Biała firanka, błękitne zasłony,
zaszeleściło...
O! pokaż mi się od tamtej strony!
Jesteś? Jak miło!...

Jak miło... jak miło... jak strasznie,
moja miła...
Ja już chyba nie zasnę...
Firanka?... Czy tyś tu była?

W. Broniewski, *Wybór wierszy*,
Wrocław 2014.

1. Ustal, co jest tematem wypowiedzi osoby mówiącej w wierszu. Wykorzystaj podpowiedź w postaci podkreślonych w utworze fragmentów.

Temat wypowiedzi to:

- śmierć Anki
- przeżycia osoby mówiącej po stracie kogoś bliskiego
- bezsenność osoby mówiącej
- opis snu
- nadprzyrodzone zjawiska
- pogrzeb

2. Poziomą kreską oddziel w tekście fragment zawierający opis sytuacji od fragmentu z opisem przeżyć.

3. Jakie emocje może wyrażać podmiot liryczny w poniższym fragmencie? Nazwij uczucia i przeżycia podkreślone za pomocą znaków interpunkcyjnych.

O! [.....] pokaż mi się od tamtej strony! [.....]

Jesteś? [.....] Jak miło!... [.....]

Jak miło... [.....] jak miło... [.....] jak strasznie,
moja miła... [.....]

Ja już chyba nie zasnę... [.....]

Firanka?... [.....] Czy tyś tu była? [.....]

4. Podkreśl właściwe informacje na temat utworu *Firanka*.

O lirycznym charakterze utworu świadczą:

- nastrój budowany za pomocą m.in. wyrazów dźwiękonaśladowczych.
- zarysowanie akcji i wydarzenia o charakterze kulminacyjnym.
- zrytmizowanie tekstu poprzez rymy, podział na strofy, powtarzalność liczby wersów w strofie.
- nawiązanie do wydarzeń sprzed akcji.
- przedstawianie sytuacji (pogrzeb, śmierć) za pomocą obrazów poetyckich.
- refren.
- wyrażanie przeżyć osoby mówiącej za pomocą m.in. powtórzeń, wykrzyknień, pytań.
- wprowadzenie dialogu.

5. Uzupełnij informację o gatunku, którego cechy ma zanalizowany utwór W. Brzozowskiego.

Firanka to utwór, w którym podjęto tematykę
..... w związku ze stratą co świadczy
o tym, że wiersz ma cechy

6. Podaj informacje o innym utworze o tych samych cechach gatunkowych.

Autor i tytuł utworu:

Osoba wypowiadająca się w tekście:

Bohater wypowiedzi lirycznej:

Edward Stachura

*Gloria**

Chwała najsampierw** komu
Komu gloria na wysokościach?

Chwała najsampierw tobie
Trawo przychylna każdemu
Kraino na dół od Edenu
Gloria! Gloria!

Chwała tobie, słońce
Odyńcu*** ty samotny
Co wstajesz rano z trzęsawisk nocnych
I w góry bieżysz, w niebo sam się wzbijasz
I chmury czarne białym kłem przebijas
I to wszystko bezkrwawo – brawo, brawo
I to wszystko złociste i nikogo nie boli
Gloria! Gloria! Gloria in excelsis soli!****

Z słońcem pochwalonym teraz pędźmy razem
Na nim, na koniku, galopujmy dalej

Chwała tobie wietrze
Wieczny ty młodzik
Sieroto świata, ulubieńcze losu
Od złego ratuj i kąkoli***** w zbożu
Łagodnie kołysz tych co są na morzu
Gloria! Gloria in excelsis soli!

* gloria – (z jęz. łac.) chwała

** najsampierw – (arch.) na początku, najpierw

*** odyniec – stary samiec dzika żyjący samotnie

**** gloria in excelsis soli! – (z jęz. łac.) chwała na samej wysokości

***** kąkol – roślina rosnąca często w zbożu, synonim chwastu

Z słońcem pochwalonym teraz pędźmy społem
Na nim, na odyńcu, galopujmy polem

Chwała wam ptaszki śpiewające
Chwała wam ryby pluskające
Chwała wam zajęce na łące
Zakochane w biedronce

Chwała wam: zimy, wiosny, lata i jesień
Chwała temu co bez gniewu idzie
Poprzez śniegi, deszcze, blaski oraz cienie
W piersi pod koszulą – całe jego mienie*****
Gloria! Gloria! Gloria!

E. Stachura, *Wiersze*, Toruń 1995, s. 119.

1. a) Podkreśl odpowiedź, która zawiera informację dotyczącą celu wypowiedzi podmiotu lirycznego.

- pochwała natury
- krytyka porządku świata
- refleksja nad przemijaniem
- nakłonienie odbiorcy do poszanowania przyrody.

b) Wyjaśnij, w jaki sposób tytuł utworu nawiązuje do celu wypowiedzi osoby mówiącej.

2. Podkreśl szereg zawierający elementy, którym podmiot liryczny przypisuje wyjątkowe znaczenie.

- A. trawa, słońce, wiatr, ptaki, ryby, zajęce, pory roku, człowiek
- B. trawa, odyniec, chmury, wiatr, kąkol, morze, pory roku, człowiek
- C. Eden, odyniec, trzęsawiska, deszcze, śniegi, blaski, cienie, człowiek
- D. Eden, słońce, góry, niebo, chmury, konik, zboże, biedronka, pory roku, człowiek

***** mienie – majątek

3. Zapisz co najmniej dwie cechy, które można przypisać bohaterowi lirycznemu z poniższego obrazu.

„Chwała temu co bez gniewu idzie
Poprzez śniegi, deszcze, blaski oraz cienie
W piersi pod koszulą – całe jego mienie”

.....

4. Jakie metaforyczne znaczenia mogą wyrażać poniższe fragmenty? Podkreśl odpowiednie tematy.

„Z słońcem pochwalonym teraz pędźmy razem
Na nim, na koniku, galopujmy dalej”

„Z słońcem pochwalonym teraz pędźmy społem
Na nim, na odyńcu, galopujmy polem”

życie jako wędrówka / pokonywanie wspólnej drogi

refleksja nad życiem człowieka jako wędrówką / wędrowanie jako wspólna

zabawa / poznawanie natury jako sposób na życie człowieka / refleksja nad

rolą świata przyrody w życiu człowieka

5. Jaką funkcję pełnią podane niżej fragmenty wiersza? Wstaw **X** przy odpowiednich sformułowaniach.

„Gloria! Gloria!”

„Gloria! Gloria! Gloria in excelsis soli!”

„Gloria! Gloria in excelsis soli!”

„Gloria! Gloria! Gloria!”

- ☐ Rytmizują tekst.
- ☐ Wprowadzają element zaskoczenia.
- ☐ Podkreślają sens wypowiedzi podmiotu lirycznego.
- ☐ Wyrażają emocje podmiotu lirycznego.
- ☐ Wprowadzają inny temat niż strofy.
- ☐ Dynamizują wypowiedź poetycką.
- ☐ Wywierają wpływ na postawę odbiorcy.

6. a) Określ nastrój utworu. Postaw **X** przy poprawnych odpowiedziach.

☐ refleksyjny

☐ zabawny

☐ podniosły

☐ żałobny

b) Postaw **X** przy informacjach dotyczących wiersza.

Utwór *Gloria* E. Stachury wyraża:

☐ pochwałę

☐ obawę

☐ radość

☐ troskę

☐ smutek

7. Podaj tytuł i autora utworu, który ma te same cechy gatunkowe co wiersz E. Stachury. Podaj cechy wspólne utworów.

Autor, utwór:

.....

.....

Cechy wspólne z utworem E. Stachury *Gloria*:

.....

.....

.....

Nazwa gatunkowa obu utworów:

.....

Przeznaczenie

Stephen Fry

Frygia i węzeł gordyjski

W Macedonii żył biedny, ale hardy wieśniak imieniem Gordias. Pewnego dnia, kiedy ciężko pracował na swoim jałowym, kamienistym polu, na dyszlu jego wozu ciągnionego przez woły wylądował orzeł i wbił w niego groźne spojrzenie.

– Wiedziałem! – powiedział do siebie Gordias. – Zawsze czułem, że jest mi pisana wielka przyszłość. Ten orzeł tego dowodzi. Muszę wyjść naprzeciw przeznaczeniu.

Podniósł pług i popędził wołu, by ciągnął wóz przez wieleset mil ku wyroczni Zeusa Sabazjosa*. Gdy powoli szedł obok wozu, orzeł przez cały czas siedział wczepiony szponami w dyszel i nawet się nie zachwiał, kiedy wóz podskakiwał i kołysał się na wybojach.

Po drodze Gordias spotkał młodą dziewczynę z Telmissos, obdarzoną mocą przewidywania przyszłości, a do tego niezwykle urodziwą. Gordias nie pozostawał na jej urodę obojętny. Jakimś trafem dziewczyna na niego czekała i teraz poprosiła, żeby razem jak najszybciej dotarli do Telmissos, gdzie Gordias powinien złożyć wołu w ofierze Zeusowi Sabazjosowi. Gordias zgodził się postąpić za radą dziewczyny, pod warunkiem że ona wyjdzie za niego za mąż. Dziewczyna skłoniła głowę na znak zgody i ruszyli w stronę miasta.

Tak się zdarzyło, że akurat wtedy zmarł w swoim łóżu król Frygii. Ponieważ nie zostawił żadnego dziedzica ani oczywistego następcy, mieszkańcy stolicy pośpieszyli do świątyni Zeusa Sabazjosa, by u wyroczni zasięgnąć rady, jak mają postąpić. Wyrocznia kazała im namaścić i koronować pierwszego człowieka, który wjedzie do miasta na wozie. Stąd, kiedy do stolicy wjeżdżał akurat Gordias z wieszczką, przy rogatkach miejskich gromadziły się tłumy. Gdy wóz Gordiasa przekroczył granicę miasta, orzeł

* Sabazjos był jeżdżącym konno wcieleniem Zeusa czczonym przez Traków i Frygijczyków.

poderwał się ze swojej grzędy z głośnym krzykiem. Ludzie rzucali w górę czapki i wiwatowali aż do ochrypnięcia.

Od ubogiego rolnika kopiącego macedońską ziemię Gordias w bardzo krótkim czasie zaszedł bardzo daleko – poślubił piękną telmiszańską wieszczkę i został królem Frygii. Powziął plany rozbudowy miasta (które nieskromnie na własną cześć nazwał Gordionem), zamierzał rządzić Frygią wiele lat i żyć długo i szczęśliwie. I tak właśnie było. Czasem nawet w świecie greckich mitów niektórym się udaje.

Wóz, którym wjechał do miasta, stał się świętą relikwią, symbolem namaszczenia Gordiasa przez bogów jako władcy. Na miejskiej agorze ustawiono rzeźbiony dereniowy pał, a przy nim dyszel świętego wozu. Dyszel przywiązano do pałiny, a na niej zawiązano najbardziej zawiły węzeł na świecie. Gordias za wszelką cenę chciał zapobiec kradzieży wozu z agory. A tymczasem powstała legenda – w tajemniczy sposób, w jaki legendy zwykle powstają – że

Orzeł – w mitologii gr. jeden z atrybutów Zeusa.

Wyrocznia. Wyrocznia głosząca przepowiednie, rady lub rozkazy boga, pozwalająca ludziom poznawać wolę nieśmiertelnych i podejmować decyzje w zależności od odpowiedzi bóstwa. Jej porady zasięgano w świątyni wzniesionej w miejscu, któremu legenda przypisywała wielkie znaczenie. [...] Zasięgano u wyroczni rady zarówno w kwestiach politycznych, jak i osobistych, uzyskiwano oczyszczenie z zabójstwa [...], pytano o miejsce, gdzie należy założyć nową kolonię. Wyrocznia stanowiła wyraz uległości śmiertelnych wobec losów ułożonych przez bogów, a jej przepowiednie zawsze się w odniesieniu do herosów spełniały.

J. Schmidt, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*,
tłum. B. Bąk, Katowice 1992, s. 310.

Aleksander Wielki (356–323 p.n.e.) – król Macedonii, jeden z najwybitniejszych dowódców, strategów, polityków i zdobywców w dziejach. Jego nauczycielem, który przekazał mu dziedzictwo klasycznej kultury Grecji, był Arystoteles. U boku swojego ojca Filipa II Macedońskiego Aleksander uczestniczył w podboju Grecji, m.in. dowodził jazdą w bitwie pod Cheroną (338 r. p.n.e.). W wieku 20 lat zasiadł po śmierci ojca na tronie, a po dwóch latach wyruszył na wyprawę przeciwko Persji. W Azji – jak głosi legenda – miał przeciąć węzeł gordyjski. W bitwie pod Issos (333 r. p.n.e.) pokonał władcę Persji Dariusza, który uciekł z pola walki.

Następnie podbił Syrię, zniszczył Tyr i zdobył Egipt, gdzie założył miasto noszące jego imię – Aleksandria. W roku 331 p.n.e. ponownie pokonał Dariusza, zdobył Persepolis i został ogłoszony władcą Persji. Ścigając resztki armii Persów, dotarł do gór Afganistanu, następnie przekroczył Indus i zapuścił się w głąb Pendżabu. Bunt żołnierzy w 323 r. p.n.e. zmusił go do rezygnacji z podboju Indii i powrotu na zachód. Dotarł jednak tylko do Babilonu, gdzie zmarł w wieku 32 lat. Jako przyczynę zgonu podaje się chorobę zakaźną. W krótkim życiu udało mu się scalić imperium rządzone zarówno przez Persów, jak i Macedończyków. Założył 25 miast, które stanowiły węzłowe punkty na szlakach Azji. Na znak integracji kultur Wschodu i Zachodu poślubił córkę pokonanego króla Dariusza. Podczas tzw. uczt pojednania odbyły się zaślubiny 9000 jego żołnierzy z Azjatkami. Po śmierci Aleksandra ogromne państwo uległo rozpadowi, ale jednak rozproszeni na tak ogromnym obszarze Grecy, wspierani polityką Aleksandra, zakorzenili kulturę Grecji na tyle, by stworzyć świat hellenistyczny.

Na podstawie:
Ilustrowana historia świata, t. II,
Warszawa 1992, s. 160–163.

ten, kto rozwiąże ów węzeł, będzie pewnego dnia władał Azją. Wielu próbowało, stare wilki morskie, matematycy, wytwórcy zabawek, artyści, rzemieślnicy, cwani sztukmistrze, filozofowie i sprytne dzieciaki, ale nikomu nie udało się rozplątać nawet jednego splotu z tych zawiłych pętli, skrętów i meandrów liny.

Wielki węzeł gordyjski pozostawał nierozplątany przez ponad tysiąc lat, aż w końcu do miasta wjechał ze swoją armią zuchwały, genialny i młody macedoński król i zdobywca imieniem Aleksander. Gdy usłyszał o legendzie, obrzucił wielki węzeł lekceważącym spojrzeniem, wzniósł miecz i jednym cięciem przeciął gordyjski splot, zdobywając tym sławę wśród siebie współczesnych oraz wśród przyszłych pokoleń**.

Mythos. Mity greckie w nowej interpretacji,
tłum. J. Gardzińska, Warszawa 2020,
s. 381–383.

** Kiedy usłyszałem tę historię, Aleksander wcale nie zyskał, a stracił w moich oczach. „Zagrał nieuczciwie!”, stwierdziłem. Przypuśćmy, że „ułożyłbym” kostkę Rubika, podważając tafelki śrubokrętem, aż wszystkie by wypadły, a potem bym je wcisnął z powrotem w odpowiednim porządku. Czy należałoby mi się za to uznanie? Aleksandrowi natomiast historia gratuluje „twórczego myślenia” i nazywa go Wielkim. Inne zasady dotyczą genialnych władców tego świata, a inne nas wszystkich.

1. Na podstawie tekstu oraz dodatkowych informacji zamieszczonych obok niego wymień cztery elementy świata przedstawionego wskazujące na to, że Gordias został wybrany przez bogów na władcę Frygii.

-
-
-
-

2. Wypisz z mitu odpowiedni przykład, który przedstawia zachowanie charakterystyczne dla ludzi w starożytnej Grecji. Wykorzystaj informacje zamieszczone przy tekście.

.....

.....

3. Rozwiń komentarz autora tekstu: *Czasem nawet w świecie greckich mitów niektórym się udaje*. Odwołaj się do swojej wiedzy o mitologii.

.....

.....

.....

.....

.....

4. a) Wyjaśnij sens frazeologizmu: *przeciąć węzeł gordyjski*.

.....

b) Opisz sytuację, którą można by zatytułować „Przecięcie węzła gordyjskiego”.

.....

.....

5. Czy zgadzasz się z autorem tekstu, że przecięcie węzła gordyjskiego przez Aleksandra Macedońskiego nie jest dowodem jego nadzwyczajnych umiejętności? Skorzystaj z przypisu oraz noty biograficznej.

.....

.....

.....

Publikacja dzięki uprzejmości
Fundacji Przekrój – przekroj.org

M. Raczkowski, *Stworzenie człowieka*,
„Przekrój”, 2020, nr 2, s. 23.

1. a) Do którego tekstu nawiązuje przedstawiona scenka? Postaw **X** przy odpowiednich informacjach.

- ☐ **A.** Biblia.
- ☐ **B.** Mitologia grecka.
- ☐ **C.** Inne podania głosiły, że człowiek jest tworem jednego z tytanów – Prometeusza, który ulepił go z gliny pomieszaney ze łzami. Duszę dał mu z ognia niebieskiego, którego parę iskieł ukradł z rydwanu słońca.
- ☐ **D.** „[...] wtedy to Pan Bóg ulepił człowieka z prochu ziemi i tchnął w jego nozdrza tchnienie życia, wskutek czego stał się człowiek istotą żywą”.

b) Wypisz te elementy z rysunku M. Raczkowskiego, które odwołują się do wskazanego przez Ciebie tekstu literackiego.

.....

c) Przeanalizuj wypowiedź w pierwszym dymku i napisz, do których zdarzeń opisanych w wybranym przez Ciebie tekście literackim odwołuje się bohater rysunku.

.....

.....

.....

2. Wyjaśnij żartobliwy charakter wypowiedzi bohaterów rysunku. Weź pod uwagę odpowiedzi na poniższe pytania.

- Jak ocenia swoją pracę Stwórca, a jak został przedstawiony na rysunku efekt jego działania?
- Na czym polega zabawa słowna w wyrazie NAJLEPIEJ?
- Jaką przyszłość człowieka zapowiada ostatnia wypowiedź na rysunku?

Podpowiedź:

1. Przypomnij sobie:
 - wymowę tekstu, do którego nawiązuje rysunek;
 - nastrój, który towarzyszył historii opowiedzianej w tekście.
2. Powiedz, do kogo został porównany człowiek w oryginalnym tekście, a jak wygląda na rysunku.

.....

.....

.....

.....

3. Napisz, czym – według Ciebie – różni się w wymowie tekst oryginalny od rysunku Raczkowskiego.

.....

.....

.....

.....

W zwierciadle niepamięci

Wisława Szymborska

Mysli nawiedzające mnie na ruchliwych ulicach

Twarze.

Miliardy twarzy na powierzchni świata.

Podobno każda inna

od tych, co były i będą.

Ale Natura – bo kto ją tam wie –

może zmęczona bezustanną pracą

powtarza swoje dawniejsze pomysły

i nakłada nam twarze

kiedyś już noszone.

Może cię mija Archimedes w dżinsach,

caryca Katarzyna w ciuchu z wyprzedaży,

któryś faraon z tęczką, w okularach.

Wdowa po bosym szewcu

z malutkiej jeszcze Warszawy,

mistrz z groty Altamiry

z wnuczkami do ZOO,

kudłaty Wandal w drodze do muzeum

pozachwytać się trochę.

Katarzyna II

Nabuchodonozor

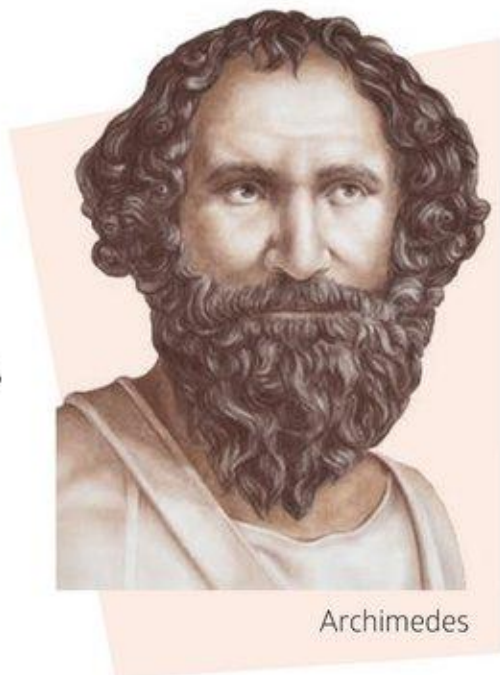
Jacyś polegli dwieście wieków temu,
pięć wieków temu
i pół wieku temu.

Ktoś przewożony tędy złoconą karetą,
ktoś wagonem zagłady.

Montezuma, Konfucjusz, Nabuchodonozor,
ich piastunki, ich praczki i Semiramida,
rozmawiająca tylko po angielsku.

Miliardy twarzy na powierzchni świata.
Twarz twoja, moja, czyja –
nigdy się nie dowiesz.

Może Natura oszukiwać musi,
i żeby zdążyć, i żeby nastarczyć
zaczyna łowić to, co zatopione
w zwierciadle niepamięci.

Archimedes

W. Szymborska, *Wybór poezji*,
Wrocław 2016, s. 432–433.

Objaśnienia:

Archimedes z Syrakuz (ok. 287–212 p.n.e.) – starożytny uczony, matematyk, fizyk, wynalazca.

Katarzyna II Wielka (1729–1796) – caryca Rosji.

Altamira – jaskinia w Hiszpanii ozdobiona rysunkami z czasów prehistorycznych

Wandalowie – grupa plemion wschodniogermańskich, które w 406 r. napadły na Galię.

Montezuma II (1466–1520) – władca Azteków zabity przez hiszpańskich konkwistadorów.

Konfucjusz (551–479 p.n.e.) – chiński myśliciel, twórca doktryny polegającej na doskonaleniu osobowości i relacji międzyludzkich.

Nabuchodonozor II – król Babilonii w latach 604–562 p.n.e.

Semiramida – legendarna królowa Babilonii.

1. Podkreśl informacje zgodne z wymową wiersza W. Szymborskiej.

Myśli nawiedzające podmiot liryczny na ruchliwych ulicach to:

- Czy Natura nie powieli stworzonych wcześniej twarzy?
- Czyją twarz nosimy: swoją czy powieloną?
- Czy każdy z nas ma swojego sobowtóra?
- Nosimy maski czy swoje twarze?
- Czy jesteśmy неповtarzalni jako ludzie?
- Czy współczesne życie zaciera nasze podobieństwo z przodkami?

2. Przeczytaj objaśnienia zamieszczone pod tekstem, a następnie podkreśl informacje zgodne z pogłębionym odczytaniem utworu.

Przemyślenia podmiotu lirycznego na ruchliwych ulicach dotyczą pytań:

- Czy są wśród nas potomkowie wybitnych jednostek wspierających rozwój świata oraz tych, którzy ten rozwój hamowali?
- Czy współcześni ludzie mają cechy i zdolności swoich przodków?
- Czy są wśród nas ludzie przypominający swoim charakterem, zachowaniem, psychiką wybitne jednostki z minionych czasów?
- Czy nasze życie może powielać historię ludzi z przeszłości?
- Czy udajemy kogoś, kim nie jesteśmy?

3. Zinterpretuj jeden z podanych obrazów poetyckich. Wykorzystaj informacje z objaśnień pod wierszem oraz ustalenia z wcześniejszych zadań.

A. Może cię mija Archimedes
w dżinsach

B. kudłaty Wandal w drodze do muzeum
pozachwycać się trochę

C. caryca Katarzyna w ciuchu
z wyprzedaży

D. mistrz z groty Altamiry z wnuczkami
do ZOO

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kazimierz Wierzyński

Strofa o Prometeuszu

Pytasz, kto jest ten więzień? Skazaniec zuchwały,
Co losu się nie uląkł i męką się trudzi.
Na górach łańcuchami przykuty do skały,
Pokarany przez bogów, męczony przez ludzi,
Nie wyrzekł się wolności i uparł się przy niej
I okiem swe dalekie obchodzi zastępy,
I cokolwiek się stanie, co jeszcze zawini –
Wytrwa przy swoim ogniu. I biada wam – sępy!

K. Wierzyński, *Poezje zebrane*,
t. I, Białystok 1994.

Cornelisz van Haarlem, *Prometeusz*.

1. Opisz sytuację bohatera wiersza K. Wierzyńskiego i ryciny C. van Haarlema. W tym celu odpowiedz na pytania.

a) Kim jest przedstawiona postać?

.....

.....

b) Dlaczego bohater został uwięziony? Co było jego winą?

.....

.....

c) Na czym polegała kara?

.....

.....

d) Kto przyczynił się do zmiany losu więźnia?

.....

.....

2. a) Podkreśl w wierszu te sformułowania, które charakteryzują postawę Prometeusza wobec wyroków Zeusa.

b) Nazwij co najmniej trzy cechy, którymi można określić postawę Prometeusza w wierszu.

.....

Rozdział 1

Kolory

2. Czerwcową czerwień na wagę złota

Czerwiec to nazwa szóstego miesiąca roku. To również przedmiot dumy i powód do sławy naszych przodków. Dlaczego? Bo czerwiec polski (*Porphyrophora polonica*) to mały, ale niezwykle cenny robaczek, od którego miesiąc oraz kolor czerwony wzięły swoje nazwy. Larwy czerwca, zbierane z korzeni roślin właśnie w tym okresie, były źródłem czerwonego barwnika. Używano go do barwienia jedwabiu i wełny oraz do wyrobu farb dla artystów. Czerwiec był wielkim skarbem ofiarowanym nam przez naturę. Wytwarzany z niego szlachetny i kosztowny barwnik eksportowano do Włoch, Holandii, Francji, Anglii, Turcji, Afganistanu, Armenii i Chin. Niestety, po odkryciu Ameryki zaczęto produkować tańszy barwnik z żyjącego na opuncjach czerwca kaktusowego (*Dactylopius coccus*).

Szare szaraczki na szarym końcu

Szarak to potoczna nazwa zająca. Dla ścisłości dodajmy, że w Polsce występują dwa gatunki zające – szary zając szarak i rzadziej występujący zając bielak, którego futro na zimę przybiera kolor biały. Czy wobec tego szaraczek to mały zajączek? Owszem, ale nie tylko!

Czerwień, a zwłaszcza jej karmazynowy odcień, była zarezerwowana dla znamienitej szlachty, od koloru ubrania zwanej często karmazynami. Prawo „chodzenia w czerwieni” stanowiło przywilej, który można było utracić z powodu niehonorowego zachowania. Taka dotkliwa kara natychmiast rzucała się w oczy i stanowiła dla ukaranego powód do wielkiego wstydu. Ubodzy szlachcice, których nie było stać na kupno drogich tkanin, nosili ubrania z szarej, niefarbowanej wełny. Dlatego nazywano ich szaraczkami. Podczas biesiad przy pańskich stołach sadzano ich na mniej zaszczytnych miejscach w końcach stołu – stąd wzięło się określenie na szarym końcu.

Prezenty

2. a) druidka Genowefa – grabie, łopatką i sekator, komplet kolorowych nici; krasnoludzki stolarz Gerwazy – półka na butelki i odczynniki, zestaw do mieszania płynów; poeta Jan – zbiór opowiadań, torba podróżna; elficka łuczniczka Zyta – środek do konserwacji strun, wzmocnione buty; kowalka Brzetysława – komplet chochli i miarek różnej wielkości, pulpit na śpiewnik i nuty; rycerz Eustachy – smar konserwacyjny do stali, poradnik *Sztuka pięknego pisanie*. **3. a)** obóz treningowy

– Zyta lub Eustachy; wczasy etnograficzne – Genowefa; wycieczka kulinarna do obcego kraju – Jan lub Genowefa; wyjazd na safari – Gerwazy i Zyta; pobyt na wyspie w ogrodzie dendrologicznym – Genowefa; warsztaty literackie – Jan i Eustachy; warsztaty kulinarne w starym klasztorze – Brzetysław; kurs dla kaskaderów – Eustachy. **b)** Przykładowe odpowiedzi: Rycerz i poeta mogliby wybrać warsztaty literackie, ponieważ ich zainteresowania wiążą się z pisaniem i czytaniem. Druidka i poeta mogliby pojechać na wycieczkę kulinarną, gdyż oboje są zainteresowani kuchnią. Łuczniczka i rycerz mogliby być zainteresowani obozem treningowym, ponieważ lubią aktywność fizyczną. Kowal i łuczniczka mogliby pojechać na safari, gdyż interesują się polowaniem.

Próbka pisma

1. Choć hodźa Nasreddin cieszył się opinią męża mądrego i świętego, niektórzy podejrzewali, że jest niepiśmienny. Pewnego dnia władca jego kraju postanowił to sprawdzić.

– Nasreddinie, napisz mi coś – powiedział.

– Chętnie spełniłbym twój rozkaz, lecz ślubowałem, że nigdy już nie postawię ani jednej litery alfabetu.

– W takim razie napisz coś tak, jak pisałeś, zanim powziąłeś decyzję o niepisaniu, bym mógł przekonać się na własne oczy, jak wówczas to wyglądało.

– To niemożliwe, albowiem charakter pisma zmienia się w miarę upływu czasu i nabierania praktyki. Gdybym teraz coś napisał, byłoby to coś napisanego na teraz.

– Jeśli ktokolwiek dysponuje próbką pisma Nasreddina, niechaj mi ją przyniesie – rozkazał władca.

Jakiś człowiek przyniósł do pałacu straszne bazgroły, które niegdyś napisał mu hodźa.

– Czy to twoje pismo? – zapytał monarcha.

– Nie – odparł Nasreddin. – Nie dość, że charakter pisma zmienia się wraz z upływem czasu, to jeszcze trzymasz w ręku coś, co napisałem, aby pokazać komuś, jak pisać nie należy.

Co kupić?

1. Przykładowe odpowiedzi: kompletny – pełny, skończony; zależy oczywiście od osobistego gustu – jest uzależniony od indywidualnego upodobania; pochodzić po sklepach – odwiedzić wiele sklepów; do codziennego noszenia – do użytku powszedniego, na co dzień, używaną na co dzień; będą wyrabiane troskliwie – będą wytwarzane z pieczołowitością; nie dysponuje takimi luksusami – nie ma takich udogodnień w pracy; jedyny w swoim rodzaju – wyjątkowy, oryginalny; elementy pozwalające wyróżnić się z tłumu – rzeczy zwracające uwagę, nietypowe; nie mo-

żesz sobie na nie pozwolić – nie stać cię na nie; profesjonalnego – wykwalifikowanego; wygląda atrakcyjnie – pięknie się prezentuje; najdoskonalszą repliką – idealną kopią. **2.** Przykładowe odpowiedzi: Fragment „Czasem robota w kamieniu jest tak kunsztowna, że można by sądzić, że to dzieło samego Ptaha” można zrozumieć jako wyraz podziwu dla umiejętności i talentu kamieniarzy. Ptah to jeden z najważniejszych bogów egipskich, często uznawany za boga rzemiosła i sztuki. Sugerowanie, że praca może być dziełem Ptaha, jest więc sposobem na podkreślenie niezwykłości efektu pracy w kamieniu.

Czaszka

1. 2. Z jakiego powodu szczątki Jana Kochanowskiego zostały przeniesione po raz pierwszy? 6. Do jakich wniosków doszli badacze po antropologicznych badaniach czaszki? 8. Dlaczego nie pochowano szczątków poety w krypcie na Wawelu? 3. W jaki sposób czaszka Jana Kochanowskiego trafiła do zbiorów Izabeli Czartoryskiej? 7. Jakiego typu badania rozstrzygnęły wątpliwości dotyczące czaszki z Muzeum Czartoryskich? **2.** Ograniczone i niejasne informacje na temat śmierci Jana Kochanowskiego sprawiają, że ten element jego biografii stał się od początku źródłem przypuszczeń oraz spekulacji. Niewiele wiemy nie tylko o dokładnych okolicznościach śmierci, ale nawet data śmierci poety uwieczniona na nagrobku jest przedmiotem sporów.

Poważnym czynnikiem utrudniającym rozwiązanie wielu niejasności biograficznych było przeniesienie w XIX wieku szczątków rodziny Kochanowskich z kościoła w Zwoleniu. Operacja ta, a następnie ponowne przeniesienie kości do kościoła i ich przemieszanie utrudniło późniejszą identyfikację. Dodatkowo okazało się, że czaszka przypisywana prawie ze stuprocentową pewnością Kochanowskiemu należała do kobiety.

Można się więc zastanawiać, czy to już koniec pośmiertnej biografii wielkiego poety. Przecież nauka wyposaża badaczy w coraz to nowsze narzędzia, dzięki którym być może poznamy zupełnie inne i zaskakujące fakty z życia Jana z Czarnolasu.

Trofeum

1. Kolejność akapitów: 1. Początek promocji jest zawsze podobny [...]. 2. Emocje pojawiają się po minucie lub dwóch. 3. I to jest właśnie ten moment, kiedy promocja się rozstrzyga. 4. Niezależnie od stylu [...]. 5. I nie należy się temu uśmiechowi dziwić [...]. **2.** humorystyczny, prześmiewczy, żartobliwy. **3.** B, C, F. **4.** Przykładowa odpowiedź: W codziennej zakupowej rutynie, w sytuacji często kojarzonej z frustracją (długie kolejki), można znaleźć okazję do osiągnięcia małego sukcesu czy odrobiny szczęścia. Korzyści, choć niewielkie (kilka zaoszczędzonych minut), są najcenniejsze z punktu widzenia wartości, jaką jest czas.

Klątwa sprzed wieków

1. Kolejność śródtytułów: 1. Narodziny legendy. Pierwsza ofiara klątwy Tutenchamona? 2. Śmierć na chyżych skrzydłach. 3. Gazetowe kłamstwo. 4. Prawda o klątwie Tutenchamona. **2.** Racjonalnie myślący ludzie potrafią samodzielnie wyciągać wnioski, więc nie trzeba ich przekonywać do odrzucania absurdalnych teorii. Nie da się wpłynąć na zmianę przekonań tych, którzy chcą wierzyć w klątwę.

Luksusowy materiał

1. Kolejność akapitów: 3. Szybko wysłano posłów [...]. 4. Widok jedwabiu oszałamiał wszystkich [...]. 5. W I i II wieku n. e. [...]. **2.** Przykładowe podtytuły: *Historia rozpowszechniania się sztuki produkcji niezwyklego materiału. O tym, jak Wschód obdarował Zachód bezcenną tkaniną.*

O średniowiecznych ucztach

1. Przykładowe odpowiedzi: 1. Dlaczego w średniowieczu zamkowe kuchnie były na powietrzu? 2. Co świadczyło o zamożności i znaczeniu gospodarza? 3. Co podczas uczt nie było traktowane jako przysmak? 4. Jakie zabiegi zabezpieczały potrawy przed zepsuciem? 5. Które ryby były uważane za królewskie? 6. Co nazywano *trenchers*? **2.** Przykładowe odpowiedzi: Umiejętność – planowanie pracy podwładnych. Osoba zarządzająca musi dokładnie przewidzieć, ilu rzemieślników trzeba zatrudnić, w jakiej kolejności oraz w jakim czasie powinno się wykonać poszczególne prace. Umiejętność – zarządzanie ludźmi. Osoba odpowiedzialna za przygotowanie uczt i gościny musi umieć rozmawiać z ludźmi o różnych profesjach, temperamentach i potrzebach, powinna wykazać się umiejętnością planowania i nadzorowania pracy, aby wszystkie zadania zostały ukończone na czas. Umiejętność – planowanie wydatków. Osoba powinna kontrolować wydatki z pieniędzy przeznaczonych na zorganizowanie uroczystości. Umiejętność – kreatywność. Powinna mieć pomysł na uświetnienie wydarzenia, by mile zaskoczyć gości.

Poszukując prawdy

1. Koło – symbol poznania prawdy; kapłani – przekazywanie prawdy w naukach; światło – symbol boskiej mądrości spływającej na ludzi; podróż – proces poszukiwania prawdy. **2.** W odpowiedzi powinny się znaleźć wnioski opisujące bezrefleksyjnych, niezastanawiających się nad prawdą dorosłych oraz dzieci, które z natury są krytyczne i zadają z pozoru proste pytania. **3.** Przykładowa odpowiedź: Zachowanie Evaha potwierdza, że tylko ten, kto zdobędzie się na wysiłek stawiania pytań, może dojść do prawdy. Evah przyszedł do świątyni, która symbolizuje źródło prawdy, i zadał pytania kapłanowi – osobie uznawanej za mądrą. Postawa Evaha odzwierciedla sens przysłowia „Kto pyta, nie błądzi”.

Bez przemocy

1. Synonim – wyraz lub wyrażenie bliskoznaczne; czynsz – opłata za użytkowanie czyjejs ziemi lub rzeczy; dzierżawca – osoba użytkująca czyjąś własność na mocy zawartej umowy; eksmisja – usunięcie kogoś z zajmowanego lokalu na mocy decyzji prawnej. **2.** Historia Karola Boycotta i jego dzierżawców jest przykładem bojkotu gospodarczego. **3.** Przykładowa odpowiedź: A. bojkot towarzyski, namawiać do bojkotu; B. ogłosić/ogłaszać, zapowiedzieć/zapowiadać bojkot, powód bojkotu; C. groźba bojkotu; D. sprzeciwiać się bojkotowi, bojkot aktorski.

Z historii imion

1. Fragmenty do wykreślenia: Nazwa Czechy pojawia się po raz pierwszy w źródłach pisanych w IX wieku. W 1777 roku pojawia się młodsza nazwa Česko, będąca wynikiem procesów słowotwórczych zachodzących wówczas w języku czeskim. Po 1993 roku przyjęło się używać nazwę Čechy jako określenie Czech właściwych, podczas gdy Česko miało oznaczać cały kraj, łącznie z Morawami i tzw. Śląskiem Czeskim. Podział ten jest czysto umowny i nie jest ściśle przestrzegany. Szczególne kontrowersje nazwa kraju wywołuje na Morawach, ze względu na poczucie odrębności etnicznej części Morawian i wcześniejsze próby ustanowienia nazwy kraju jako Republiki Czeskomorawskiej.

Na uwagę zasługuje również nazwa naszej stolicy. Legenda głosi, że Warszawa powstała od imion Warsa i jego żony Sawy. Według naukowców najprawdopodobniej pochodzi od skróconej wersji imienia Warsz (staropolskie imiona Warcisław lub Wrocisław). Imię to było używane przez właścicieli rodu Rawów. Z dużym prawdopodobieństwem w XIII wieku Warsz z rodu Rawów otrzymał nadanie książęce, z którego powstała wieś nosząca jego imię. **2.** Amelia – amelka – skrzynka na drobiazgi; Dorota – dorotka – więzienny zamkowy loch; Wojciech – wojtek – bocian; Maria – mańka – lewa ręka. **3.** Przykładowa odpowiedź: Rodzice chcieliby, by ich dziecko rozwiązywało szybko swoje życiowe problemy, samo życie dziecka powinno być pełne zagadek do rozwikłania, powinno być przygodą. Cele, które będzie realizować, powinny mieć wyższy sens. **4.** Imię Grażyna jest wyjątkowe, ponieważ mamy możliwość dokładnego określenia tego, kto, kiedy i w jakich okolicznościach je wymyślił. **5.** Kiedy powstały i kto je stworzył; w jakich okolicznościach i dla kogo zostały wymyślane; które słowa są źródłem ich znaczeń.

Od Arachne do Spidermana

1. 3. Odnoszący się do hipotetycznego, rekonstruowanego języka, z którego wywodzą się języki europejskie. **1.** Fobia, objawiająca się bardzo silnym lękiem przed pajakami lub innymi bezkręgowcami zbliżonymi do nich wyglądem. **2.** Człowiek Pająk, pełne imię i nazwisko: Peter Benjamin Parker – fikcyjna postać (superbohater) znana z komiksów. **2.** 2. Źródłostów nazw określających pajaka w różnych językach.

1. Odbicie w języku negatywnego nastawienia ludzi do pająka. 3. Wyobrażenia pająka w kulturze. 4. Pochodzenie słowa *pająk* w polszczyźnie. **3.** 1. Potępiane zależności, uzależnienia i powiązania. 2. Coś subtelnie zwiernego. **4.** Podkreślone fragmenty: częstej jadowitości i nieszczęśliwego wyglądu, chorobliwy strach, obawy przed groźnymi, bo często jadowitymi pajakami prowadziły do ich unikania, więc przydawały się naszym przodkom.

Piękny dzień?

1. 1. Przyjechał autobus. 2. Przyjechał tramwaj. 3. Przyjechał samochód lepszy niż zamówiony (to, że taksówkarz otwiera drzwi klientowi i samochód ma przyciemniane szyby, wskazuje na wyższą klasę samochodu, np. limuzynę). **2.** Narrator – pesymista; rzęda; człowiek, który dostrzega tylko ciemne strony życia; czarnowidz; PhD – optymista; człowiek patrzący na świat przez różowe okulary; szczęściarz; pewny siebie. **3.** Przykładowa odpowiedź: Bohaterowie historii zostali przedstawieni na zasadzie *przeciwnieństwa/kontrastu*, ponieważ ich doświadczenia i nastawienie do świata są *skrajnie różne/przeciwne*.

Rozdział 2

Gotowanie i miłość

1. Argumenty z zestawu A potwierdzają tezę 1. Argumenty z zestawu B potwierdzają tezę 2.

Zakupy

1. Argument 1. – Przykład 3. Argument 2. – Przykład 1. Argument 3. – Przykład 2.

Jaka szkoła, jaka nauka?

1. i 2. T 1: argument 1 – przykład C, argument 4 – przykład D, argument 5 – przykład B. T 2: argument 2 – przykład G, argument 3 – przykład A, argument 6 – przykład F.

Czytnik i czytanie

1–3. Czytam dużo książek. Interesuję się fantastyką, zwłaszcza fantastyką naukową. Kiedy mam więcej czasu, biorę do ręki książkę lub czytnik. Bywa, że słucham audiobooka i śledzę tekst. Czytam na wiele sposobów, ale najwygodniej jest korzystać z czytnika.

To urządzenie pozwala zagłębić się w lekturę prawie wszędzie, gdziekolwiek się znaję. Jest lekkie i nie zajmuje dużo miejsca, więc zawsze można je mieć w plecaku. W tramwaju lub czekając na zajęcia – w każdej chwili można je otworzyć.

Funkcja podświetlania z kolei pozwala czytać bez względu na miejsce i porę dnia.

Czytnik jest prosty i wygodny w użyciu. Nie potrzebuje żadnej zakładki – otwiera się właśnie na tej stronie, na której skończyło się czytać. Robienie notatek to też nie problem. Nie potrzeba do tego nawet ołówka. Łatwo można je przejrzeć, wyświetlają się wraz z miejscem załączenia. Własne zapiski zawsze można uzupełniać i zmieniać.

Niektóre funkcje czytnika ułatwiają naukę. Urządzenie zapamiętuje zaznaczone fragmenty, które dodatkowo można edytować. Oszczędzamy więc czas. Nie męczymy się ponownym szukaniem i przepisywaniem ważnych czy potrzebnych cytatów.

Pierwsza pomoc

1. Czy jest sens uczenia dzieci, jak przeprowadzić akcję ratunkową, skoro młodzi ludzie często boją się krwi, zastrzyków i źle znoszą sytuację zagrożenia życia czy zdrowia? Okazuje się, że jest wiele powodów, dla których warto szkolić dzieci i młodzież w przeprowadzaniu akcji ratunkowych.

2. Często w sytuacji zagrożenia życia czy zdrowia wielu dorosłych ludzi wpada w panikę lub nie wie, jak należy postępować. I właśnie wtedy może się okazać, że młody człowiek dzięki wyrobieniu odpowiedniej postawy i właściwemu przygotowaniu nie wystraszy się i prawidłowo zareaguje, wzywając pomoc medyczną.

Co więcej, bardzo często w mediach podaje się wiadomości o ratunku, który przyszedł na czas dzięki reakcji nawet małych dzieci. Kiedy dziennikarze pytają później, skąd młodzi bohaterowie wiedzieli, jak wezwać pomoc, dowiadują się, że pewnych reakcji dzieci nauczyły się w szkole podczas lekcji lub na specjalnie organizowanych warsztatach z pierwszej pomocy. Takie szkolenia prowadzone w placówkach edukacyjnych pozwalają młodym ludziom trafnie ocenić stan bezpieczeństwa w swoim środowisku. Ze szkolnych ankiet wynika, że najczęściej to właśnie koleżanka czy kolega są pierwszymi osobami, które właściwie zareagowały w niebezpiecznej sytuacji, takiej jak omdlenie lub krwotok. Jest coraz więcej dowodów na to, że młodzi ludzie, którzy przeszli szkolenie z pierwszej pomocy, przyczyniają się do uratowania czyjegoś życia.

Nasi domowi przyjaciele

1. Przykładowe odpowiedzi: 1. Można zrobić coś dobrego dla zwierząt, często pokrzywdzonych przez człowieka, a przez to poczuć się lepiej. 2. Kontakt z nowym domownikiem dostarcza nam radości i rozrywki. 3. Zwierzę w domu uczy wrażliwości i odpowiedzialności. 4. Obecność zwierzęcia w domu pomaga przezwyciężać trudne chwile. 5. Opieka nad psem zmusza do większej aktywności fizycznej i do kontaktów z innymi miłośnikami tych czworonogów.

Jakie korzyści wiążą się z aktywnym trybem życia?

1. Żyjemy w czasach, w których wielu z nas z powodu siedzącego trybu życia musi zadbać o ruch. Aktywny tryb życia zalecają nie tylko lekarze. Coraz częściej o korzyściach wiążących się z codziennymi ćwiczeniami można usłyszeć nawet od celebrytów goszczących w popularnych programach. Pozytywnych skutków aktywności fizycznej jest wiele.

Regularne ćwiczenia mają niebagatelny wpływ na nasze zdrowie fizyczne. Dzięki codziennemu wysiłkowi nie tylko czujemy się zdrowsi. Jeśli ćwiczymy co najmniej

20 minut każdego dnia, nasz organizm lepiej sobie radzi z chorobą, mniej się męczymy i lepiej wyglądamy. Warto więc wybrać coś dla siebie i systematycznie uprawiać jakiś sport.

Utrzymywanie dobrej sprawności fizycznej dzięki regularnym ćwiczeniom ma nie mały wpływ na naszą psychikę. Ludzie chętnie uprawiający sport są szczęśliwsi, ponieważ podczas wysiłku wydzielają się endorfiny. Systematyczne treningi wzmacniają naszą psychikę. Łatwiej nam pokonywać życiowe trudności, szybciej dochodzimy do równowagi po porażkach. Warto też zauważyć, że lepiej nam się myśli i jesteśmy bardziej kreatywni, gdy mamy dotleniony mózg.

Korzyści z bycia aktywnym fizycznie jest o wiele więcej. Wniosek nasuwa się sam. Warto słuchać lekarzy namawiających do codziennych ćwiczeń, warto inspirować się ludźmi, którzy znajdują czas na sport mimo wielu zajęć, warto nawet wsłuchiwać się w głos celebrytów, którzy często wykorzystują modę na sport w promowaniu siebie. Możemy tylko skorzystać, jeśli uda nam się przezwyciężyć złe nawyki i zrobić coś dla naszego zdrowia.

Nowa biografia

1. B. 2. Informacje o odkryciu orła królów Polski umieszczonego nad herbem Kolumba w prywatnej kaplicy żeglarza. Portret Kolumba z 1542 roku, noszącego pierścień z orłem. **3.** 3.1 – D; 3.2 – B. **4.** Przykładowe odpowiedzi: A: Jednym z głównych wyzwań dla akceptacji tezy może być brak niepodważalnych dowodów materialnych, takich jak dokumenty, badania DNA, które bezpośrednio wiązałyby Kolumba z polskim pochodzeniem. W środowisku naukowym dużą wagę przykładają się do dowodów, a ich brak na pewno utrudni przyjęcie nowej teorii. B: Teza może napotkać trudności związane z przekonaniem społeczności naukowej do zmiany myślenia na temat pochodzenia Kolumba. Historycy i badacze mogą być niechętni do ponownego rozpatrywania kwestii, która w ich przekonaniu już dawno jest rozstrzygnięta, szczególnie jeśli będzie temu towarzyszył brak dostępu do nowych, niezbitych dowodów. C: Teza, że Kolumb był polskim księciem, może wywołać ogólne poruszenie we Włoszech, Hiszpanii i Portugalii, gdzie Kolumb jest ważną postacią historyczną. Zmiana jego pochodzenia może napotkać opór ze względu na narodową dumę. Będzie to na pewno dodatkowo utrudniało akceptację tezy Rosy, nawet gdyby okazała się prawdziwa. D. W świecie badań naukowych przyjęcie tezy musi być poprzedzone przedstawieniem niepodważalnych dowodów możliwych do zweryfikowania przez innych badaczy. Argumenty przedstawiane przez Manuela Rosę nie spełniają tych kryteriów. Pojawienie się pierścienia na obrazie nie może być uznane za twardy dowód.

Zdrowe czy niezdrowe?

1. I. C; II. B; III. D; IV. A. **2.** B. **3.** A. **4.** Przykładowa odpowiedź: Mirosław Dworniczak podejmuje temat używania kuchenki mikrofalowej. Odnosi się do popularnego

przekonania, zgodnie z którym mikrofalówka jest niezdrowa i niebezpieczna. Autor twierdzi, że nie jest to prawda, ponieważ zgodnie z badaniami naukowymi żywność w czasie podgrzewania nie ulega napromieniowaniu i nie wytrącają się szkodliwe dla zdrowia związki. Przestrzega jednak przed stosowaniem naczyń bez odpowiedniego atestu.

Bezpieczna droga

2. Przykładowa odpowiedź

akapit	Pytanie o treść	Funkcja akapitu
pierwszy	Do czego może motywować człowieka strata ukochanej osoby?	podanie przykładów postaci, które nie budzą tak głębokiej refleksji autorki, jak przykład bohatera przedstawionej historii
drugi	Czego dokonał biedny wdowiec z Indii?	przedstawienie przykładu, który potwierdza stwierdzenie (tezę) sformułowane przez autorkę odnośnie do poruszonego problemu
trzeci	Co było pośrednią przyczyną śmierci żony Dashatha Manjhi?	zarysowanie problemu
czwarty	W jaki sposób wdowiec dokonał swojego czynu?	rozwiniecie przykładu
piąty	Dlaczego praca Dashatha Manjhi zasługuje na podziw?	podsumowanie rozważań autorki

3. „Rozpacz po utracie ukochanej kobiety może pchnąć mężczyznę w stronę niczemności lub wielkości”. **4. a)** „Droga Dashatha Manjhi pomaga ludziom żyć i można ją nazwać najdłuższym i najtrudniejszym wyznaniem miłości”. **b)** Przykładowa odpowiedź: Bywa, że śmierć ukochanej osoby motywuje do pozytywnych działań. Godne podziwu jest to, że ludzie mimo poczucia straty starają się coś zrobić dla innych. Można dokonywać rzeczy wielkich, nie mając majątku. Determinacja jednej osoby staje się zachętą do wspólnego działania, poprawy rzeczywistości.

Sztuczna inteligencja

1.

teza	Sztuczna inteligencja jest gotowa nie tylko nas zhakować i osiągnąć lepsze od nas wyniki w zakresie umiejętności uznawanych dotychczas za typowe wyłącznie dla ludzi. [...] Dwie szczególnie ważne nieludzkie możliwości, które posiada sztuczna inteligencja, to możliwość bezpośredniej wymiany informacji i możliwość aktualizacji.
argument	Ponieważ ludzie są jednostkami, trudno ich ze sobą połączyć i zbiorowo aktualizować, jak programy. W odróżnieniu od ludzi komputery nie są jednostkami, łatwo więc włączyć je w jedną elastyczną sieć. Milionów jednostkowych ludzkich pracowników nie zastąpią po pro-

przykład	stu miliony jednostkowych robotów i komputerów. Prawdopodobnie pojedynczych ludzi będzie raczej zastępować połączona sieć. [...] Na przykład wielu kierowców nie zna wszystkich, stale zmieniających się przepisów ruchu drogowego i często je łamie. W dodatku każdy pojazd jest niezależnym bytem, dlatego gdy dwa samochody zbliżają się do tego samego skrzyżowania równocześnie, kierowcy mogą odczytać błędnie swoje intencje i doprowadzić do kolizji. Samochody autonomiczne mogą być ze sobą połączone. Gdy dwa takie pojazdy zbliżają się do tego samego skrzyżowania, tak naprawdę nie stanowią dwóch oddzielnych bytów – kieruje nimi jeden algorytm. Dlatego ryzyko, że mogą się nie zrozumieć i spowodować kolizję, jest znacznie mniejsze. A jeśli ministerstwo transportu postanowi zmienić część przepisów ruchu drogowego, wszystkie samochody autonomiczne można będzie bez trudu zaktualizować dokładnie w tym samym momencie, więc o ile tylko w programie nie pojawi się błąd, wszystkie one będą się co do joty stosowały do nowych przepisów. Podobnie gdy Światowa Organizacja Zdrowia wykrywa jakąś nową chorobę albo gdy jakieś laboratorium wynajduje nowy lek, jest rzeczą niemal niemożliwą, by zaktualizować wiedzę wszystkich ludzkich lekarzy na świecie w zakresie nowej wiedzy. Ale już lekarzy SI (nawet gdyby miało być ich na świecie dziesięć miliardów, a każdy monitorowałyby zdrowie jednego tylko człowieka) można będzie zaktualizować w ułamku sekundy i wszyscy będą mogli przekazywać sobie na-
wniosek	wzajem opinie na temat nowych chorób czy nowych leków. Potencjalne korzyści wynikające z możliwości łączenia i aktualizacji są tak ogromne, że przynajmniej w niektórych zawodach sensowny może się okazać pomysł zastąpienia w s z y s t k i c h ludzi komputerami, nawet gdyby niektórzy ludzie wciąż spisywali się lepiej niż maszyny.
kontrargument	Ktoś może zaprotestować, mówiąc, że zastępując ludzkich pracowników siecią komputerową, stracimy korzyści płynące z indywidualności. Jeśli na przykład jeden lekarz człowiek dokonuje niewłaściwej
przykład	oceny, nie zabija wszystkich pacjentów na świecie i nie blokuje opracowywania wszystkich nowych leków. Gdyby natomiast wszyscy lekarze tworzyli jeden system i ów system popełniłby błąd, wówczas skutki mogłyby być katastrofalne. Zintegrowany system komputerowy może jednak maksymalizować korzyści płynące z możliwości
argument	łączenia, nie tracąc tych, które wynikają z indywidualności. W tej samej sieci można uruchomić wiele alternatywnych algorytmów,
przykład	tak by pacjentka mieszkająca w odległej wiosce w dżungli mogła za pośrednictwem smartfona skontaktować się nie tylko z jednym

przykład	apodyktycznym lekarzem, ale tak naprawdę z setką różnych lekarzy SI, których diagnozy będą nieustannie ze sobą porównywane. Nie podobają ci się to, co ci powiedział lekarz z IBM-u? Żaden problem. Nawet jeśli utknąłeś gdzieś na stokach Kilimandżaro, z łatwością możesz zasięgnąć opinii innego specjalisty, kontaktując się z lekarzem z Baidu. Korzyści płynące z takiego rozwiązania dla ludzkiego społeczeństwa będą przypuszczalnie ogromne. Lekarze SI mogliby zapewnić znacznie lepszą i tańszą opiekę medyczną miliardom ludzi – szczególnie tym, którzy obecnie nie są objęci żadną. Dzięki uczącym się algorytmom i czujnikom biometrycznym biedna wieśniaczka ze słabo rozwiniętego kraju będzie mogła korzystać z dużo lepszej opieki medycznej za pośrednictwem smartfona niż ta, którą cieszy się dziś najbogatszy człowiek na świecie w najnowocześniejszym miejskim szpitalu. Podobnie jest z pojazdami autonomicznymi: mogłyby one zapewnić ludziom znacznie lepsze usługi transportowe, a zwłaszcza obniżyć śmiertelność z powodu wypadków drogowych. [...] Przyczyną ponad 90 procent tych wypadków są ludzkie błędy. [...] Pojazdy autonomiczne nie popełniłyby takich błędów. Choć mają one własne problemy oraz ograniczenia i choć jakieś wypadki są nieuniknione, to jednak należy się spodziewać, że zastąpienie wszystkich kierowców przez komputery zmniejszy liczbę ofiar śmiertelnych i obrażeń z powodu zdarzeń drogowych o jakieś 90 procent. Innymi słowy, przejście na samochody autonomiczne przypuszczalnie ocali życie około miliona osób rocznie.
wniosek	A zatem szaleństwem byłoby powstrzymywanie automatyzacji w takich dziedzinach, jak transport i opieka medyczna, tylko po to, by bronić miejsc pracy ludzi. Przecież tym, czego powinniśmy bronić w ostatecznym rozrachunku, są ludzie – nie miejsca pracy. Niepotrzebni kierowcy i lekarze będą po prostu musieli znaleźć sobie inne zajęcie.

2. Sztuczna inteligencja jest gotowa nie tylko nas zhakować i osiągnąć lepsze od nas wyniki w zakresie umiejętności uznawanych dotychczas za typowe wyłącznie dla ludzi. [...] Dwie szczególnie ważne nie-ludzkie możliwości, które posiada sztuczna inteligencja, to możliwość bezpośredniej wymiany informacji i możliwość aktualizacji.

Ponieważ ludzie są jednostkami, trudno ich ze sobą połączyć i zbiorowo aktualizować, jak programy. W odróżnieniu od ludzi komputery nie są jednostkami, łatwo więc włączyć je w jedną elastyczną sieć. Milionów jednostkowych ludzkich pracowników nie zastąpią po prostu miliony jednostkowych robotów i komputerów. Prawdopodobnie pojedynczych ludzi będzie raczej zastępować połączona sieć. [...]

4. Przykładowa odpowiedź: Używanie SI wiąże się z wieloma zagrożeniami, jednak automaty radzą sobie coraz lepiej z umiejętnościami, które dotąd były uznawane za typowo ludzkie, mogą więc pomóc człowiekowi.

Rozdział 3

Młodość i pasja

1. Ma formę rozmowy. Zawiera informacje o rozmówcy. Ma tak sformułowane i ułożone pytania, aby rozmówca mógł zaprezentować siebie – swój dorobek naukowy, pasję, działania i opinie. Rozpoczyna się akapitem, który służy charakterystyce osoby udzielającej wywiadu. Został opublikowany w czasopiśmie. 2. I. Wstęp – A, B, 3, 5; II. Rozwinięcie – C, 2, 4, 6, 7; III. Zakończenie – D, 1. 3. Przykładowa odpowiedź: Za pomocą pogrubionej czcionki oddzielono pytania od odpowiedzi oraz zapowiedź poprzedzającą rozmowę od głównej części tekstu. W ten sposób wyróżniono także imiona i nazwiska rozmówców. 4. *Lasem Myślący* jest tekstem publicystycznym. Ma cechy charakterystyczne dla wywiadu.

Mowa kwiatów

1. Akapit 1. – F; akapit 2. – E; akapit 3. – P; akapit 4. – B; akapit 5. – K; akapit 6. – G; akapit 7. – M; akapit 8. – N. 2. C. 3. a) Akapity od 2. do 8.: Zawierają obiektywne informacje naukowe. Podają wnioski wynikające z obserwacji wpływu mówienia do roślin na ich wzrost. Popularyzują wiedzę przyrodniczą. Zawierają elementy argumentacji. b) Akapity 1. i 9.: Pełnią funkcję klamry kompozycyjnej (wprowadzenia i zakończenia). Pokazują zagadnienie z perspektywy przeciętnego człowieka. Mają charakter literacki. Odwołują się do doświadczeń autora tekstu. 4. Tekst Jakuba Basa ma charakter popularnonaukowy. Uzasadnienie: Autor popularyzuje wiedzę o badaniach naukowych nad światem roślin. 5. a) Apostrofa, uosobienie, pytanie. b) Środki te zastosowano, aby zaintrygować odbiorcę, zachęcić go do przeczytania tekstu. 6. Przykładowa odpowiedź: Fragment zapowiada treść tekstu. 7. Publikacja w gazecie lub czasopiśmie, aktualny temat, informacja jako ważny element wypowiedzi, elementy o charakterze argumentacyjnym, tytuł, swoboda i różnorodność stylu oraz kompozycji, wpływanie na odbiorcę, przedstawianie stanowiska autora.

Jakie mamy notowania

1. C. 2. a) Współczesnego, społecznego, kulturowego, ogólnonarodowego. b) A. 3. Przykładowa odpowiedź: uwielbiamy – 2 os. lm., cz. teraźniejszy, tryb oznajmujący; będziemy krzyczeć – 2 os. lm., cz. przyszły, tryb oznajmujący; przypomnijmy – 2 os. lm., tryb rozkazujący. 4. a) Styl: żartobliwy, ironiczny, prześmiewczy, uszczypliwy. Perspektywa: subiektywna. b) [...] ale nie bądźmy drobiazgowi. Bądźmy dumni. / Przecież zawsze znajdzie się kategoria, w której będziemy przodownikami. / Wtedy, żeby zachować szczątki godności [...]. 5. 1. C; 2. D; 3. B; 4. A. 6. A. Dane można odczytywać na różne sposoby.

B. Nawet przegraną można zinterpretować jako sukces. **7.** Aktualny temat, pointa, swobodny styl, swobodna kompozycja, autor jako aktywny obserwator rzeczywistości, subiektywizm. **8.** *Ranking* jest tekstem publicystycznym.

Wypowiadać się z szacunkiem

1. C, D. **2.** Wydzielenie partii tekstu za pomocą punktów i podpunktów. Opatrzanie tekstu przypisami. Przekazywanie treści za pomocą zdań złożonych. Specjalistyczne słownictwo. Podawanie przykładów w funkcji dowodów. Przedstawienie stanowiska. Formułowanie wniosków. Sygnalizowanie zagadnienia poprzez nadawanie tytułów i podtytułów poszczególnym częściom wypowiedzi. Stosowanie wyliczeń. **3.** Przypisy w tekście M. Marcjanik zawierają: odwołania do innych tekstów własnych lub cudzych / dodatkowe objaśnienia dotyczące podjętej myśli w tekście. Przypisy służą: uwiarygodnieniu stanowiska autora i jego sądów na podjęty temat / poinformowaniu o innych tekstach zgłębiających temat / wskazaniu źródeł istotnych w rozważaniu podanego zagadnienia. **4.** 1.3. „Granice między mówieniem dobrym, estetycznym i prawdziwym są nieostre. Najlepiej to zaobserwować na przykładach negatywnych: mówienia niedobrego, nieładnego i nieuczciwego (kłamliwego). Jeśli ktoś, zwracając się do nas, używa wulgaryzmów, to mówi nieestetycznie, ale jednocześnie nas nie szanuje – czujemy na ogół, że nie zasłużyliśmy na takie słowa, zwłaszcza kiedy jesteśmy do ich odbioru zmuszani (np. w miejscach publicznych: na ulicy, w kolejce, w autobusie, w programie telewizyjnym)”. 5. *Grzeczność w komunikacji językowej* M. Marcjanik to tekst naukowy, którego celem jest zapoznanie czytelnika z danym zagadnieniem przez dowodzenie tez i przedstawianie stanowiska badaczki.

O ważnych problemach współczesnego świata

1. Przykładowe odpowiedzi: Plastik w brzuchu śledzia – zaśmiecenie morza plastikiem. [...] teraz musimy strzec Bałtyku przed nami samymi – zagrożenie świata zwierząt w Bałtyku; konieczność podjęcia działań na rzecz ochrony morza, ludzie stali się zagrożeniem dla Bałtyku. **2. a)** A. Relacja ze zdarzeń, o których autor tekstu zażywał. B. Relacja ze zdarzeń, w których autor tekstu uczestniczył. C. Przeprowadzenie rozmowy w ośrodku badawczym. D. Zebranie i przedstawienie informacji popartych badaniami naukowców. E. Sygnalizowanie emocji i stosunku autora do problemu opisanego przez rozmówczynię. F. ~~Snucie przez autora przypuszczeń związanych ze stanem środowiska Morza Bałtyckiego.~~ G. Przekazanie faktów o stanie morza. H. ~~Opis miejsca rozmowy.~~ I. Przekazanie kluczowych dla zrozumienia problemu treści dokumentów udostępnionych przez uczestniczkę rozmowy. **b)** Przykładowa odpowiedź: B. W laboratorium zaglądamy w okular mikroskopu. Widać coś niebieskawego, płaskawego, o nieregularnym kształcie. C. Siedzimy w jej gabinecie w Morskim Instytucie Rybackim w Gdyni. D. Wedle tych badań, przeprowadzonych przez Karin Mattsson z Lunds Universitet, zmiany w zachowaniu były zdecydowanie negatywne: plastikowe drobinki w mózgu powodowały na

przykład, że ryby z mniejszym zapałem zwiedzały akwarium, w którym je umieszczono. E. To tak, jakby w moim brzuchu ktoś znalazł torebkę plastikową wielkości kartki A4, myślę i robi mi się nieswojo. G. [...] w sumie pobraliśmy 130 prób. I w jednej trzeciej z nich nie znaleźliśmy nic, ani jednego śmiecia. W pozostałych próbkach też nie było wiele odpadów, przeciętnie jeden śmieć na 5 ha. Nasze morze jest znacznie czystsze niż Morze Północne, nie mówiąc już o Śródziemnym. I. Dr Urban-Malinga pokazuje mi szczegółową listę śmieci, które wyciągnięto z dna Bałtyku podczas badań prowadzonych przez Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy. **3.** A. 5; B. 6; C. 1; D. 4; E. 2; F. 3. **4.** Przedstawienie aktualnego tematu, bezpośredni udział autora w przedstawianych zdarzeniach, wiarygodny opis, styl publicystyczny, elementy języka literackiego to cechy reportażu.

Jeśli świst wiatru mówi prawdę

1.

BOHATER	PRZESZŁOŚĆ B. Kpiono z niego i zadawano mu zagadki. C. Uczyła go magii jego ciotka czarownica oraz mag Ogion z Gontu. D. Chce się dostać do szkoły magii. E. Przybył do szkoły z listem polecającym, musi podjąć ryzyko i wypowiedzieć swoje imię, jeśli chce wejść do szkoły.
A. Jest młodym człowiekiem, który uczy się magii.	TERAŻNIEJSZOŚĆ F. Zauważa niezwykłość drzwi prowadzących do szkoły. G. Podaje swoje imię, chociaż wie, że nie powinien tego robić, jeśli nie jest zagrożone jego życie. Może to świadczyć o tym, jak bardzo mu zależy na dostaniu się do szkoły. H. Po wejściu bohater zauważa, że budynek wygląda w środku zupełnie inaczej niż z zewnątrz. Czuje magię przepełniającą to miejsce.
	PRZYSZŁOŚĆ I. Ged poczuł się, jakby był słońcem. Może to sugerować, że będzie kimś najważniejszym, kimś, kto ma dostęp do nieznanego innym tajemnic (rozumie, o czym śpiewają ptaki, o czym szumi woda). J. List zapowiada, że Ged ma zostać największym czarownikiem.

2.

dialog narrator elementy fabuły akcja	LIRYKA
miejsce akcji opis bohaterowie	EPIKA
podział na akty i sceny monolog podmiot liryczny	DRAMAT

Mówić w wyjątkowy sposób

2. D. 3. A, B, D. 4. Tętniący śpiewem las; bzyczące owady; wzniesienia porośnięte drzewami; kaczenie; szare niebo; żółty bąk; spadające krople deszczu; ćwierkające ptaki; korony drzew na tle nieba. 5. Przykładowa odpowiedź: 3. Przenośnia; 7. Epitet; 2. Porównanie; 1. Apostrofa; 6. Powtórzenie; 4. Zdrobnienie; 5. Uosobienie; 8. Wyrazy dźwiękonaśladowcze. 7. W utworze Adama Raczyńskiego osoba mówiąca buduje w swoim monologu obrazy i wyraża przeżycia za pomocą środków stylistycznych, co jest charakterystyczne dla liryki.

Choroba

1. Bohater udaje chorobę. Wciela się w rolę chorego. W życiu jak w grze. Bohater zaryzykował i poniósł konsekwencje przegranej.

2.

Przyjście kolegi i powstrzymanie go przez matkę przed spotkaniem z Maćkiem.

Odczytanie smsa z wiadomością o chorobie polonistki.

Decyzja matki o pozostawieniu syna w domu i odwołaniu zajęć.

Gra z kolegami na komputerze.

Kłamstwo dotyczące złego samopoczucia.

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

3. O akcji w utworze *Gra* dowiadujemy się dzięki: dialogom i monologom bohaterów, didaskaliom, działaniom bohaterów. 4. Przykładowa odpowiedź: *Pokój młodzieżowy. Ładny, przestronny. Lekki bałagan. Niepościelone łóżko. Widać, że przed chwilą ktoś z niego wstał. Rozrzucone skarpety. Biurko, lampka, komputer. Pod biurkiem zmięta folia, pudełko po kanapkach i zgnieciona butelka po fance. Przy biurku siedzi Trzynastolatek ze słuchawkami na uszach. Gra. Słysząc odgłosy uderzeń mieczem i chłopaka reakcje.* Tekst poboczny informuje o miejscu, czasie zdarzeń, reakcjach i działaniach bohatera; stanowi instrukcję dla inscenizatora, reżysera i aktorów – twórców przedstawienia. 5. O przynależności utworu *Gra* do dramatu decydują takie cechy, jak: podział na akty i sceny, podział na tekst główny i poboczny, dialogi i monologi bohaterów, przeznaczenie do wystawienia na scenie.

Zadziwiony świat

1. 4. Rozkaz księżycy dany wiatrowi. 5. Objawienie się dziecka w sitowiu. 3. Nadejście nocy. 2. Rozmowa dziecięcia z dębem o cudzie, który się wydarzył. 1. Przewidywania mchów dotyczące jakiegoś ważnego zdarzenia. 6. Śpiewy i tańce ku czci narodzonego dziecka. 2. „a tam dziecko leżało w sitowiu” – Wszystkie rozmowy i działania bohaterów zmierzają do wyjaśnienia zagadki niezwykłego pojawienia się dzieciątka w lesie. 3. Przykładowa odpowiedź: A. Rośliny i ptaki rozmawiają o tym, że wydarzyło się coś niezwykłego. B. Księżyc znajduje dziecko w sitowiu, które na jego polecenie rozgarnął wiatr. C. Las i żyjące w nim stworzenia śpiewem i tańcem świętują pojawienie się dziecka. D. Rośliny i ptaki mówią o wydarzeniu jako o cudzie, uroczystości. 4. Relacji osoby mówiącej, wypowiedziom bohaterów, działaniom bohaterów. 5. a) Tajemniczy, baśniowy, niezwykły, podniosły, radosny, magiczny. b) Personifikacja, porównanie, epitet. 6. Równa liczba sylab w wersach, podział na strofy o tej samej liczbie wersów, rymy na końcu wersów. 7. Ballady.

Ująć zwięźle i dobitnie

1. 1 B, 2 C, 3 E, 4 A, 5 D. 2. Żartobliwy, komiczny, zabawny. 3. A, C, D. 5. Analizowane utwory to fraszki. 6. Przykładowa odpowiedź: *O żywocie ludzkim, Na lipę.*

U mnie długa słota

1. A – F; B – P; C – P; D – P; E – F; F – F. 2. Część I (strofy I i II) – pytania A, B, charakter opisowy. Część II (strofy III i IV) – pytania C, D, charakter refleksyjny. 3. Przykładowa odpowiedź: Jesień symbolizuje smutek, rozżalenie, tęsknotę, poczucie pustki i bezsilność z powodu oddalenia ukochanej. Deszcz, bezlistne drzewa, szare niebo zasnuwane chmurami to elementy krajobrazu, które odzwierciedlają stan wewnętrzny osoby mówiącej. Południe symbolizuje radość, spokój, miłość, szczęście związane z kobietą, za którą tęskni podmiot liryczny. Nazywa krainę, przestrzeń, w której ona przebywa, i odzwierciedla jego uczucia do ukochanej osoby. 4. Przykładowa odpowiedź: *Z jesieni* może oznaczać, że nadawca głęboko tkwi w tej porze roku – nie tylko z powodu smutnego krajobrazu i zmian w przyrodzie, lecz także z powodu tęsknoty za ukochaną osobą. Innym odczytaniem tytułu może być potraktowanie wiersza jako listu zawierającego smutek, tęsknotę – czyli przeżycia charakterystyczne dla jesieni jako pory roku. 5. a) Liczba strof: cztery. Liczba wersów: strofa I – cztery, strofa II – cztery, strofa III – trzy, strofa IV – trzy. b) Liczba sylab: trzynaście. Rymy: aab + ccb. c) Wiersz L. Staffa *List z jesieni* to sonet.

O! Pokaż mi się od tamtej strony!

1. Śmierć Anki, przeżycia osoby mówiącej po stracie kogoś bliskiego
2. Jesteś? Jak miło!...

Jak miło... jak miło... jak strasznie,

3. Przykładowa odpowiedź:

O! [ekscytacja] pokaż mi się od tamtej strony! [nadzieja]

Jesteś? [oczekiwanie] Jak miło!... [radość]

Jak miło... [refleksja] jak miło... [wahanie] jak strasznie,

moja miła... [tęsknota]

Ja już chyba nie zasnę... [zmęczenie]

Firanka? ... [niepewność] Czy tyś tu była? [zwątpienie]

4. Nastrój budowany za pomocą m.in. wyrazów dźwiękonaśladowczych. Zrytmizowanie tekstu poprzez rymy, podział na strofy, powtarzalność liczby wersów w strofie. Przedstawianie sytuacji (pogrzeb, śmierć) za pomocą obrazów poetyckich. Wyrażanie przeżyć osoby mówiącej za pomocą m.in. powtórzeń, wykrzykników, pytań. **5.** *Firanka* to utwór liryczny, w którym podjęto tematykę żałobną w związku ze stratą jakiejś osoby, co świadczy o tym, że wiersz ma cechy trenu. **6.** Przykładowa odpowiedź: Autor i tytuł utworu – Jan Kochanowski *Tren VII*. Osoba wypowiadająca się w tekście – ojciec oplakujący dziecko. Bohater wypowiedzi lirycznej – zmarła córka.

Teraz pędźmy razem

1. a) Pochwała natury. **b)** Przykładowa odpowiedź: Tytuł oznacza pochwałę. Zapowiada to, co będzie robił podmiot liryczny. **2. A.** **3.** Odpowiedzi powinny odwoływać się do sensów przenośnych sformułowania „iść bez gniewu”, „blaski oraz cienie”, „śniegi, deszcze”, „mienię” pod koszulą. Przykładowe odpowiedzi: kierujący się sercem bez względu na sytuację, w której się znalazł, wrażliwy i otwarty na świat, wytrzymały. **4.** Życie jako wędrówka, pokonywanie wspólnej drogi, refleksja nad życiem człowieka jako wędrówką. **5.** Rytmizują tekst. Podkreślają sens wypowiedzi podmiotu lirycznego. Wyrażają emocje podmiotu lirycznego. Dynamizują wypowiedź poetycką. Wywierają wpływ na postawę odbiorcy. **6. a)** Refleksyjny, podniosły. **b)** Utwór Gloria E. Stachury wyraża pochwałę, radość. **7.** Autor, utwór: Jan Kochanowski, *Pieśń IX*. Cechy wspólne z utworem E. Stachury *Gloria*: podział na strofy, rytmiczność (za pomocą rymów, powtórzeń, refrenów), podniosły ton wypowiedzi, tematem jest pochwała życia. Nazwa gatunkowa obu utworów: pieśń.

Rozdział 4

Przeznaczenie

1. Orzeł, przepowiednia, dziewczyna, reakcja ludzi na wjazd do miasta. **2.** Mieszkańcy miasta po bezpotomnej śmierci króla udali się do wyroczni po radę. **3.** Przykładowa odpowiedź: Podobnie jak inni bohaterowie mitów Gordias był uczestnikiem niezwykłych wydarzeń. Jednak odmiennie niż w jego wypadku, przygody postaci z mitologii zazwyczaj kończyły się tragicznie. Ikar próbował wznieść się ku słońcu, ale zginął, kiedy roztopił się воск łączący pióra w jego skrzydłach. Prometeusz stworzył człowieka,

nauczył go rzemiosł i obdarował ogniem, lecz został okrutnie ukarany przez bogów.

4. a) Rozwiązać problem, śmiało rozstrzygnąć trudną sprawę.

Stworzonko

1. a) A, D. **b)** Postać Boga, człowieka, odwołanie w wypowiedzi Boga do sytuacji stworzenia. **c)** Przykładowa odpowiedź: Ulepienie człowieka z prochu ziemi i tchnięcie w niego życia. **2.** Przykładowa odpowiedź: Twórca jest zadowolony ze swojego dzieła, jednak stworzona postać jest nieforemna i niezgrabna, dlatego będzie musiała sama się rozwijać, ewoluować. Wyróżniona kolorem część wyrazu *najlepiej* z jednej strony może sugerować, że Stwórca mógł się lepiej przyłożyć do pracy, z drugiej nawiązuje to faktu, że człowiek został ulepiony. **3.** Przykładowa odpowiedź: W biblijnym przekazie człowiek jest istotą skończoną, idealną całością powstałą na podobieństwo samego Boga. Jednak na rysunku widzimy postać nieforemną, stworzenie, którego zadaniem jest dążenie do doskonałości.

W zwierciadle niepamięci

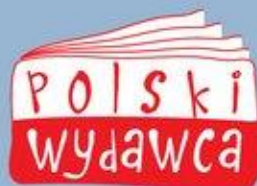
1. Czy Natura nie powieliła stworzonych wcześniej twarzy? Czyją twarz nosimy: swoją czy powieloną? Czy jesteśmy niepowtarzalni jako ludzie? **2.** Czy współcześni ludzie mają cechy i zdolności swoich przodków? Czy są wśród nas ludzie przypominający swoim charakterem, zachowaniem, psychiką wybitne jednostki z minionych czasów? Czy nasze życie może powielać historię ludzi z przeszłości? **3.** Przykładowa odpowiedź: Ktoś, kto kiedyś był Wandalem, niszczył i rabował, dziś umie podziwiać to, co w kulturze wartościowe. Idzie do muzeum, aby się rozwijać, doskonalić.

W ujęciu poety i malarza

1. Przykładowa odpowiedź: **a)** Prometeusz. **b)** Tytan został uwięziony, ponieważ wykradł bogom ogień z Olimpu i przekazał go ludziom. **c)** Z woli Zeusa Prometeusza przykuto do skały, a sęp (lub orzeł) codziennie miał wyszarpywać jego wątrobę, która każdego dnia odrastała. **d)** Zeus, który zgodził się na uwolnienie Prometeusza. Herkules, który uwolnił tytana. Chiron, który zgodził się oddać tytanowi swoją nieśmiertelność. **2. a)** Przykładowa odpowiedź: Skazaniec zuchwały, losu się nie uląkł, Nie wyrzekł się wolności i uparł się przy niej / I okiem swe dalekie obchodzi zastępy, / I cokolwiek się stanie, co jeszcze zawini – / Wytrwa przy swoim ogniu. I biada wam – sępy! **b)** Przykładowa odpowiedź: nieugięty, dumny, odważny, heroiczny, niezłomny, nieprzejednany, uparty, pewny siebie, mężny, ofiarny, śmiały, nieulekły.

www.gwo.pl

Nowa wersja popularnej książki dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej. Publikacja zawiera premierowe zestawy zadań pomagających uczniom przygotować się do świadomego odbioru tekstów literackich i użytkowych. Praca z książką pomoże:

- wyrobić i rozwinąć zdolności rozumienia tekstów,
- rozpoznawać gatunki i style literackie,
- usprawnić umiejętności analizy i interpretacji tekstów literackich,
- zyskać biegłość w wyrażaniu opinii, a także ich uzasadnianiu.

Książka jest pomocna w zdobywaniu kompetencji przydatnych podczas egzaminu ósmoklasisty, a także sprawdzianów z lektur.

Książkę napisały Agnieszka Łuczak i Anna Murdzek – autorki serii podręczników *Między nami* do języka polskiego w szkole podstawowej.

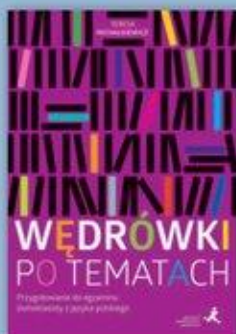
Polecamy także:

Język polski.
*Lektury
dla klas 4–6*

Język polski.
*Lektury
dla klas 7–8*

Język polski.
*Wędrówki
po tematach*